

รายงานการวิจัย

เรื่อง

นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วม
ของตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่
Participatory creative space development policies and strategies
of Kanjana Subdistrict Mueang Phrae District, Phrae Province

โดย

พระอนุสรณ์ กิตติวณโณ, ดร.

พระมหาสิทธิชัย ขยสิทธิ, ดร.

นายอภิชา สุขจีน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

พ.ศ. ๒๕๖๕

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกองทุนวิจัยและวิชาการ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

MCURS 800765045

รายงานการวิจัย

เรื่อง

นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วม
ของตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

Participatory creative space development policies and strategies
of Kanjana Subdistrict Mueang Phrae District, Phrae Province

โดย

พระอนุสรณ์ กิตติวณิช, ดร.

พระมหาสิทธิชัย ชยสิทธิ, ดร.

นายอภิชา สุขจีน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

พ.ศ.๒๕๖๕

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกองทุนวิจัยและวิชาการ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

MCURS 800765045

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Research Report

Participatory creative space development policies and strategies
of Kanjana Subdistrict Mueang Phrae District, Phrae Province

By

Phra Anusorn Kittiwanno, Dr. (Ruangpunyarat)

Phramaha Sittichai Jayasiddhi, Dr. (Punyawai)

Mr. Aphicha Sukjeen

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Phrae Campus

B.E. 2565

Research Project Funded

By Mahachulalongkornrajavidyalaya University Phrae Campus

MCURS 800765045

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

ชื่อรายงานการวิจัย:	นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของ ตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร์ จังหวัดแพร่
ผู้วิจัย:	พระอนุสรณ์ กิตติวัฒนโธ,ดร. พระมหาสิทธิชัย ชยสิทธิ,ดร. นายอภิชา สุขเงิน
ส่วนงาน:	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่
ปีงบประมาณ:	2565
ทุนอุดหนุนการวิจัย:	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน, เพื่อพัฒนานโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน, และ เพื่อเสนอนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจต่อประชาคม ตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร์ จังหวัดแพร่ โดยวิธีการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ การเสวนากลุ่ม

ผลการวิจัย พบว่า สภาพปัญหาเศรษฐกิจชุมชน โดยภาพรวม ผู้ประกอบการในชุมชนยังประสบปัญหาในเรื่องของงบประมาณ ขาดการให้ความรู้ในเรื่องของการใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการออกแบบและผลิตภัณฑ์ เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้า และขาดการประชาสัมพันธ์ทางสื่อออนไลน์ เพื่อให้วิถีชีวิตและเศรษฐกิจชุมชนมีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งพาตัวเองได้ ส่วนการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของกลุ่มประกอบอาชีพในชุมชน กำหนดทิศทาง แผนการดำเนินงาน เพื่อปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลสูงสุดสำหรับชุมชน

แผนนโยบายและยุทธศาสตร์ขององค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนา ปีงบประมาณ พ.ศ. 2562-2565 ได้กำหนดยุทธศาสตร์ไว้ 5 ยุทธศาสตร์ ประกอบไปด้วย ยุทธศาสตร์ที่ 1 ด้านการบริหารจัดการและการบริการประชาชน ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาด้านคุณภาพชีวิตและสังคม ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น การกีฬาและนันทนาการ ยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาด้านสาธารณสุข อนามัยและสิ่งแวดล้อม และ ยุทธศาสตร์ที่ 5 การพัฒนาด้านระบบ สาธารณูปโภคและโครงสร้างพื้นฐาน เมื่อมาทำการ Swot Analysis วิเคราะห์แผนนโยบายและยุทธศาสตร์จากสภาพแวดล้อมภายใน คือ จุดเด่น จุดด้อย โอกาส และอุปสรรคของเศรษฐกิจชุมชนในตำบลกาญจนา พบว่า จุดแข็ง คือ มียุทธศาสตร์ แผนงาน และโครงการตามระยะเวลาที่ชัดเจน ชุมชนมีอัตลักษณ์ทางภูมิปัญญาท้องถิ่นที่โดดเด่น มีการร่วมกลุ่ม มีปราชญ์ภูมิปัญญาที่หลากหลาย ที่สามารถพัฒนาต่อยอดของอาชีพได้ จุดอ่อน ก็คือ การกำหนดนโยบายและแผนงานยังไม่ครอบคลุมถึงเรื่องการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ขาดงบประมาณในการเพิ่มศักยภาพด้านเศรษฐกิจ คนรุ่นใหม่ให้ความสนใจรับการอบรมเพื่อสานต่อภูมิปัญญาท้องถิ่น

ส่วนประเด็นของโอกาส พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลสามารถกำหนดแผนและนโยบาย ในด้านการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน ในปีงบประมาณ 2566-2570 เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ และสร้าง รายได้ให้กับชุมชนอย่างยั่งยืน โดยการประชาสัมพันธ์ผ่านทางสื่อออนไลน์ และขอความร่วมมือกับ องค์การทั้งภาครัฐและเอกชนที่มีประสบการณ์ในด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์และทางการตลาด โดยจัดให้ มีเวทีเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเรื่องของต้นทุนทางมรดกภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์สืบไป ด้านอุปสรรค พบว่า งบประมาณในการสนับสนุนเศรษฐกิจชุมชนมีอย่างจำกัด ขาดความรู้ในเรื่อง ของการใช้เทคโนโลยีเพื่อการผลิตที่ทันสมัย และเยาวชนรุ่นใหม่ให้ความสนใจน้อยประกอบกับสมาชิก ภายในชุมชนบางส่วนยังไม่ตระหนักถึงคุณค่าของมรดกทางภูมิปัญญาที่มีอยู่ในชุมชน

จากประเด็นที่พบในการทำ Swot Analysis วิเคราะห์แผนนโยบายและยุทธศาสตร์ ถึงจุดเด่น จุดด้อย โอกาส และอุปสรรค ปีงบประมาณ 2561-2565 ที่ผ่านมา คณะผู้วิจัยจัดทำ นโยบาย ยุทธศาสตร์ เป้าประสงค์ ผลผลิต/โครงการ เสนอต่อองค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนา เพื่อเป็นข้อมูล ในการพิจารณาและนำไปบูรณาการให้เข้ากับแผนพัฒนาเศรษฐกิจ ประจำปีงบประมาณ 2567-2570 ดังนี้

ด้านนโยบาย ประกอบไปด้วย 4 นโยบาย คือ 1. นโยบายด้านการส่งเสริมและพัฒนาชุมชน ให้เข้มแข็ง 2. นโยบายด้านการบริหารจัดการ 3. นโยบายด้านเศรษฐกิจ และ 4. นโยบายด้านการสร้าง รายได้ นโยบายทั้ง 4 นโยบายนี้ สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ที่ 1 คือ การพัฒนาด้านการบริหารจัดการ และการบริการประชาชน และยุทธศาสตร์ที่ 5 คือ การพัฒนาด้านระบบสาธารณสุขและโครงสร้าง พื้นฐาน เป้าประสงค์ของนโยบาย ก็คือ เพื่อส่งเสริมให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาทักษะในการใช้ เทคโนโลยีเพื่อการแปรรูปและผลิตภัณฑ์ เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้า ให้สอดคล้องกับนโยบายภาครัฐ และบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมระหว่างชุมชนกับองค์กรภาครัฐและเอกชนโดยถือประโยชน์ชุมชน เป็นสำคัญ หาพื้นที่และเวทีให้กับกลุ่มอาชีพได้นำเสนอผลิตภัณฑ์ชุมชน เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับ เศรษฐกิจชุมชน โดยจัดโครงการและกิจกรรมต่างๆ ให้เหมาะสมกับความต้องการและชุมชน

Research Title: Policies and Strategies for Participatory Development of Creative Space in Kanchana Sub-District, Mueang Phrae District, Phrae Province

Researchers: Phra Anusorn Kittiwanno, Dr., Phra Mahasittichai Chayasitti, Dr., and Mr. Apicha Sukjeen

ส่วนงาน: Mahachulalongkornrajavidyalaya University Phrae Campus

Fiscal year: 2022

Research Scholarship Sponsor: Mahachulalongkornrajavidyalaya University Phrae Campus

Abstract

This study aimed to investigate problems and community economic development, to develop policies concerning community economic development, and to propose economic development policies and strategies to people living in Kanchana sub-district, Meuang Phrae district, Phrae province. The document analysis, interview, and focus group discussion was applied in data collection.

The findings revealed as follows.

The problems regarding community economic development, in the overview, were as follows. The community entrepreneurs usually faced the budgeting problems. They also lacked of knowledge in applying technologies for designing products and increasing product value. Public relations through online social media was still needed to improve people lifestyle and strengthen community economics, leading to self-reliance. The possible solution for economic problems of occupational community was determining objective plans in order to effectively adjust the problems to social changes, leading to community effectiveness.

The plans, policies, and strategies of Kanchana Subdistrict Administrative Organization (fiscal year 2019-2022) consisted of 5 strategies: (1) Public service administration and management; (2) Quality of life and society development; (3) Education, art, culture, tradition, local wisdom, sport, and recreation activity

development; (4) Public health, hygiene, and environment development; and (5) Public utility and infrastructure development. According to Swot analysis, in which the plans and policies were analyzed from the internal environment, consisting of strength; weakness; opportunity; and obstacles of community economics of Kanchana sub-district, it pointed that the strength were clear strategies, plans, and projects; unique community identities and wisdoms; and the diversities of local sages, which could further professional development. The weakness was that community economics was not included in the policies and plans. The lack of financial support in order to empower economic potential was still needed. The younger generation had no interest in attending training workshop to inherit local wisdoms.

In terms of opportunity, Subdistrict Administrative Organization could determine plans and policies for enhancing community economics in fiscal year 2023-2027 to improve local products and increase community income sustainably. Using online public relations; working with government and private organizations specialized in product development and marketing; and organizing public forum to exchange knowledge of intangible cultural heritage were also regarded as opportunity.

The obstacles were insufficient budget to support community economic and lack of knowledge in integrating technology into production processes. Respectively, the younger generation had no interest in community economics and some community members did not realize the value of intangible cultural heritage.

According to Swot analysis, the policies, plans, strategies, objectives, output, and project were created and presented to Kanchana Subdistrict Administrative Organization in order to be the information and integrate into economic development plan (fiscal year 2023-2027) as follows.

In terms of policy, the 4 policies were created consisting of 1. The community enhancement and strengthening, 2. Community administration and management, 3. Community economics, and 4. Creation of income. The mentioned policies were in accordance with strategy 1: Public service administration and management and strategy 5: Public utility and infrastructure development. The objectives of the policies were to enhance people living in community to learn and develop skills in using the technology for food processing in order to increase

products' value. It was in accordance with government policies and participative management between community, private institutes, and government organizations, which placed importance on community interests. The space and public forum were provided to occupational groups to present their products, leading to the empowerment of community economics. The projects and activities were also organized to meet community needs.

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จได้ ด้วยการสนับสนุนงบประมาณจากกองทุนวิจัยและวิชาการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ที่ส่งเสริมสนับสนุนบุคลากรได้ผลิตผลงานทางวิชาการ และเป็นการบริการวิชาการแก่สังคม อันเป็นพันธกิจของ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

อนึ่ง คณะผู้วิจัยต้องขออนุโมทนาขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนา ผู้นำชุมชน ประชาชน ที่ให้ข้อมูลสำคัญอันเป็นประโยชน์ต่อการทำวิจัยในครั้งนี้ อาทิ เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพบริบทของชุมชน สภาพปัญหาเศรษฐกิจชุมชน นโยบาย ยุทธศาสตร์ แผนงาน และโครงการต่าง ๆ ของตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ที่ให้ความอนุเคราะห์ และให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

พระอนุสรณ์ กิตติวัฒน์, ดร. และคณะ

๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๕

สารบัญ

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ค
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาการวิจัย.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	7
1.3 ปัญหาที่ต้องการทราบ.....	7
1.4 ขอบเขตของการวิจัย.....	8
1.5 คำนิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย.....	9
1.6 กรอบแนวคิดของการวิจัย.....	10
1.7 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย.....	10
บทที่ 2 ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	11
2.1 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับเศรษฐกิจชุมชน.....	11
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา.....	15
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับนโยบายและยุทธศาสตร์.....	21
2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม.....	49
2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	55
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	59
3.1 รูปแบบการวิจัย.....	59
3.2 พื้นที่และองค์กรในการศึกษาวิจัย.....	60
3.3 ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant).....	60
3.4 เครื่องมือการวิจัย.....	61
3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	61

บทที่ 4	ผลการวิจัย.....	63
	4.1 ผลการศึกษาสภาพบริบทและเศรษฐกิจชุมชนของตำบลกาญจนนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่.....	64
	4.2 ผลการศึกษาสภาพปัญหาและการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ตำบลกาญจนนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่.....	65
	4.3 ผลการศึกษานโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ตำบลกาญจนนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่.....	68
	4.4 เสนอนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ตำบลกาญจนนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่.....	90
บทที่ 5	สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	92
	5.1 สรุปผลการวิจัย.....	92
	5.2 ข้อเสนอแนะ.....	95
	บรรณานุกรม.....	97

ประวัติผู้วิจัย

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นและความสำคัญของปัญหาการวิจัย

ในปัจจุบันกระแสการกระจายอำนาจเป็นกระแสหลักทางการเมืองการปกครอง นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ ต่างก็ได้นำเสนอในมิติต่างๆ ของการบริหารจัดการของภาครัฐเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในด้านของการปกครอง การเอื้อประโยชน์ในการบริหารจัดการตามกฎหมายภาคต่างๆ โดยการสละอำนาจบางส่วนของภาครัฐให้กับท้องถิ่นได้มีบทบาทมากขึ้น ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม เป็นการบริหารเชิงนโยบายใหม่ ให้การปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์แผนนโยบาย ที่เรียกว่าการมีส่วนร่วม มุ่งเน้นให้ท้องถิ่นมีความรับผิดชอบต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนในท้องถิ่นนั้น โดยให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์และกลยุทธ์ของภาครัฐ นอกเหนือจากความรับผิดชอบต่อในการปฏิบัติหน้าที่ของความเป็นพนักงานภาครัฐแล้ว ต้องคำนึงถึงสิทธิและประโยชน์ของประชาชนในพื้นที่นั้นด้วย ที่จะเข้าถึงข้อมูลข่าวสารจากภาครัฐ เพื่อการพัฒนาและยกระดับท้องถิ่นให้เกิดความเจริญก้าวหน้าอย่างยั่งยืน

พ.ศ.2560 คณะรัฐบาลของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ได้นำเสนอการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติขึ้น เพื่อเป็นกรอบในการจัดทำแผนต่างๆ ของประเทศเพื่อขับเคลื่อนประเทศชาติให้ทัดเทียมกับนานาประเทศ ซึ่งคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติได้จัดทำยุทธศาสตร์ชาติไว้ 6 คณะ ประกอบไปด้วย คณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง คณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน คณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ คณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม คณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และคณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ เพื่อรับผิดชอบต่อในการดำเนินการจัดทำร่างยุทธศาสตร์ชาติให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนด ตลอดจนได้จัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องอย่างกว้างขวาง เพื่อประกอบการพิจารณาจัดทำร่างยุทธศาสตร์ชาติตามที่กฎหมายกำหนด นับตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2561-2580 เป็นยุทธศาสตร์ชาติฉบับแรกของประเทศไทยตาม รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งจะต้องนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้ประเทศ

ไทยบรรลุนิติภาวะ “ประเทศไทย มีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ภายในช่วงเวลาดังกล่าว เพื่อความสุขของคนไทยทุกคน¹

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี มีเป้าหมายการพัฒนาประเทศ คือ “ประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีความสุข เศรษฐกิจพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สังคมเป็นธรรม ฐานทรัพยากรธรรมชาติยั่งยืน” โดยยกระดับศักยภาพของประเทศในหลากหลายมิติ พัฒนาคคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณธรรม สร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม สร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และมีภาครัฐของประชาชนเพื่อประชาชน และประโยชน์ส่วนรวม โดยการประเมินผล การพัฒนาตามยุทธศาสตร์ชาติประกอบด้วย

- 1) ความอยู่ดีมีสุขของคนไทยและสังคมไทย
- 2) ชีตความสามารถในการแข่งขัน การพัฒนาเศรษฐกิจและการกระจายรายได้
- 3) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ
- 4) ความเท่าเทียมและความเสมอภาคของสังคม
- 5) ความหลากหลายทางชีวภาพ คุณภาพสิ่งแวดล้อม และความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติ

- 6) ประสิทธิภาพการบริหารจัดการและการเข้าถึงการให้บริการของภาครัฐ²

จากยุทธศาสตร์ดังกล่าว เพื่อให้การขับเคลื่อนประเทศชาติเดินไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนเข้ามาเป็นส่วนประกอบ เพื่อปรับความสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐให้เกิดประสิทธิภาพ เพราะการมีส่วนร่วมเป็นหลักสำคัญ ซึ่งในปัจจุบันการปฏิรูปการบริหารภาครัฐในประเทศที่พัฒนาแล้วกำหนดให้การมีส่วนร่วมของพลเมือง (Citizen Participation) เป็นเป้าหมายของการปรับปรุงผลลัพธ์ของการปฏิรูปพร้อมกับเป้าหมายและตัวชี้วัดอื่นอีกสองตัว ได้แก่ การปรับปรุงผลการปฏิบัติงาน (Performances) และความพร้อมรับผิดชอบ (Accountability)³ ถือเป็นการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐและประชาชน การพัฒนาเป็นกระบวนการของการเปลี่ยนแปลงที่มีการวางแผนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นจากลักษณะเดิมให้เป็นลักษณะใหม่เข้ามาแทนที่ดีกว่าลักษณะเดิม ในความเข้าใจแบบสมัยใหม่เป็นการทำให้เจริญ

¹ สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 – 2580, (กรุงเทพมหานคร: ม.ป.พ. 2561), หน้า คำนำ.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 7.

³ Callahan, Kathe. 2006. *Elements of Effective Governance, Measurement, Accountability and Participation*. Washington, D.C.: Taylor & Francis Group. Callanan, 2006, pp. 216-223.

ในด้านวัตถุประสงค์ รูปแบบ และในเชิงปริมาณเช่น ถนนหนทาง ตึกกรมบ้านช่อง ดั้งนี้ชี้วัดทางเศรษฐกิจที่เกิดจากบทบาทและการมีส่วนร่วมประชาชน ยังผลการกระทำนั้นถึงรัฐบาลหรือผู้นำทางการเมืองทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ เช่น การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง การชุมนุมเรียกร้อง โดยสงบทางการเมืองของประชาชน การตัดสินใจเชิงนโยบายของรัฐบาลอันมีผลทางใดทางหนึ่งต่อประชาชน การทำประชาพิจารณ์ ผลแห่งการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองอาจสำเร็จหรือไม่สำเร็จก็ได้การบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participative Management) เป็นการบริหารโดยให้บุคคลในองค์กรหรือบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการ การตัดสินใจใช้ความคิดสร้างสรรค์ ความเชี่ยวชาญในการบริหารให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ หรือแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดจากการบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมก่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกันในการปฏิบัติงานที่มุ่งหวังและกระบวนการตัดสินใจสามารถรองรับพฤติกรรมของบุคคลในองค์กรได้กว้างขวางและเกิดการยอมรับได้เป็นหลักการของการบริหารงานที่มีผลต่อการดำเนินการเชิงวิเคราะห์ ซึ่งนำไปสู่การตัดสินใจได้ ลดช่องว่างของระบบการสื่อสารในองค์กรและขจัดปัญหาความขัดแย้งไม่ให้เกิดขึ้นในองค์กร⁴

การบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นการบริหารที่เปิดโอกาสให้บุคคลผู้มีส่วนได้เสียเข้ามามีส่วนร่วมคิดตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมทำงาน จึงก่อให้เกิดความรู้สึกผูกพัน ผูกมัดและตกลงใจ ร่วมกันในการบริหารโรงเรียน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการบริหารแบบมีส่วนร่วม จึงทำให้เกิดประโยชน์ได้แก่ 1. การมีส่วนร่วมก่อให้เกิดระดมความคิดทำให้เกิดความคิดเห็นที่หลากหลาย ซึ่งดีกว่า การคิดและตัดสินใจเพียงบุคคลคนเดียว 2. การมีส่วนร่วมในการบริหารเป็นการลดการต่อต้านและก่อให้เกิดการยอมรับมากขึ้น 3. การมีส่วนร่วมเปิดโอกาสให้มีการสื่อสารที่ดี สามารถแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการทำงาน ร่วมกัน เสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน 4. การมีส่วนร่วมทำให้เกิดการตัดสินใจมีคุณภาพและทำให้เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงานมากขึ้น⁵

การมีส่วนร่วมของประชาชนนำไปสู่นโยบายในการพัฒนาชุมชนให้มีความเจริญมากขึ้น นโยบายเป็นหลักการและวิธีปฏิบัติซึ่งถือเป็นแนวดำเนินการ และ ปทานุกรม Oxford English Dictionary ได้ให้คำจำกัดความของนโยบายไว้ว่า นโยบาย หมายถึง ความฉลาดและการใช้ดุลยพินิจที่หลักแหลมในทางการเมือง ศิลปะแห่งการดำเนินกิจการของบ้านเมือง การดำเนินการที่ฉลาดรอบคอบ แนวทางการดำเนินการของรัฐบาลพรรคการเมือง⁶ การมีส่วนร่วมเป็นแนวการใหม่ในการบริหารงาน

⁴ นันทกิตติ แก้วกล้า, การมีส่วนร่วมของครูสอนในการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนเขตตำบลท่ากระดาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1, **รายงานวิจัย**, มหาวิทยาลัยบูรพา, 2553, หน้า 16.

⁵ ประสาน หรหมณา, การบริหารแบบมีส่วนร่วม, **รายงานประจำปี 2552**, โรงเรียนบ้านพรหมนิมิต สพ.สระแก้ว เขต 1, 2551, หน้า 68.

⁶ จุมพล นิมพานิช, “การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ มุมมองในทัศนะทางรัฐศาสตร์ การเมือง และรัฐประศาสนศาสตร์ การบริหาร และกรณีศึกษาของไทย”, 2549. หน้า 5.

ของภาครัฐกับประชาชนที่นำไปสู่การพิจารณาโยบายขององค์กรที่กำหนดไว้เพื่อนำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญรุ่งเรือง ซึ่ง ฮาเจอร์ และเวเจนนาเออร์ (Hajer and Wagenaar) ได้อธิบายถึงปรากฏการณ์ที่ทำให้เกิดองค์ความรู้ของนโยบายศาสตร์ไว้เป็น 5 ประเด็นด้วยกัน กล่าวคือ

1) เกิดการปกครองแนวใหม่ การปกครองแนวใหม่ที่เรียกว่า “Governance” เป็นศัพท์ทางนโยบายสาธารณะ ซึ่งมีความหมายเริ่มแรกว่าหากจะนำนโยบายไปปฏิบัติให้ได้ผลแล้วก็ต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมด้วย ฉะนั้น จึงต้องมีส่วนประกอบที่สำคัญเพื่อเป็นหลักประกันว่าประชาชนจะได้มีส่วนร่วมในกระบวนการนโยบายได้จริง เช่น การมีโอกาสดำเนินการความคิดเห็นอย่างเสรี การมีเครือข่ายความร่วมมืออย่างไม่เป็นทางการ ดังที่สะท้อนออกมาเป็นศัพท์แสงใหม่ๆ ในวงวิชาการ เช่น สมรรถนะของสถาบัน (Institutional capacity) เครือข่าย (Networks) ความซับซ้อน (Complexity) ความไว้วางใจ (Trust) การถกแถลง (Deliberation) การพึ่งพาอาศัยกัน (Interdependence) การเกิดการปกครองแนวใหม่จึงทำให้การวิเคราะห์นโยบายเปลี่ยนไปและในทางปฏิบัติจริงก็เกิดวิธีการใหม่ๆ ตามไปด้วย

2) เกิดการตรวจสอบคุณลักษณะการปกครองแนวใหม่แบบแปลความ การปกครองแนวใหม่ที่เรียกว่า “Governance” ดังกล่าวได้เปลี่ยนแปลงโลก และสร้างความจริงใหม่ๆ ซึ่งมีผลกระทบต่อการศึกษานโยบายสาธารณะ เพราะคนทั่วไปกำลังจ้องดูว่าเกิดผลดีอะไรหรือมีอะไรใหม่บ้าง โดยเฉพาะประเด็นการลดอำนาจรัฐ ส่วนใหญ่อธิบายกระบวนการเปลี่ยนแปลงกว้างๆ เช่น การเปลี่ยนแปลงทางสังคมระดับมหภาค หรือการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี นักวิชาการทางด้านนโยบายสาธารณะจึงเริ่มมีการเจาะลึกลงไปรายละเอียดที่เป็นคุณลักษณะของการปกครองแนวใหม่มากขึ้น โดยเฉพาะเรื่องสังคมเครือข่าย (Network society) ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่เด่นและเป็นเรื่องท้าทายการศึกษานโยบายสาธารณะ เพราะการปกครองแนวใหม่เน้นการสร้างจากฐานข้างล่าง การศึกษานโยบายสาธารณะจึงต้องเกิดแนวคิดและวิธีการวิเคราะห์นโยบายจากข้างล่างด้วย ด้วยเหตุนี้แนวทางการวิเคราะห์นโยบายใหม่จึงเกิดขึ้นอย่างแพร่หลาย เช่น กรณีการวิเคราะห์นโยบายในชุมชน เป็นต้น

3) เกิดประเด็นการวิเคราะห์นโยบายแนวใหม่ การเกิดสังคมเครือข่ายมีผลกระทบต่อการศึกษานโยบายสาธารณะโดยตรง 5 ประการ คือ 1) เกิดพื้นที่การเมืองใหม่ 2) การเมืองและการกำหนดนโยบายเกิดขึ้นภายใต้เงื่อนไขที่ไม่แน่นอนอย่างมาก เพราะยากที่จะหาผลสรุปของการตัดสินใจได้ง่าย 3) การทำความเข้าใจสังคมเครือข่ายจะทำให้ความรู้เดิมเปลี่ยนไป เพราะต้องยอมรับความสำคัญของความแตกต่างมากขึ้น 4) การวิเคราะห์นโยบายแนวใหม่ต้องยอมรับหลักการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน เพราะการแก้ปัญหานโยบายย่อมมีผลกระทบต่อกันและกัน การจะให้ผู้ใดผู้หนึ่งชนะและได้ไปทั้งหมดนั้น ไม่อาจทำได้อีกต่อไป และ 5) การวิเคราะห์นโยบายแนวใหม่ถือหลักพลวัตของความไว้วางใจและเอกลักษณ์ หมายความว่าสมัยก่อนการกำหนดนโยบายอาศัยความไว้วางใจและ

ความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อสถาบันการเมือง ปัจจุบันเป็นยุคการเมืองแนวใหม่ (New politics) ซึ่งถือว่าจะต้องมีความร่วมมือร่วมใจกันก่อน ความไว้วางใจและความเชื่อมั่นจึงจะตามมาและถือว่าเป็นเอกลักษณ์ที่ความร่วมมือร่วมใจของชุมชนแต่ละแห่งอาจสร้างความไว้วางใจและความเชื่อมั่นต่างกัน

4) การวิเคราะห์นโยบายแนวใหม่มุ่งไปสู่การวิเคราะห์นโยบายแบบถกแถลง การวิเคราะห์นโยบายแนวใหม่มุ่งไปสู่การวิเคราะห์นโยบายแบบถกแถลงมากขึ้น นอกจากด้านญาณวิทยาจะเปลี่ยนจากปฏิฐานนิยมเชิงตรรกะไปสู่หลักปฏิฐานนิยม และด้านระเบียบวิธีการศึกษาเปลี่ยนไปเป็นการวิเคราะห์แบบแปลความมากขึ้นแล้ว ด้านแนวทางการวิเคราะห์นโยบายก็เปลี่ยนไปด้วย โดยมุ่งไปสู่การวิเคราะห์นโยบายแบบถกแถลง หรือแนวทางการโต้แย้ง (Argumentative turn) ซึ่งไม่ได้แยกค่านิยมกับข้อเท็จจริงออกจากกัน แต่วิเคราะห์ในแง่ความจริงกับอำนาจ โดยเปิดโอกาสให้ฝ่ายที่โต้แย้งกันได้มีโอกาสได้พูดอย่างเสรีและยุติธรรม และด้วยความหวังว่าจะเกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน โดยนักวิเคราะห์นโยบายทำตัวเป็นกลางและไม่บิดเบือน ซึ่งเพิ่มบทบาทนักวิเคราะห์นโยบายให้ต้องรู้บริบทสังคมและเป็นนักไกล่เกลี่ยมากขึ้น

5) เกิดแนวทางการวิเคราะห์สังคมเครือข่ายหรือเครือข่ายนโยบาย แนวทางการวิเคราะห์นโยบายอีกอย่างหนึ่งที่สอดคล้องกับสังคมปัจจุบัน คือ การวิเคราะห์สังคมเครือข่ายหรือเครือข่ายนโยบาย ซึ่งเป็นการหลอมรวมญาณวิทยาสมัยใหม่และประชาธิปไตยสมัยใหม่เข้าด้วยกัน แนวทางการวิเคราะห์สังคมเครือข่ายนโยบายจึงมีหลักอยู่ 3 ข้อ คือ 1. การวิเคราะห์นโยบายเป็นการแปลความ 2) การวิเคราะห์นโยบายต้องมุ่งไปที่ผลในทางปฏิบัติ (Practice-oriented) และ 3) การวิเคราะห์นโยบายเป็นการถกแถลง⁷

จากแนวคิดของ ฮาเจอร์ และเวเจนาเออร์ แสดงให้เห็นถึงการจะพัฒนาไม่ว่าจะเป็นระดับชาติหรือระดับชุมชน จำต้องมีการวิเคราะห์นโยบายให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชน ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนนั้นย่อมมีสิทธิ์เข้าถึงการอนุรักษ์และฟื้นฟู จารีตประเพณีภูมิปัญญา ศิลปวัฒนธรรม อันดีงามของท้องถิ่น การบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์ทางทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม รวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน ต้องอาศัยนโยบายและยุทธศาสตร์ของประเทศ จังหวัด และชุมชน มาเป็นกระบวนการสะท้อนการเข้าถึงสิทธิ์ บทบาทหน้าที่ ประชาธิปไตยของชุมชน สังคมและท้องถิ่น ที่มีได้มองรัฐเป็นศูนย์กลางแบบเก่าแต่มองชุมชนท้องถิ่นเป็นศูนย์กลางซึ่งแต่ละชุมชนมีต้นทุนทางทรัพยากร องค์ความรู้ภูมิปัญญาประวัติศาสตร์ วิถีวัฒนธรรม ความเชื่อฯลฯ ที่มี

⁷ Hajer, Maarten A., and Wagenaar, Hendrik, eds. *Deliberative Policy Analysis : Understanding Governance in the Network Society*, (Cambridge: Cambridge University Press, 2003), pp 1 – 23.

ความหลากหลาย กระบวนการสร้างกติกา ข้อตกลง ในการจัดความสัมพันธ์อยู่ร่วมกันของคนในชุมชน การร่วมกันพัฒนานโยบายและยุทธศาสตร์แบบมีส่วนร่วมเชิงพื้นที่เพื่อการพัฒนา

องค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนา อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ เกิดขึ้นจากการยกระดับฐานะจากสภาตำบลกาญจนา ขึ้นเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล เมื่อ พ.ศ. 2537 ตามประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง การจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบล ลงวันที่ 16 ธันวาคม พ.ศ. 2539 ลงประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับทั่วไปเล่ม 113 ตอนพิเศษ 52 ง ลงวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2539 จึงทำให้สภาตำบลกาญจนา ได้รับการประกาศยกฐานะเป็น องค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนา เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2540 มีหมู่บ้านที่อยู่ในเขตการปกครองและดูแล จำนวนทั้งหมด 9 หมู่บ้าน ประกอบไปด้วย บ้านดอนดี หมู่ที่ 1,7 บ้านดอนแก้ว หมู่ที่ 2 บ้านหัวฝาย หมู่ที่ 3,8 บ้านหนองบ่อ หมู่ที่ 4 บ้านกวาว หมู่ที่ 5 บ้านทุ่งอ่วน หมู่ที่ 6 และบ้านกาญจนา หมู่ที่ 9 มีประชากรทั้งสิ้น 4,529 มีพื้นที่ประมาณ 4,875 ไร่ ทิศเหนือติดกับ ตำบลเหมืองหม้อ ตำบลบ้านถิ่น อำเภอเมืองแพร่ ทิศใต้ติดกับ ตำบลป่าแดง อำเภอเมืองแพร่ ทิศตะวันออกติดกับ ตำบลสวนเขื่อน ตำบลป่าแดง อำเภอเมืองแพร่ และทิศตะวันตก ติดกับ ตำบลนาจักร อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลักคือเกษตรกรรม เช่น ข้าว ถั่วเหลือง ลำไย มะม่วง รองลงมาคือ ด้านอุตสาหกรรมในครัวเรือน เช่น ผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่ การทอผ้า ชุดเครื่องนอน ผลิตภัณฑ์ผ้าพื้นเมือง⁸

ภายใต้ความหลากหลาย และอาชีพของประชากรในพื้นที่ที่ต้องรับผิดชอบดูแล องค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนา จำต้องมีแผนงานที่ชัดเจนและให้สอดคล้องกับนโยบายของจังหวัด ประกอบกับภาครัฐ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนและพัฒนาชุมชนให้เป็นอย่างดีด้วยความมั่นคง และยั่งยืน องค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนาจึงมีประกาศแผน เพื่อการดำเนินงาน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2565 ประกาศ ณ วันที่ 8 ตุลาคม พ.ศ.2565⁹ การดำเนินงานตามแผนที่ประกาศนั้น จะบรรลุตามวัตถุประสงค์หรือไม่อย่างไรขึ้นอยู่กับการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารแบบมีส่วนร่วม นั้น อาจส่งผลการกระทบกระทั่งกันบ้างเป็นธรรมดา โดยเกิดจากความ คิดเห็นและผลประโยชน์ที่ไม่ลงตัว ถ้ามองในมิติของการบริหารอาจก่อให้เกิดริ้วฉานแตกแยก ซึ่งจำต้องแก้ไขโดยการหันหน้าเข้าหากันเจรจาและประนีประนอมกัน เป็นการวิเคราะห์นโยบายเชิง การถกเถียงที่เน้นให้วางกรอบใหม่ โดยย้อนกลับไปดูประเด็นที่ถกเถียงกัน ซึ่งมักพบว่ามีที่มาจาก แนวคิดในการกำหนดนโยบายและแผนที่แตกต่างกัน การให้ข้อมูลเช่นนี้เป็นเพื่อคืนอำนาจให้แก่ชุมชน

⁸ แหล่งที่มา <https://www.kanjana.go.th/condition.php> เข้าถึงเมื่อวันที่ (31 มกราคม 2565)

⁹ องค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่, แผนการดำเนินงาน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2565.

และทำให้เกิดการดำเนินงานระหว่างภาครัฐและชุมชนตกลงกันได้ เช่น การปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางกายภาพ เศรษฐกิจ และธรรมชาติสิ่งแวดล้อม การบริหารจัดการในลักษณะดังกล่าว อาจนำไปสู่การพัฒนา นโยบายและยุทธศาสตร์แบบมีส่วนร่วมพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ ระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร่ จังหวัดแพร่ และประชาชนทั้ง 9 หมู่บ้าน

เนื่องจากสถานการณ์สังคมปัจจุบัน สร้างความเดือดร้อนและความวิตกกังวลให้กับประชาชนในการปฏิบัติงานของของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ประกอบกับปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจที่เกิดจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ทำให้วิถีการดำรงชีวิตไม่มีความสุข การรอคอยการช่วยเหลือจากภาครัฐหรือเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบ บางครั้งก็ไม่สามารถบริการได้อย่างทั่วถึง แสดงให้เห็นว่า ประชาชนบางส่วนยังขาดความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการหรือขั้นตอนในการบริหารจัดการ ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการศึกษาว่า ปัจจุบันประชาชนในตำบลกาญจนา มีวิธีการแก้ปัญหาหรือการป้องกันการสิทธิประโยชน์ที่พึงจะได้รับทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว และชุมชน โดยสร้างโอกาสให้เข้ามามีบทบาทและเข้ามามีส่วนร่วมช่วยกันพัฒนานโยบายและยุทธศาสตร์พื้นที่เชิงสร้างสรรค์ขององค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อนำนโยบายการพัฒนา นโยบายและยุทธศาสตร์พื้นที่เชิงสร้างสรรค์ นำประยุกต์ใช้ในพื้นที่ตำบลอื่นต่อไป ทั้งนี้คณะผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัย ไว้ 3 ประเด็น ดังนี้

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาสภาพบริบทและเศรษฐกิจชุมชนของตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร่ จังหวัดแพร่

1.2.2 เพื่อพัฒนานโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร่ จังหวัดแพร่

1.2.3 เพื่อเสนอนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจต่อชุมชนของตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร่ จังหวัดแพร่

1.3 ปัญหาที่ต้องการทราบ

1.3.1 ต้องการทราบว่า ตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร่ จังหวัดแพร่ มีสภาพปัญหาในการพัฒนาเศรษฐกิจ อย่างไร

1.3.2 ต้องการทราบว่า ตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร่ จังหวัดแพร่ มีการวางแผนเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ อย่างไร

1.3.3 ต้องการทราบว่า นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจที่นำเสนอต่อประชาคม ตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร่ จังหวัดแพร่ เป็นอย่างไร

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

1.4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาเอกสาร ตำรางานวิจัย บทความที่เกี่ยวข้อง ซึ่งคณะผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหาไว้ดังนี้ สภาพบริบททางเศรษฐกิจ นโยบายและยุทธศาสตร์ตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ แนวคิดทฤษฎีการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมที่สอดคล้องสัมพันธ์กับงานวิจัย

1.4.2 ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informant) โดยคณะผู้วิจัยจะสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 20 รูป/คน โดยได้จำแนกผู้ให้ข้อมูลสำคัญไว้ดังนี้

1) ตัวแทนองค์การบริหารส่วนตำบล	จำนวน	6	รูป
2) ตัวแทนผู้นำชุมชน	จำนวน	5	คน
3) ตัวแทนประชาชน	จำนวน	4	คน

โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection)

1.4.3 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการเชิงเอกสาร (Documentary Research) สัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interviews) และสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) คณะผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินวิจัยไว้ดังนี้

1.4.4 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant)

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ตัวแทนผู้นำชุมชน 5 คน ตัวแทนองค์การบริหารส่วนตำบล 6 คน ตัวแทนประชาชน 4 คน รวมจำนวน 15 รูป/คน

1.4.5 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ออกแบบเครื่องมือไว้ดังนี้ 1) แบบสัมภาษณ์ และ 2) การสนทนากลุ่มย่อย

1.4.6 การเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัย ได้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ คือ

1. เก็บข้อมูลเชิงพื้นที่ โดยลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อทำการสัมภาษณ์ สภาพปัญหาเศรษฐกิจจากผู้มีส่วนได้เสีย เพื่อนำมาวิเคราะห์นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจในตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

2. รวบรวมข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร งานวิจัย และบทความทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง และนำมาวิเคราะห์ให้สอดคล้องกับประเด็นวัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.4.7 วิธีวิเคราะห์ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลทั้งในเชิงเอกสาร ข้อมูลเชิงประจักษ์ และการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1) การวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) เป็นการศึกษาข้อมูลจาก เอกสารตำรา งานวิจัย และบทความ ที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับการพัฒนานโยบายและยุทธศาสตร์ เกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

2) ลงพื้นที่สำรวจข้อมูลประชากร คณะผู้วิจัยได้ประสานนายองค์การบริหารส่วน ตำบลกาญจนา เพื่อขอข้อมูลในการทำวิจัย โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interviews) ผู้ให้ ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์ครั้งนี้ ประกอบไปด้วย ตัวแทนผู้นำชุมชนกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วย ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ตัวแทนประชาชน และสนทนากลุ่มย่อย รวมจำนวนทั้งสิ้น 15 รูป/คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection)

1.5 คำนิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

1.5.1 การพัฒนาเศรษฐกิจ หมายถึง กระบวนการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจโดยการ เพิ่มขึ้นของรายได้ ที่เกิดจากการใช้วัตถุดิบในท้องถิ่น การระดมเงินทุน และการเป็นตลาด จำหน่าย สินค้าในท้องถิ่นสูงขึ้น

1.5.2 การพัฒนานโยบาย หมายถึง แนวทางสำหรับการพัฒนานโยบายขององค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ เพื่อการสร้างความเจริญให้เกิดขึ้นกับชุมชน และประชาชนในพื้นที่

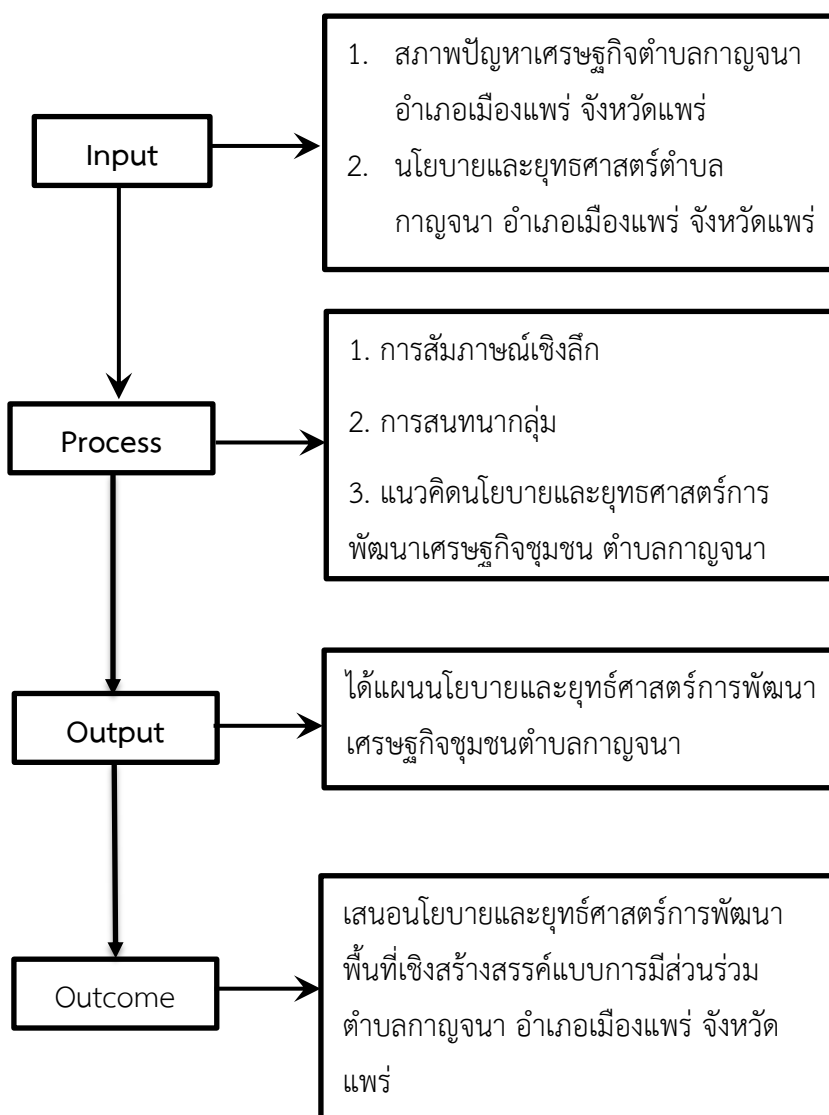
1.5.3 ยุทธศาสตร์ หมายถึง ทิศทางและแนวทางการพัฒนาการใช้อำนาจทางการปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งในระยะยาวและระยะสั้น เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและชุมชนให้บรรลุตาม วัตถุประสงค์ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

1.5.4 การมีส่วนร่วม หมายถึง การมีส่วนร่วมทางการปกครองของประชาชน ที่เข้าไปมี บทบาทหน้าที่ในการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล กาญจนา เพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างสร้างสรรค์

1.5.5 พื้นที่เชิงสร้างสรรค์ หมายถึง พื้นที่ในการรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบล กาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ทั้ง 9 หมู่บ้าน

1.6 กรอบแนวคิดของการวิจัย

ผู้วิจัยได้วางกรอบแนวคิดที่สำคัญในลักษณะของกระบวนการและวิธีการศึกษาวิจัย รวมทั้งผลลัพธ์จากการศึกษา ดังนี้

1.7 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1.7.1 ได้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาเศรษฐกิจของตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

1.7.2 ได้ร่วมกับองค์กรในพัฒนานโยบายและยุทธศาสตร์พื้นที่เชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

1.7.3 องค์กรและชุมชนสามารถนำนโยบายและยุทธศาสตร์ไปประยุกต์ให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนของตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

บทที่ 2

ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัย เรื่อง “นานโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วม ของตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่” ครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารตำรา แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิด โดยมีสาระสำคัญและรายละเอียดดังนี้

- 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจชุมชน
- 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาพื้นที่
- 2.3 แนวคิดเกี่ยวกับนโยบายและยุทธศาสตร์
- 2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
- 2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจชุมชน

แนวคิดเศรษฐกิจชุมชนเป็นความมุ่งหมายในการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจของชุมชนที่มองเห็นว่าชุมชนเป็นรากฐานที่สำคัญทางด้านเศรษฐกิจของสังคมและประเทศชาติ เมื่อชุมชนมีเศรษฐกิจที่มั่นคงแข็งแรง วิถีชีวิตของประชาชนก็มีความสุข เศรษฐกิจจึงเปรียบเสมือนเป็นฐานรากของประเทศชาติ ดังนั้นเพื่อให้สังคมและประเทศชาติมีความเจริญก้าวหน้าและประชาชนดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข การบริหารจัดการของภาครัฐย่อมมีความสำคัญเช่นกัน เพื่อให้เห็นถึงกระบวนการในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามนโยบายของภาครัฐ คณะผู้วิจัยจึงได้รวบรวมแนวคิด ความหมายที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย นำเสนอต่อไปนี้

2.1.1 ความเป็นมาของเศรษฐกิจชุมชน

แนวคิดเศรษฐกิจชุมชนนี้เจ้าของแนวคิด คือ Alexander Vasil'sevich Chayanov. (1888 – 1939 ผู้นำสำคัญทางการเมืองของพรรคบอลเชวิค ประเทศรัสเซีย ในปี 1927 ซึ่ง Chayanov ได้เขียนหนังสือและบทความที่แปลเป็นภาษาอังกฤษแล้ว 2 เล่ม คือ The Theory of Peasant Economy และ The Theory of Peasant Cooperative นักเศรษฐศาสตร์อีกผู้หนึ่ง คือ Frederick List (1789 – 1846) ได้เสนอแนวคิดเศรษฐศาสตร์วัฒนธรรม หรือเศรษฐกิจแห่งชาติ แต่ไม่ได้กล่าวถึงในระดับชุมชนเล็ก ซึ่งแท้ที่จริงแล้วเศรษฐกิจชุมชนขนาดใหญ่และเศรษฐกิจชุมชน ขนาด

เล็กต่างก็มีความเชื่อมโยงกัน เพราะชุมชนขนาดใหญ่เกิดขึ้นจากการก่อตัวของชุมชนขนาดเล็กจนพัฒนาขึ้นมาเป็นชุมชนท้องถิ่นและพัฒนาเป็นเศรษฐกิจชาติตามลำดับ¹

2.1.2 ความหมายของเศรษฐกิจชุมชน

เศรษฐกิจชุมชน เป็นเรื่องของการดำเนินกิจกรรมในทางเศรษฐกิจที่เริ่มตั้งแต่ฐานล่าง โดยมีชุมชนเป็นจุดเริ่มต้นของการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ มีครอบครัวเป็นหน่วยการผลิตที่สำคัญของชุมชน ทั้งนี้ มีผู้ให้ความหมายไว้อย่างน่าสนใจ ดังนี้

เศรษฐกิจชุมชน หมายถึง ระบบเศรษฐกิจระดับท้องถิ่นหรือชุมชนที่มีลักษณะเป็นองค์รวม ซึ่งไม่ได้มีเพียงมิติทางด้านเศรษฐกิจที่เป็นตัวเลขของรายได้ รายจ่าย การผลิต และการบริโภคเท่านั้น แต่จะเป็นระบบเศรษฐกิจที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชน และรวมไปถึงการมีระบบคุณค่าเข้าไปด้วย² เพื่อสนองความต้องการของชุมชน ที่เกิดจากความร่วมมือกันระหว่างบุคคลและองค์กร ทั้งภาครัฐและเอกชน ร่วมคิด ร่วมทำ ในมิติของการทำงานแบบพหุภาคีและผู้คนในท้องถิ่น โดยการนำองค์ความรู้หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นและการนำเทคโนโลยีเข้ามาประยุกต์ให้เหมาะสมกับเศรษฐกิจชุมชน ทั้งในด้านของการการผลิต การตลาด เพื่อมุ่งให้เกิดรายได้ ส่งผลต่อบุคคล ครอบครัวและชุมชน

เศรษฐกิจชุมชน เป็นเศรษฐกิจแบบเน้นการพึ่งพาตนเองและการเติบโต โดยมีทุกอย่างพอเพียง ได้แก่ มีตลาดพอเพียง มีวัตถุดิบพอเพียง มีความรู้พอเพียง มีการผลิตพอเพียง และที่สำคัญคือชุมชนมีความพอเพียง ดังนั้น ความพอเพียงในสังคมชนบท คือ การปลูกทุกอย่างที่กินได้ และกินทุกอย่างที่ปลูก ที่เหลือก็ขาย พอขายได้ก็มีเงินออม ซึ่งในระบบเศรษฐกิจชุมชนนั้นชุมชนสามารถร่วมมือกับองค์กรภายในการค้าขาย แต่ต้องเป็นองค์กรที่เปิดเผยและให้ชาวบ้านเป็นเจ้าของ จนสามารถกลายเป็นองค์กรชุมชนที่พึ่งตนเองได้ โดยองค์กรชุมชนที่พึ่งตนเองได้นั้น มีพื้นฐานมาจากครอบครัว แต่ละครอบครัว เป็นชุมชนที่มีการบริโภคพอเพียงและมีเงินออกมาร่วมกันเพื่อจัดทำการผลิต การค้า และสวัสดิการร่วมกัน ดังนั้น แนวคิดเศรษฐกิจชุมชน เป็นการประกอบกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเศรษฐกิจของชุมชน ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมทางการผลิต การแปรรูป การขายผลผลิต การซื้อ และการบริโภคในชุมชน อาจจะเป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดรายได้และกำไรในชุมชน³

¹ ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, แนวคิดเศรษฐกิจชุมชน ข้อเสนอทางทฤษฎีในบริบทต่างสังคม, (กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2544), หน้า 33-55.

² รศ.ดร.ธเนศ ศรีวิชัยลำพันธ์, การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน, ตำราเรียนวิชา การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน, คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 2558. หน้า 9.

³ โสภณ สุภาพงษ์, เศรษฐกิจพอเพียงทางรอดสังคมไทย, (นิตยสารสารคดีครอบครัว (กันยายน), 2541), หน้า 71 - 79.

2.1.3 ลักษณะสำคัญของเศรษฐกิจชุมชน

เศรษฐกิจชุมชน มีรูปแบบหรือลักษณะที่ถือได้ว่าเป็นเอกลักษณ์เฉพาะอย่างเห็นได้ชัด เนื่องจากการเกิดกระแสนิยมอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน และมีนักวิชาการหลายท่านได้แสดงทัศนคติที่เกี่ยวกับลักษณะของเศรษฐกิจชุมชนไว้หลากหลายความหมายอย่างน่าสนใจ ทั้งนี้ คณะผู้วิจัยจึงนำมาเสนอพอเป็นแนวทางของการศึกษา ดังนี้

เศรษฐกิจชุมชนมีลักษณะสำคัญ คือ ครอบคลุมถือเป็นหน่วยงานการผลิตที่สำคัญที่สุด เพราะแรงงานเป็นสิ่งที่ครอบคลุมอยู่โดยธรรมชาติ เป็นสิ่งที่มากับสถาบันครอบครัวโดยไม่ต้องจ้าง โดยทั่วไปครอบครัวจะคิดถึงการอยู่ให้รอดก่อน แล้วจึงสะสมและค้าขายพึ่งแรงงานในครอบครัว พึ่งทรัพยากรท้องถิ่น และพึ่งกันเองในชุมชนก่อน และหากจำเป็นจะต้องจำหน่ายก็จำหน่ายเฉพาะตลาดที่อยู่ใกล้บ้าน หรือตลาดภูมิภาค หรือตลาดภายในประเทศ⁴ เศรษฐกิจชุมชนเป็นเศรษฐกิจที่กระจายไม่ใช่กระจุกตัวเหมือนเศรษฐกิจรัฐหรือเศรษฐกิจทุน เพราะมีการกระจายความเจริญ การติดต่อสื่อสารเป็นแบบแนวนอนหรือเป็นแบบกระจาย ไม่ผูกขาดทางการตลาด เป็นเศรษฐกิจแบบการช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นภาคีเครือข่าย ดังนั้น เศรษฐกิจชุมชนจึงมีลักษณะของการกระจายความเจริญที่อยู่ทั่วประเทศ เพราะเป็นระบบที่คำนึงถึงศีลธรรม ครอบครัว เพื่อนบ้าน และท้องถิ่นของตนเอง มีความเสมอภาคและมีความยุติธรรมต่อกัน การผลิตเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญที่สุดของการค้าและการแลกเปลี่ยน การตลาดก็มีความสำคัญเช่นเดียวกัน ดังนั้น ผู้ผลิตและชุมชนต้องพึ่งตนเองให้ได้ก่อน เมื่อชุมชนสามารถพึ่งพาตัวเองได้ ประเทศชาติก็สามารถยกระดับไปได้เช่นเดียวกัน⁵

2.1.4 หลักการสำคัญของเศรษฐกิจชุมชน

เศรษฐกิจชุมชน เป็นการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่างๆ ทั้งด้านเกษตรกรรม อุตสาหกรรม บริการทั้งในด้านการผลิต การบริโภค และการกระจายผลผลิต โดยให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาขั้นพื้นฐานทางเศรษฐกิจของชุมชนนั้น ดังนั้น หลักการสำคัญคือ ให้ชุมชนมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมรับผลประโยชน์ บนรากฐานความสามารถที่มีอยู่ จากการใช้ทุนของชุมชนเอง ประกอบกับทุนทางสังคม เช่น วิธีการผลิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศาสนสถาน โรงเรียน ที่ดิน ทรัพยากร การคมนาคมขนส่ง โดยสมาชิกในชุมชนเป็นผู้ตัดสินใจเองว่า จะผลิตอะไรได้บ้าง ตามศักยภาพและทุนประเภทต่างๆ ที่มีอยู่ จะผลิตกันอย่างไร และจะแบ่งปันผลประโยชน์จากการ

⁴ ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, แนวคิดเศรษฐกิจชุมชน ข้อเสนอทางทฤษฎีในบริบทต่างสังคม, หน้า 33 - 44.

⁵ อัครเจตน์ ชัยภูมิ, แนวคิดเศรษฐกิจชุมชน : เหลียวหลัง แลหน้า นำพาเศรษฐกิจชุมชนสู่ทางรอด, อ้างอิงจาก สุเทพ พันประสิทธิ์, เอกสารคำสอนวิชา “เศรษฐกิจพอเพียง”, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2555), หน้า 37.

ผลิตกันอย่างไร⁶ โดยเริ่มต้นด้วยการพึ่งตนเองและพึ่งกันเองในชุมชนก่อน หากจะทำการจำหน่ายหรือแลกเปลี่ยนก็จำหน่ายหรือแลกเปลี่ยนตลาดที่ใกล้บ้านก่อน แล้วจึงค่อยขยายไปสู่ตลาดภูมิภาค หรือตลาดภายในประเทศ ซึ่งจะทำให้เศรษฐกิจชุมชนนั้นฝังตัวอยู่ในสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน ซึ่งแนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจชุมชนนั้นประกอบไปด้วย

1. ปณิธาน หมายถึง เศรษฐกิจชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของเศรษฐกิจชาติ ผู้ที่เกี่ยวข้องจึงต้องดำเนินการด้วยความมุ่งมั่น ต้องสัมพันธ์กับการเมือง การปกครอง การศึกษา และวัฒนธรรมของคนทั้งประเทศ ซึ่งการดำเนินการเศรษฐกิจแบบโดด ๆ จะไม่ช่วยให้บรรลุปณิธานได้
2. ทำอะไร หมายถึง ทำงานเพื่อดำรงชีพในแนวสัมมาชีพ เพื่ออยู่ร่วมกับเพื่อนในชุมชน เช่น การเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ แปรรูปผลผลิต ตัดเย็บเสื้อผ้า ปลูกพืชสมุนไพร บริการท่องเที่ยว เป็นต้น
3. ทำกับใคร หมายถึง ชาวบ้านรวมกลุ่มกันเองอย่างไม่เป็นทางการ ไม่เป็นนิติบุคคล เช่น สหกรณ์ สมาคม หรือรวมกลุ่มกับนักพัฒนาเอกชน เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือนักวิชาการ
4. ทำอย่างไร เมื่อรวมกลุ่มแล้วก็ทำการผลิตสินค้า แปรรูป และซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้า
5. ทำไปทำไม เนื่องจากชาวบ้านมีระดับการทำมาหากินต่างกัน การรวมกลุ่มจะช่วยให้เกิดความพออยู่พอกิน เกิดความพึงพอใจ เกิดความคุ้มค่ากับการลงทุน และเพื่อกำไร
6. เพื่ออะไร เป็นการรวมตัวของชุมชนในระดับล่างสุดของสังคม เพื่อร่วมกันทำงานให้คนมีความสุข และชุมชนมีความเข้มแข็ง⁷

จากข้อมูลเบื้องต้นนี้ แสดงให้เห็นถึงแนวคิดของเศรษฐกิจชุมชนอย่างเป็นกระบวนการว่า เศรษฐกิจชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของเศรษฐกิจชาติ มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับส่วนต่างๆ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้น ในการพัฒนาเศรษฐกิจระดับชุมชนหรือในระดับท้องถิ่น จึงต้องมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาเศรษฐกิจระดับประเทศด้วย และจะต้องให้สัมพันธ์กับการเมือง การปกครอง รวมไปถึงวัฒนธรรมของคนทั้งประเทศอีกด้วย โดยในการทำงานหรือทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อการดำรงชีพอยู่ร่วมกันสิ่งสำคัญคือคนในชุมชนจักต้องให้ความสนใจในการรวมกลุ่มกันให้ได้ ทั้งในด้านของการผลิต การแปรรูปผลผลิต การบริโภคใช้สอย และการบริการจำหน่ายจ่ายแจก เพื่อให้เกิดความพออยู่พอกิน ความพึงพอใจ และเกิดความคุ้มค่ากับการลงทุน ซึ่งผลดีที่จะเกิดตามมาก็คือทำให้คนมีความสุข และชุมชนเกิดความเข้มแข็ง

⁶ ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, แนวคิดเศรษฐกิจชุมชน ข้อเสนอทางทฤษฎีในบริบทต่างสังคม, หน้า 33 - 44.

⁷ มงคล ด่านธานินทร์, “เศรษฐกิจชุมชนเชิงระบบ : หลักการและแนวการปฏิบัติในเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง : แนวความคิดและยุทธศาสตร์”, (กรุงเทพมหานคร : กระทรวงมหาดไทย กรมการปกครอง, 2541), หน้า 91-94.

สรุปว่า แนวคิดเศรษฐกิจชุมชน มีลักษณะที่เป็นตัวของตัวเอง ใช้ความสามารถของตัวเอง พัฒนาศักยภาพด้วยตัวเอง และกำหนดแนวทางของตัวเอง จนสามารถปรับตัวเป็นองค์กรชุมชนที่พึ่งตนเองได้ โดยการนำเอาศักยภาพของคนในชุมชนมาดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจร่วมกันทั้งในด้านของการผลิต การแปรรูปผลผลิต การจำหน่ายผลผลิต ตลอดถึงการซื้อและการบริโภคกันในชุมชน ทั้งในด้านเกษตรกรรม ด้านอุตสาหกรรม และด้านบริการ ที่คนในชุมชนหรือท้องถิ่นนั้นๆ มีส่วนร่วมกันเป็นเจ้าของ ร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมรับผลประโยชน์ด้วยกันอย่างเป็นธรรม โดยการพัฒนาจากฐานสำคัญ นั่นก็คือ ศักยภาพของท้องถิ่น ซึ่งถือว่าเป็นทุนที่สำคัญในชุมชน ได้แก่ คน สรรพยากรธรรมชาติ เงินทุน แรงงาน วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น พิพิธภัณฑวัตถุ ที่ดิน แหล่งน้ำ ความหลากหลายทางชีวภาพ สภาพภูมิประเทศ และลักษณะภูมิอากาศ เป็นต้น เป้าหมายสำคัญ คือ พัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนนั้น ตั้งแต่ระดับบุคคล ครอบครัว และชุมชน โดยใช้กิจกรรมทางเศรษฐกิจสร้างกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ และในขณะเดียวกันก็ยังมีมุ่งพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม พื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นการพัฒนาชุมชนอย่างบูรณาการ อุดมการณ์สำคัญ คือ มุ่งเน้นการพึ่งตนเองและการเติบโตโดยมีทุกอย่างพอเพียง ได้แก่ การแบ่งปันพอเพียง มีตลาดพอเพียง มีวัตถุประสงค์พอเพียง มีความรู้พอเพียง มีการผลิตพอเพียง และมีความดีพอเพียง โดยให้คำนึงถึง ศีลธรรม ครอบครัว ชุมชน เพื่อนบ้าน และท้องถิ่นเป็นสำคัญ

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา

การพัฒนาเป็นวาระเร่งด่วนสำหรับหลายๆ ประเทศ โดยเฉพาะประเทศที่อยู่ในกลุ่มของคำว่า กำลังพัฒนา หนึ่งในประเทศที่อยู่ในช่วงของกำลังพัฒนาก็คือ ประเทศไทย ประเทศชาติจะเจริญก้าวหน้าต้องมาจากการพัฒนาด้านการศึกษา เพราะการศึกษาเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาประเทศ การศึกษาจะช่วยพัฒนาประชาชนเกิดการเรียนรู้มีความรับผิดชอบในหน้าที่และสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในสิ่งใหม่ รวมถึงการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงของสังคมอย่างรวดเร็ว อาจทำให้ประชาชนปรับตัวไม่ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และนำไปสู่ปัญหาทางสังคม เช่น การเห็นแก่ตัว การเอาเปรียบ การล่องละเมตสิทธิเสรีภาพ การไม่เคารพและให้เกียรติซึ่งกันและกัน หน่วยงานที่จะเข้ามา มีบทบาทและทำหน้าที่ในการให้ความรู้ดังกล่าว ส่วนหนึ่งต้องอาศัยองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เพราะเป็นองค์กรที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนและมีข้อมูลของชุมชนเป็นพื้นฐานสำคัญอยู่แล้ว โดยต่างฝ่ายต่างที่จะเรียนรู้จากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นไปพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงไปในอนาคต และสิ่งที่ทุกภาคส่วนควรจะสำนึกก็คือ การเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศ เพราะเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาชาติให้เจริญรุ่งเรืองต่อไป

2.2.1 ความหมายของการพัฒนา

สำหรับคำว่า พัฒนา มีนักวิชาการได้ให้คำนิยามไว้หลากหลายมิติ ที่ปรากฏในเอกสาร ตำรา บทความ และงานวิจัยเกี่ยว ซึ่งอาจพิจารณาและตีความหมายได้ดังนี้

คำว่า พัฒนา ที่ปรากฏในภาษาไทย มาจากคำว่า “วฑฒน” ในภาษาบาลี และ “วรรณ” ในภาษาสันสกฤต แปลว่า “ความเจริญ”⁸ หรือจำเริญ ได้แก่ การเติบโต งอกงาม หรือสมบูรณ์มากขึ้น⁹ ทางพระพุทธศาสนาได้จำแนกความหมายไว้ 2 ส่วนด้วยกัน กล่าวคือ การพัฒนาคนไม่ว่าจะเป็นทางด้านกายหรือจิตใจ เรียกว่า “ภาวนา” ส่วนการพัฒนาอย่างอื่นๆ ที่ไม่ใช่มนุษย์ เช่น วัตถุ สภาพแวดล้อม เรียกว่า “พัฒนา หรือ วัฒนา”¹⁰ จากรูปศัพท์ของคำว่า “พัฒนา” ที่หมายถึงการพัฒนาคนและไม่ใช่คนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่เจริญเติบโตสมบูรณ์ยิ่งขึ้นกว่าการที่เป็นอยู่ จากความหมายดังกล่าว มีนักวิชาการได้นำไปตีความและอธิบายในหลากหลายมิติ ดังนี้

คำว่า “พัฒนา” ในความหมายด้านเศรษฐศาสตร์ หมายถึง ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ที่ปรากฏในเชิงปริมาณ คือ การเพิ่มขึ้นหรือการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ส่วนมิติทางพัฒนาบริหารศาสตร์ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ทั้งในด้านคุณภาพ และปริมาณ ให้มีความเหมาะสมคู่กันกับธรรมชาติ ไม่ใช่เป็นการให้ความสำคัญหรือพัฒนาด้านใดด้านหนึ่งจนเกินไป มิติด้านการบริหาร หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการเตรียมการของมนุษย์ไว้ล่วงหน้า ในลักษณะของแผนและโครงการ แล้วบริหารหรือจัดการให้เป็นไปตามแผนและโครงการจนประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ ส่วนความหมายทางสังคมวิทยา ที่เน้นการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสังคม หมายถึง มนุษย์ กลุ่มทางสังคม การจัดระเบียบทางสังคม ซึ่งมีลักษณะเช่นเดียวกับความหมายทางพระพุทธศาสนา คือ การเปลี่ยนแปลงมนุษย์และสิ่งแวดล้อมให้มีความสุข และความหมายทางพัฒนาชุมชน หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงของสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ดีขึ้น ทั้งทางด้านคุณภาพ ปริมาณ และสิ่งแวดล้อม ด้วยการวางแผนโครงการและการดำเนินงานโดยมนุษย์เพื่อประโยชน์แก่ตัวของมนุษย์เอง¹¹ โดยผ่านกลไกของภาครัฐ ซึ่งรัฐจะกำหนดวัตถุประสงค์ของ

⁸ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์ จำกัด (มหาชน), 2556), หน้า 827.

⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 322.

¹⁰ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต,) การศึกษา: เครื่องมือพัฒนาที่ยังต้องพัฒนา, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม, 2541), หน้า 21-22.

¹¹ สนธยา พลศรี, ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน, พิมพ์ครั้งที่ 5, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, 2547), หน้า 2-5.

การพัฒนาจากปัญหาและความต้องการของประชาชน¹² เช่น แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพื่อให้การพัฒนาสังคมประเทศชาติให้มีประสิทธิภาพและเดินไปข้างหน้าได้อย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง รัฐบาลจึงได้กำหนดนโยบายและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) โดยยึด “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” มุ่งสร้างคุณภาพชีวิตและสุขภาวะที่ดีสำหรับคนไทย พัฒนาคอนให้มีความเป็นคนที่สมบูรณ์ มีวินัย ใฝ่รู้ มีความรู้ ทักษะ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทัศนคติที่ดี รับผิดชอบต่อสังคม มีจริยธรรมและคุณธรรม พัฒนาคอนทุกช่วงวัยและเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพ รวมถึงการสร้างคนให้ใช้ประโยชน์และอยู่กับสิ่งแวดล้อมอย่างเกื้อกูล อนุรักษ์ ฟื้นฟู ใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสม¹³

จากข้อมูลเบื้องต้นพอสรุปใจความได้ว่า การพัฒนา เป็นกระบวนการเพื่อการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงในสิ่งที่มีหรือที่ทำอยู่ให้เดินหน้าไปสู่ความเจริญที่ดีขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนามนุษย์ การพัฒนาทรัพยากรสิ่งแวดล้อม การพัฒนาเศรษฐกิจ การพัฒนาองค์กร แม้กระทั่งการพัฒนาการปกครอง ที่เกิดจากมนุษย์ ทำเพื่อมนุษย์ และเพื่อพัฒนามนุษย์ โดยอาศัยแผนงานที่รัดกุมประกอบกับโครงการที่ชัดเจน เพื่อให้การดำเนินงานนั้นบรรลุตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของแต่ละองค์กรที่กำหนดไว้ เพื่อความผาสุกแก่ประชาชนและสังคม โดยมีองค์ประกอบในการพัฒนา ดังนี้

2.2.2 องค์ประกอบและลักษณะการพัฒนา

เมื่อการพัฒนาเป็นหัวใจสำคัญและหลักประกันต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน สังคม เศรษฐกิจ และประเทศชาติแล้ว จำต้องศึกษาและทำความเข้าใจถึงประเด็นที่ต้องการพัฒนา เพื่อให้เห็นถึงองค์ประกอบที่สามารถจะนำพัฒนาคุณภาพชีวิต สังคม เศรษฐกิจ และประเทศชาติให้เจริญเต็มโตก้าวหน้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ ต้องศึกษาจากองค์ประกอบของการพัฒนา ดังนี้

การพัฒนาเป็นหน้าที่ของการวางแผนและการจัดการ ซึ่งอธิบายไว้ดังนี้

$$D = F (P=M)$$

เมื่อ D = Development คือ การพัฒนา

F = Function คือ หน้าที่

P = Planning คือ การวางแผน

M = Management คือ การบริหารงานหรือการจัดการ

¹² จินตวีร์ เกษมสุข, **หลักการมีส่วนร่วมการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2557), หน้า 4.

¹³ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564)**, ประกาศ ณ วันที่ 29 ธันวาคม พ.ศ. 2549, หน้า 4.

ดังนั้น การพัฒนาจะเกิดขึ้นได้จะต้องประกอบไปด้วยการวางแผนที่ดี มีการบริหารงาน และการจัดการอย่างเป็นระบบ ทำให้การดำเนินการเป็นไปอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ¹⁴ การพัฒนาที่ไม่หยุดนิ่งเกิดขึ้นจากการที่มนุษย์ต้องอาศัยและได้รับผลกระทบจากสภาพแวดล้อม ประกอบกับการที่มนุษย์พยายามเอาชนะธรรมชาติ และมนุษย์เอาชนะธรรมชาติได้และนำธรรมชาติมาใช้ประโยชน์ การพัฒนาเป็นการเปลี่ยนแปลงทั้งคุณภาพชีวิตและคุณค่าทางธรรมชาติให้เจริญขึ้น (Better Change) เป็นการช่วยเพิ่มอัตราเร่งการดำเนินการให้เกิดผลเร็วขึ้น (Better Speed) และทำให้สภาพความเป็นอยู่ของมนุษย์ดีขึ้น (Better Life) กว่าที่เป็นอยู่ทั้งในด้านคุณภาพและด้านปริมาณ¹⁵

ปัจจัยที่ทำให้ต้องมีการพัฒนาอยู่ตลอดเวลา เนื่องด้วยสถานการณ์ที่ประชาชนได้รับผลกระทบจากสภาพแวดล้อม นำมาซึ่งภาวะแห่งความทุกข์ยากลำบาก ความเดือดร้อน ด้วยเหตุนี้ การพัฒนาแต่ละจึงเป็นในทางแก้ไขปัญหาและความทุกข์ร้อนของประชาชนที่เกิดขึ้น ทั้งปัญหาที่เกิดขึ้นซ้ำซากและปัญหาที่เกิดขึ้นขณะปัจจุบัน ซึ่งการพัฒนาในแต่ละครั้งต้องมองไปที่ความจำเป็น และมององค์ประกอบ ดังนี้

1. การระบุและวิเคราะห์ปัญหาทุกขั้วร้อน
2. การกำหนดและวิเคราะห์ปัญหา
3. การกำหนดเป้าหมายของยุทธศาสตร์
4. การสร้างหน่วยระบบทำงาน
5. การจัดทรัพยากร¹⁶

จากองค์ประกอบทั้ง 5 ประการนี้ แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาแต่ละประเภทโดยการเลือกสรรความสำคัญและจำเป็นในการพัฒนาเพื่อให้การพัฒนานั้นเกิดประสิทธิและประสิทธิผลให้มากที่สุด ทรัพยากรที่จะทำหน้าที่ในการพัฒนาให้บรรลุตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายนั้น ก็คือ มนุษย์นั่นเอง เพราะมนุษย์ย่อมมองเห็นถึงทิศทางและความจำเป็นในการที่ต้องการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหา โดยมีทางเลือกที่หลากหลายเพื่อประเมินถึงความเป็นไปได้ของความสำเร็จ และตัดสินใจลงทำทำ พร้อมทั้งเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งที่เป็นปัญหา อุปสรรค และผลสำเร็จ เพื่อนำมาวิเคราะห์ ประเมินและนำไปพัฒนาให้ดีกว่าเดิมในอนาคต โดยมีกระบวนการและดำเนินไปตามกระบวนการ ดังนี้

¹⁴ อัจฉรา โปธิยานนท์, การศึกษากับการพัฒนาชุมชน, (กรุงเทพมหานคร: เทคนิคปริ้นติ้ง, 2539), หน้า 11.

¹⁵ วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, ความหมายของการพัฒนา คำที่มีความหมายใกล้เคียง และแนวคิดพื้นฐานของการพัฒนา, (นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2554), หน้า 3-4.

¹⁶ เฉลียว บุรีภักดี และคณะ, ชุดการศึกษาคั่นคว้าววิชา ทฤษฎีระบบและการประยุกต์ใช้ในการพัฒนา, (เพชรบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, 2553), หน้า 3.

1. การระบุปัญหา (Identify the Problem) เป็นขั้นตอนแรกที่มีความสำคัญอย่างมาก เพราะการระบุปัญหาได้ถูกต้องหรือไม่ ย่อมมีผลต่อการดำเนินการในขั้นต่อไปของกระบวนการตัดสินใจ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพของการตัดสินใจด้วย ดังนั้น ผู้บริหารจึงควรระมัดระวังมิให้เกิดความผิดพลาดในการระบุปัญหาขององค์กร ทั้งนี้ ผู้บริหารควรแยกแยะความแตกต่างระหว่างอาการแสดง (Symptom) ที่เกิดขึ้นกับตัวปัญหาที่แท้จริงเสียก่อน และรวบรวมข้อมูลที่เป็นต่อการค้นหาสาเหตุของอาการแสดงเหล่านั้น ซึ่งจะนำไปสู่การระบุปัญหาที่แท้จริงได้อย่างถูกต้องแม่นยำ

2. การค้นหาทางเลือก (Generate Alternatives) ซึ่งทางเลือกเหล่านั้นควรเป็นทางเลือกที่มีศักยภาพและมีความเป็นไปได้ ในการแก้ปัญหาให้น้อยลงหรือให้ประโยชน์สูงสุด ในการพัฒนาทางเลือกผู้บริหารอาจขอความคิดเห็นจากนักบริหารอื่นๆ ที่ประสบความสำเร็จทั้งภายในและภายนอกขององค์กร ซึ่งอาจใช้วิธีการปรึกษาหารือเป็นรายบุคคล หรือจัดการประชุมกลุ่มย่อยขึ้น ข้อมูลที่ได้รับจากบุคคลเหล่านั้นเมื่อผนวกพร้อมกับสติปัญญา ความรู้ ความสามารถความคิดวิเคราะห์ และประสบการณ์ของตนเองจะช่วยให้ผู้บริหารสามารถพัฒนาทางเลือกได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. การประเมินทางเลือก (Evaluate Alternatives) โดยจะนำเอาข้อดีและข้อเสียของแต่ละทางเลือกมาเปรียบเทียบกันอย่างรอบคอบ และควรวิเคราะห์ทางเลือกในสองแนวทาง คือ ทางเลือกนั้นสามารถนำมาใช้จะเกิดผลต่อเรื่องอะไรตามมา เพราะทางเลือกบางทางเลือกที่อยู่ภายใต้ข้อจำกัดขององค์กรก็อาจทำให้เกิดผลต่อเรื่องที่ไม่พึงประสงค์ตามมา

4. การทำการตัดสินใจ (Make the Decision) เมื่อผู้บริหารได้ทำการวิเคราะห์และประเมินทางเลือกต่างๆ แล้ว ผู้บริหารควรเปรียบเทียบข้อดีและข้อเสียของแต่ละทางเลือกอีกครั้งหนึ่ง เพื่อพิจารณาทางเลือกที่ดีที่สุดเพียงทางเดียว ทางเลือกที่ดีที่สุดควรมีผลเสียต่อเรื่องในภายหลังน้อยที่สุดและให้ผลประโยชน์มากที่สุด แต่บางครั้งผู้บริหารอาจตัดสินใจเลือกทางเลือกแบบประนีประนอม โดยพิจารณาองค์ประกอบที่ดีที่สุดของแต่ละทางเลือกนำมาผสมผสานกัน

5. การปฏิบัติตามการตัดสินใจ (Implement the Decision) เมื่อผู้บริหารได้ทางเลือกที่ดีที่สุดแล้ว ก็ควรมีการนำผลการตัดสินใจนั้นไปปฏิบัติ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพผู้บริหารควรกำหนดโปรแกรมของการตัดสินใจ โดยระบุถึงตารางเวลาการดำเนินงานงบประมาณและบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติ ควรมีการมอบหมายอำนาจหน้าที่ที่ชัดเจน และจัดให้มีระบบการติดต่อสื่อสารที่จะช่วยให้การตัดสินใจเป็นที่ยอมรับ นอกจากนี้ผู้บริหารควรกำหนดระเบียบวิธี กฎ และ นโยบาย ซึ่งมีส่วนสนับสนุนให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

6. การประเมินผลและการป้อนกลับ (Evaluate the Results and Provide Feedback) เป็นขั้นตอนสุดท้ายของกระบวนการตัดสินใจ ได้แก่ การสร้างระบบการควบคุมและการประเมินผล ซึ่งจะช่วยให้ผู้บริหารได้รับข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับผลการปฏิบัติงานว่าเป็นไปตามเป้าหมายหรือไม่ ข้อมูลย้อนกลับจะช่วยให้ผู้บริหารแก้ปัญหาหรือทำการตัดสินใจใหม่ได้โดยได้ผลลัพธ์

การปฏิบัติที่ดีที่สุด¹⁷ นอกจากองค์ประกอบที่ได้นำเสนอแล้วในใจความเบื้องต้น ยังต้องมองลักษณะของการพัฒนาแต่ละประเด็นด้วย เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการพัฒนา ลักษณะของการพัฒนาที่ว่านี้ ประกอบไปด้วย

1. เป็นการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ เช่น ด้านคุณภาพ ปริมาณ และสิ่งแวดล้อมของสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ดีขึ้นหรือให้มีความเหมาะสม อันเป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างรอบด้าน ไม่ใช่เปลี่ยนแปลงในด้านใดด้านหนึ่งเพียงด้านเดียวเท่านั้น หรืออาจจะเรียกได้ว่า ต้องเป็นการเปลี่ยนแปลงทั้งระบบ
2. มีลักษณะเป็นกระบวนการ คือ เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตามลำดับขั้นตอนและอย่างต่อเนื่องกัน โดยแต่ละขั้นตอนมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันเป็นลำดับ ไม่สามารถข้ามขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งได้
3. มีลักษณะเป็นพลวัต คือ เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลาไม่หยุดนิ่ง แต่การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจะเป็นแบบรวดเร็วหรือช้าๆ ปริมาณหรือน้อยก็ได้
4. เป็นแผนและโครงการ คือ เกิดขึ้นจากการเตรียมการไว้ล่วงหน้าว่าจะเปลี่ยนแปลงใครด้านใด ด้วยวิธีการใด เมื่อไร ใช้งบประมาณเท่าใด ใครรับผิดชอบ ไม่ใช่เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นโดยไม่มีเตรียมการไว้ล่วงหน้า
5. เป็นวิธีการ การพัฒนาเป็นมรรควิธี หรือกลวิธีที่นำมาใช้ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ เช่น การพัฒนาสังคม การพัฒนาชนบท การพัฒนาเมือง การพัฒนาเศรษฐกิจ การพัฒนาชุมชน ต่างก็เป็นวิธีการพัฒนาแบบหนึ่งที่มีลักษณะเฉพาะเป็นของตนเอง
6. เป็นปฏิบัติการ คือ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริง ไม่เป็นเพียงแนวความคิด หรือเป็นเพียงรายละเอียดของแผนและโครงการเท่านั้น เพราะการพัฒนาเป็นวิธีการที่ต้องนำมาปฏิบัติจริงจึงจะเกิดผลตามที่ต้องการ
7. เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการกระทำของมนุษย์ เพื่อประโยชน์ของมนุษย์ เพราะมนุษย์เป็นสัตว์โลกประเภทเดียวที่สามารถจัดทำแผน โครงการ และคิดค้นวิธีการพัฒนาตนเองและสิ่งต่างๆ ได้ การเปลี่ยนแปลงใดก็ตามถ้าไม่ได้เกิดจากการกระทำของมนุษย์แล้ว จะไม่ใช่การพัฒนา แม้ว่าจะมีลักษณะอื่นๆ เหมือนกับการพัฒนาก็ตาม
8. ผลที่เกิดขึ้นมีความเหมาะสมหรือพึงพอใจ ทำให้มนุษย์และสังคมมีความสุข เพราะการพัฒนาเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ และการอยู่ร่วมกันเป็นสังคมของมนุษย์นั่นเอง
9. มีเกณฑ์หรือเครื่องชี้วัด คือ สามารถบอกได้ว่าลักษณะที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงนั้น เป็นการพัฒนาหรือไม่ ซึ่งอาจดำเนินการได้หลายวิธี เช่น เปรียบเทียบกับสภาพเดิมก่อนที่เกิดการ

¹⁷ ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, **องค์การและการจัดการ**, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท ธรรมสาร จำกัด, 2545), หน้า 100-103.

เปลี่ยนแปลง กำหนดเกณฑ์มาตรฐานในการชีวิตในด้านต่างๆ โดยเฉพาะด้านคุณภาพ ปริมาณ สิ่งแวดล้อม ความทนถาวร การประเมินผลจากผู้ที่เกี่ยวข้องว่ามีความเหมาะสมหรือพึงพอใจหรือไม่ และระดับใด

10. สามารถเปลี่ยนแปลงได้ การพัฒนานอกจากจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อมนุษย์ สังคม และสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์แล้ว รูปแบบ กระบวนการ และวิธีการพัฒนาเองก็สามารถเปลี่ยนแปลงได้ เนื่องจากมนุษย์และสังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทั้งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และการเปลี่ยนแปลงที่เป็นผลของการพัฒนา จึงมีความจำเป็นต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลงกระบวนการพัฒนาให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นด้วยการพัฒนาใหม่ๆ จึงเกิดขึ้นเสมอ¹⁸ การพัฒนาเป็นวาทกรรมอย่างหนึ่งที่มีจะได้ยินบ่อยครั้งในสังคมปัจจุบันจาก นักวิชาการ หรือนักการเมืองต่างๆ โดยการนำข้อมูลที่ประจักษ์แล้วในอดีตมาวิเคราะห์สังเคราะห์ ออกมาให้เห็นถึงแต่ละประเด็นทั้งประเด็นที่เป็นจุดแข็งและจุดอ่อน เพื่อนำประเด็นเหล่านั้นมาพัฒนาต่อไป

สรุปได้ว่า การพัฒนาทุกอย่างจะดำเนินไปให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ต้องดูที่ องค์ประกอบและลักษณะเป็นสำคัญ เห็นภาพรวมให้ออกเพื่อจะได้ระบุสภาพปัญหา ร่วมกันวิเคราะห์ ปัญหา ร่วมกันกำหนดเป้าหมาย วานแผนการปฏิบัติการให้เป็นระบบ และจัดบุคลากรให้เหมาะสมกับ ภาระงานที่กำหนดไว้ให้มีโอกาสในการพัฒนาทั้งในด้านของชีวิต สังคม ชุมชน ธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม อนึ่ง การพัฒนาจะประบรรลุตามวัตถุประสงค์ ต้องมีแผนที่ชัดเจนและวางแผนให้ รอบคอบ โดยผู้บริหารต้องบริหารงานและจัดการอย่างเป็นระบบ เริ่มต้นจากการกำหนดสภาพปัญหา การกำหนดทิศทางตามนโยบายเพื่อการพัฒนาให้มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่เจริญขึ้น

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับนโยบายและยุทธศาสตร์

จากการศึกษาเอกสารประกอบในเรื่องของแนวคิดทฤษฎีนโยบายและยุทธศาสตร์ ที่นักวิชาการได้ให้คำจำกัดความไว้หลากหลายมุมมอง พอประมวลและสรุปเนื้อหาแต่ละประเด็นที่ สำคัญเกี่ยวกับงานวิจัยครั้งนี้ คือ ความหมายของนโยบาย ความหมายของยุทธศาสตร์ ลักษณะ องค์ประกอบ ที่มุ่งไปในการยกระดับคุณภาพขององค์กรและสังคม ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

2.3.1 ความหมายของนโยบายสาธารณะ

นโยบาย มีความ 2 ลักษณะที่มีความสัมพันธ์กัน คือลักษณะกิจกรรมและลักษณะใน ฐานะที่เป็นศาสตร์ ซึ่ง 2 ลักษณะจะมีความสัมพันธ์กัน กล่าวคือ นโยบายสาธารณะในฐานะที่เป็น

¹⁸ สนธยา พลศรี, **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน**, พิมพ์ครั้งที่ 4, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, 2545), หน้า 4-7.

ศาสตร์จะทำการศึกษากจากนโยบายสาธารณะที่เป็นกิจกรรมแล้วนำมาผสมกันเป็นความรู้หรือเป็นวิชา (subject) เพื่อประโยชน์ในการศึกษาที่จะได้ทำให้การกำหนดนโยบายในฐานะที่เป็นกิจกรรมบรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป¹⁹

สร้อยตระกูล ติวยานนท์ ได้กล่าวว่า นโยบายสาธารณะของภาครัฐบาลและ นโยบายสาธารณะของหน่วยงานเอกชนที่มีได้แสวงหากำไรและมีได้สังกัดในภาครัฐบาล โดยนำมาผสมผสานกันอันมีรัฐบาลเป็นแกนนำในการกำหนดนโยบายสาธารณะอันครอบคลุม ซึ่งมีการบ่งถึงแนวทางในการปฏิบัติงานหรือโครงการ โดยมีการกำหนดเป้าหมาย (และ/หรือปัญหาในสังคม) และวิธีการเพื่อให้บรรลุผล ทั้งนี้เพื่อรัฐจะได้จัดสรรคุณค่าต่าง ๆ ให้แก่สังคมโดยส่วนรวม ในขณะที่เดียวกันองค์การที่มีได้แสวงหากำไรและมีได้สังกัดกับรัฐบาลก็จะได้ช่วยรัฐบาลปฏิบัติงานเพื่อสาธารณประโยชน์ด้วย ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า นโยบายสาธารณะเป็นแนวทางปฏิบัติของรัฐบาล มีวัตถุประสงค์แน่นอน อย่างใดอย่างหนึ่งหรือ หลายอย่างเพื่อแก้ปัญหาในปัจจุบัน เพื่อป้องกันปัญหาในอนาคตหรือเพื่อก่อให้เกิดผลที่พึงปรารถนา ตลอดจนรัฐบาลมีความจริงใจที่จะให้นำไปปฏิบัติและผลจากการนำไปปฏิบัติแล้วอาจจะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวก็ได้²⁰

นโยบายสาธารณะ คือ สิ่งที่รัฐบาลเลือกที่จะกระทำหรือไม่กระทำ สิ่งที่รัฐบาลเลือกที่จะกระทำจึงครอบคลุมกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งหมดของรัฐบาลทั้งกิจกรรมที่เป็นกิจวัตร และกิจกรรมที่เกิดขึ้นในบางโอกาส ในส่วนของการเลือกที่จะไม่กระทำนั้น ถือว่าเป็นนโยบายสาธารณะเช่นเดียวกัน เช่น การที่รัฐบาลบางประเทศยกเลิกนโยบายการเกณฑ์ทหาร นั่นคือรัฐบาลเลือกที่จะไม่บังคับให้ชายฉกรรจ์ทุกคนต้องเป็นทหารรับใช้ชาติแต่ เปลี่ยนเป็นการรับตามความสมัครใจ นโยบายสาธารณะเป็นแนวทางการปฏิบัติของรัฐที่มีวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างและติดตามด้วยผู้กระทำหรือการปฏิบัติ ซึ่งอาจจะปฏิบัติโดยคน ๆ เดียวหรือคณะบุคคลก็ได้ ในการที่จะแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องนโยบายเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะทำให้รัฐบาลบริหารและนำพาประเทศชาติไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ได้อย่างสำฤทธิ์ผล การที่จะไปสู่ความสำเร็จได้ต้องเป็นนโยบายที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ๆ เช่น

1. เป็นการนำนโยบายของรัฐบาลไปปฏิบัติโดยหน่วยงานที่รับผิดชอบได้ทันที โดยไม่ต้องจัดทำแผนหรือการวางแผนรองรับ เช่น การประกาศนโยบายภาษีสรรพสามิต

¹⁹ กวี รัชชชน, การสัมมนาการบริหารรัฐกิจ: การประเมินนโยบายสาธารณะ, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2541), หน้า 3.

²⁰ สร้อยตระกูล (ติวยานนท์) อรรถมานะ, สาธารณบริหารศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ 4, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543) หน้า 144.

2. เป็นการนำนโยบายของรัฐบาลไปปฏิบัติโดยหน่วยงานที่รับผิดชอบจะต้องทำการวางแผนรองรับ (วงจรรนโยบาย) ซึ่งอาจเป็นแผนระยะยาว²¹ หากนโยบายไม่ชัดเจนผลกระทบที่ตามมา ก็คือ ความล้มเหลวในการบริหารจัดการของภาครัฐ ดังนั้นนโยบายจึงเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารองค์กรหรือประเทศชาติ

นโยบายสาธารณะเติบโตมาจากแนวทางที่เรียกว่า “นโยบายศาสตร์” (the policy sciences) เมื่อกล่าวถึงเรื่องนี้มักยกย่องเพื่อเป็นเกียรติแก่ฮาโรลด์ ดี ลาสเวลล์ (Harold D. Lasswell) ในฐานะผู้ริเริ่มการศึกษา นโยบายศาสตร์ ผลงานของเขา เช่น “The policy orientation” เขาต้องการสร้างสังคมศาสตร์ประยุกต์ (applied social science) เป็นสื่อกลางของการนำความรู้ไปใช้ทำความเข้าใจปัญหาที่ถกเถียงกันของสังคม เพื่อให้คน 3 กลุ่ม ได้แก่ นักวิชาการ ผู้มีอำนาจตัดสินใจ และประชาชนทั่วไป เห็นตรงกัน นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับหลักการและกระบวนการประชาธิปไตย ดังที่ท่านใช้คำว่า “นโยบายศาสตร์ของประชาธิปไตย” (policy sciences of democracy) ซึ่งหมายถึง การใช้ความรู้เพื่อปรับปรุงการปฏิบัติในระบอบประชาธิปไตย เช่น กรณีการมีส่วนร่วมของประชาชน ทั้งนี้เพื่อต่อต้านระบอบเผด็จการที่เกิดขึ้นช่วงสงครามโลก²²

อย่างไรก็ตาม หลังจากทีวิชานโยบายสาธารณะเติบโตเป็นสาขาวิชาอย่างเต็มตัวในทศวรรษที่ 1960-1970 นับแต่นั้นมา การศึกษานโยบายสาธารณะกลับไปเน้นที่เทคนิคและเครื่องมือ โดยเฉพาะการศึกษาในแนวการวิเคราะห์นโยบาย (policy analysis) ซึ่งเป็นเพียงส่วนหนึ่งของนโยบายศาสตร์ เพราะเป็นการประยุกต์ใช้เครื่องมือและระเบียบวิธีของนโยบายศาสตร์ ปัญหาที่ตามมาจึงได้แก่ นโยบายศาสตร์ถูกครอบงำด้วยอคติของผู้เชี่ยวชาญ จนกระทั่งกลายเป็นนโยบายศาสตร์ของผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งเป็นอันตรายต่อสังคมเพราะอาจตกเป็นเครื่องมือของผู้นำเผด็จการ จนถูกจอห์น เอส ดรายเซ็ก (John S. Dryzek) ขนานนามว่าเป็น “นโยบายศาสตร์ของทรราช” (policy science of tyranny)²³ ซึ่งสอดคล้องกับทัศนคติของ ประเวศ วะสี ที่ได้มองกระบวนการนโยบายสาธารณะของประเทศไทยว่า นโยบายบางครั้งมองดูว่าอาจจะดูดีแต่บางทีก็ใช้ไม่ได้ เพราะในอุดมคติกระบวนการนโยบายสาธารณะควรประกอบด้วยบุคคล 3 ประการ คือ

²¹ สมบัติ อารงธัญวงศ์, *การบริหารโครงการ*, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพมหานคร: เสมาธรรม, 2545), หน้า 42-45.

²² Deleon, Peter. The historical roots of the field. In Moran, Michael, Rein, Marin, and Goodin, Robert E., eds., *The Oxford Handbook of Public Policy*, (Oxford: Oxford University Press, 2006), pp. 39-40.

²³ อ้างใน เรื่องวิทย์ เกษสุวรรณ, *นโยบายศาสตร์เชิงวิพากษ์, บทความวิชาการ, วารสารพัฒนบริหารศาสตร์*, ปีที่ 49 ฉบับที่ 1 ,2552, หน้า 43.

1. **เป็นกระบวนการทางปัญญา** ใช้หลักฐานข้อเท็จจริงที่ผ่านการวิเคราะห์สังเคราะห์มาอย่างดี จนเป็น “ความรู้” ที่เรียกว่า เป็นการสร้างนโยบายที่อยู่บนฐานของความรู้ (Knowledge – based policy formulation)

2. **เป็นกระบวนการทางสังคม** นโยบายกระทบสังคมทั้งหมดอย่างรุนแรง ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียคือสังคมควรเข้ามามีบทบาทพร้อมเรียนรู้ ร่วมกำหนดนโยบาย เป็นกระบวนการเปิดเผยโปร่งใส และเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 มาตรา 67 กำหนดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย

3. **กระบวนการทางศีลธรรม** กระบวนการนโยบายสาธารณะควรมีอุดมคติเพื่อความถูกต้องดีงามและประโยชน์สุขของคนทั้งหมดไม่แบ่งชั้นเพื่อประโยชน์เฉพาะตนเฉพาะกลุ่ม

ความเป็นจริง นโยบายสาธารณะมักประกอบไปด้วยอวกาศ 3 ประการ คือ

1. **ขาดฐานความรู้** เกิดจากการคิดเอาเอง การมีผลประโยชน์แฝงเร้นจากความคิดชั่วแค้นที่ขาดข้อมูลหลักฐานและผ่านวิจารณ์ญาณมาอย่างดี

2. **ขาดการมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง** บางทีคนไม่กี่คนหรือคนคนเดียวกำหนดนโยบาย โดยปราศจากการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างกว้างขวาง แต่คนทั้งประเทศได้รับผลเสีย

3. **ขาดศีลธรรม** คือขาดอุดมคติเพื่อความถูกต้องดีงามและประโยชน์ของคนทั้งหมด แต่เพื่อประโยชน์แฝงเร้นของคนบางคนหรือบางกลุ่ม

สรุป นโยบายอันประกอบด้วยอวกาศ 3 ประการนี้ บางที่เรียกกันว่า “**คอร์รัปชั่นเชิงนโยบาย**” การคอร์รัปชั่นเชิงนโยบายมีผลเสียหายร้ายแรงต่อประเทศชาติ²⁴ จึงมีนักวิชาการรุ่นใหม่เริ่มเรียกร้องและถามหานโยบายสาธารณะที่สอดคล้องกับความเป็นจริง โดยเฉพาะการปกครองแบบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (participatory democracy) เช่น เดอเลออง (DeLeon) กล่าวว่า

“ประการแรก นโยบายศาสตร์ควรสอดคล้องกับความเป็นจริงและรู้ลึกยิ่งกว่าเดิม แม้ว่าอาจต้องแลกกับการใช้เหตุผลน้อยลง แนวทางใหม่นี้ คือ การสะท้อนความเป็นจริงและเอาใจใส่ต่อโลกทางการเมืองทั้งระดับจุลภาคและมหภาค ซึ่งเป็นจุดอ่อนที่สุดของการศึกษานโยบายในปัจจุบัน ประการที่สองที่สำคัญพอๆกัน คือ ต้องเปลี่ยนนโยบายศาสตร์ให้มีความหมายเชิงบวกและมีความหมายตรงตามคำว่า “นโยบายศาสตร์ของประชาธิปไตย” (policy sciences of democracy) การทำตามแนวทางทั้งสองนี้ต้องย้อนไปดูสิ่งใหม่ที่มีอยู่ในกระบวนการทัศน์นโยบายศาสตร์ดั้งเดิม และจะพบขบวนการที่เกิดขึ้นในสังคมศาสตร์ 2 อย่าง คือ ขบวนการหลักปฏิฐานนิยม และการคิดเชิงวิพากษ์

²⁴ ประเวศ วะสี, กระบวนการนโยบายสาธารณะ, พิมพ์ครั้งที่ 3, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทปิยอนด์พับลิชชิง จำกัด, 2552), หน้า 1-2.

ขบวนการทั้งสองมีเนื้อหาซ้อนกัน กล่าวคือ ขบวนการหลังปฏิธานนิยมเป็นปรัชญาของการหาความรู้ประเภทหนึ่งซึ่งมีทฤษฎีวิพากษ์อยู่ในนั้น แต่ความโดดเด่นของขบวนการทั้งสองจะปรากฏได้นั้น ต้องมีรากฐานและได้รับการสนับสนุนจาก “การวิเคราะห์นโยบายแบบมีส่วนร่วม” และควรมีผลให้ประชาชนมีส่วนร่วมและประชาธิปไตยขยายตัวมากขึ้น²⁵ สอดคล้องกับนโยบายสาธารณะของประเวศ วะสีที่ว่า

นโยบายสาธารณะที่ดี นโยบายสาธารณะที่ดี (healthy public policies) คือนโยบายสาธารณะ ที่นำไปสู่ความถูกต้องเป็นธรรม และประโยชน์สุขของมหาชน ในพระปฐมบรมราชโองการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ว่า “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขของมหาชนชาวสยาม” อาจเรียกว่าเป็นทิศทางของประเทศที่ใหญ่ที่สุด ที่ควรจะต้องมาเป็นนโยบาย สาธารณะที่ดี และมีกระบวนการที่จะทำให้เกิดขึ้น โดยที่พระมหากษัตริย์เป็นสัญลักษณ์ของชาติ คนในชาติทั้งหมด ควร จะต้องถือเป็นหน้าที่ที่จะให้แผ่นดินนี้มีธรรมหรือความถูกต้อง เพื่อประโยชน์สุขของมหาชนทั้งหมด เราไม่สามารถเบี่ยงเบนไปจากนี้ได้เลย เช่นว่า แผ่นดิน จะครองด้วยอธรรม เพื่อประโยชน์สุขเฉพาะตัวหรือเฉพาะกลุ่ม ไม่ใช่ประโยชน์ สุขของมหาชนทั้งหมด เพื่อให้เป็นไปตามพระบรมราชโองการ คนไทยทั้งชาติ จะต้องช่วยกันดูแลไม่ให้แผ่นดินถูกครองด้วยอธรรม เพื่อประโยชน์สุขของ คนบางกลุ่มบางเหล่า แต่ในสังคมปัจจุบันที่ซับซ้อน “ความถูกต้องเป็นธรรม” และ “ประโยชน์สุข” ก็ซับซ้อนและตีความต่างๆ กัน ไม่ตรงไปตรงมาเหมือนเมื่อ ครั้งพระนเรศวรหรือพระเจ้าตากสิน การใช้ “ความเห็น” ถัดกัน หรือการ ลงมติด้วยเสียงข้างมาก ไม่ได้เป็นประกันว่าจะมี “ความถูกต้องเป็นธรรม” หรือ “เป็นประโยชน์สุขของมหาชน”

จำเป็นต้องมีการวิจัยสร้างความรู้ว่ามี “ความถูกต้องเป็นธรรม” และเป็น “ประโยชน์สุขของมหาชน” หรือไม่ มากน้อยเพียงใด ความรู้ ที่ได้จากการวิจัย อันประกอบด้วยข้อมูลหลักฐานและวิธีการวิเคราะห์ สังเคราะห์ที่เชื่อถือได้ โปร่งใส เป็นสาธารณะที่ให้ใครๆ เข้ามาดูและ พิสูจน์ได้ สามารถนำมาสู่การเรียนรู้ร่วมกัน และเกิดความเห็นพ้องได้ “การวิจัยนโยบาย” หรือ “การสังเคราะห์นโยบาย” อย่างมี คุณภาพ จึงเป็นเรื่องจำเป็นที่จะต้องทำกันให้มาก เพื่อเป็นเครื่องมือเคลื่อน สังคมไปให้ “แผ่นดินมีธรรมครอง” และเป็นไป “เพื่อประโยชน์สุขของ มหาชนชาวสยาม” เนื่องจากนักวิจัยเก่งๆ มีน้อย และนักวิจัยนโยบาย ยิ่งมีน้อย จึงจำเป็นต้องส่งเสริมการสร้างนักวิจัยนโยบายให้มากโดยเร่งด่วน กระบวนการนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมนี้ ถ้าทำให้ดีและกว้างขวาง จะเป็นกระบวนการทางปัญญา กระบวนการทางสังคม และกระบวนการทางศีลธรรม เพื่อตอบสนองพระปฐมบรมราชโองการ ให้แผ่นดินนี้มีธรรมครอง และเป็นไป เพื่อประโยชน์สุขของมหาชนชาวสยาม²⁶

²⁵ DeLeon, Peter, *Democracy and the Policy Sciences*, (New York: State University of New York Press, 1997), pp. 70.

²⁶ ประเวศ วะสี, กระบวนการนโยบายสาธารณะ, หน้า 11-12.

2.3.2 การมีส่วนร่วมเสนอประเด็น นโยบายสาธารณะอย่างกว้างขวาง

ไม่ควรรวบรัดกำหนดประเด็นนโยบายสาธารณะโดย “ผู้รู้” ไม่กี่คน เท่านั้น แต่ควรให้เกิดการมีส่วนร่วมเสนอประเด็นนโยบายจากฝ่ายต่างๆ อย่าง กว้างขวาง เพื่อให้เป็นกระบวนการสาธารณะ เพราะเมื่อเป็นกระบวนการ สาธารณะแล้ว จะเกิดความกระตือรือร้นจากฝ่ายต่างๆ และกระบวนการ สาธารณะจะทำให้งานวิชาการลงตัว และถูกนำไปใช้ได้ง่ายขึ้น

ฝ่ายต่างๆ ควรจะมีอย่างน้อย 8 ฝ่าย คือ

1. ประชาชน/ องค์กรพัฒนาเอกชน
2. สื่อมวลชน
3. นักวิชาการ / มหาวิทยาลัย
4. องค์กรสนับสนุนการวิจัยนโยบาย เช่น สภาวิจัย สกว. สวรส. สสส. สปสช. มสช.
5. ภาคธุรกิจเอกชน
6. องค์กรทำงานนโยบาย เช่น กระทรวงต่างๆ
7. ฝ่ายการเมือง เช่น รัฐบาล รัฐสภา
8. ผู้แทนองค์กรอิสระ เช่น คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ สภา ที่ปรึกษาเศรษฐกิจ

และสังคมแห่งชาติ อาจจะมีฝ่ายอื่นๆ อีก

ประชาชน เป็นผู้ได้รับผลกระทบจากนโยบายสาธารณะมากที่สุด จึง เปรียบประดุจระบบประสาทของสังคมที่รับรู้รู้สึกเจ็บปวด เย็นร้อนอ่อนแอแข็ง จึงควรเป็นผู้บอกปัญหาและความต้องการได้ดีที่สุด ประชาชนอาจจะใช้ภาษา นโยบายหรือภาษาวิชาการไม่เป็น เป็นหน้าที่ของนักวิชาการที่จะต้องนำ ประเด็นปัญหาและข้อเสนอแนะของประชาชนมาเป็นประเด็นทางนโยบาย

ประชาชนอาจเป็นประชาชนในพื้นที่หรือกลุ่มเฉพาะ เช่น คนพิการ คนในสลัม ฯลฯ ขณะนี้มีเครือข่ายและเวทีภาคประชาชนมากพอสมควรที่จะ ประสานงานให้มีการทำข้อเสนอสมัชชาสุขภาพจังหวัดในทุกจังหวัดที่เคย ประชุมกัน และมีตัวแทนเข้าไปประชุมสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ เป็นตัวอย่าง ของการมีส่วนร่วมในเวทีนโยบายสาธารณะของประชาชน

สื่อมวลชน เป็นสถานีกลางที่เชื่อมความรู้สึกนึกคิดของสังคม เป็น เสมือนระบบประสาทรับรู้ทางสังคม สื่อมวลชนจึงต้องเป็นภาคีที่สำคัญของ กระบวนการนโยบายสาธารณะ สื่อมวลชนอาจมีข้อเสนอประเด็นนโยบาย สาธารณะของตัวเอง และรวบรวมข้อคิดเห็นจากประชาชน เช่น หนังสือพิมพ์ ฉบับต่างๆ อาจเปิดรับข้อเสนอจากประชาชน โดยองค์กรควรถือสภากาการ หนังสือพิมพ์แห่งชาติและสมาคมนักข่าวหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย เป็นภาคีที่สำคัญ

องค์กรสนับสนุนการวิจัยนโยบาย อาจมีโครงการวิจัยนโยบายที่ทำเสร็จแล้ว หรือกำลังจะทำหรือมีผลการวิจัยที่สามารถเอามาสังเคราะห์เป็น นโยบายสาธารณะได้ หรือมีประเด็นทางนโยบายที่อยากให้อำนาจ การวิจัยและการวิจัยนโยบายที่มีอยู่แล้ว ควรสำรวจว่ามีภารกิจอะไรที่มีอยู่

แล้ว ซึ่งอาจ นำมาสังเคราะห์เป็นนโยบาย หรือมีการวิจัยนโยบายอะไรที่มีผู้ทำไว้แล้วบ้างเหล่านี้จะทำให้ลดการต้องทำงานซ้ำซ้อนและย่นระยะเวลาการวิจัยนโยบาย สาธารณะ

ประเด็นนโยบายจากรัฐธรรมนูญ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มีเรื่องเกี่ยวกับทิศทางการพัฒนาประเทศอยู่มาก ควรจะศึกษาและกลั่นเอาประเด็นนโยบายที่จะต้องเอามาวิจัยเพิ่มเติม

พระบรมราโชวาทและพระราชดำรัส พระบรมราโชวาทและ พระราชดำรัสของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่พระราชทานในโอกาสต่างๆ มีเรื่องดีๆ ที่เป็นทิศทางการนโยบายเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน ควรศึกษา และนำมาเข้าสู่กระบวนการนโยบายสาธารณะ ถ้าขอความ สนับสนุนจาก ราชเลขาธิการได้ก็จะเป็นคุณอย่างยิ่ง

ที่กล่าวมานี้เป็นเพียงตัวอย่างของทางที่จะได้มาซึ่งประเด็นทางนโยบาย สาธารณะ คงจะมี ทางอื่นๆ อีก การเสนอประเด็นอาจทำผ่านสื่อหรือโดยการ จัดประชุม

จากประเด็นทางนโยบายที่มีการเสนอและรวบรวม ควรมีผู้ชำนาญเชิง นโยบายมา สังเคราะห์ ให้ได้เป็นประเด็นเชิงนโยบายที่คมชัด มีเสน่ห์ดึงดูด ความสนใจ แล้วตีพิมพ์รายการ ประเด็นนโยบายสาธารณะเผยแพร่อย่างกว้างขวาง รายการประเด็นนโยบายสาธารณะจะไปกระตุ้น ความสนใจให้มีการพูดคุยขบคิด กันอย่างกว้างขวาง ก่อให้เกิดการวิจัยโดยอิสระ การสนับสนุนการ วิจัยนโยบาย และสู่เวทีนโยบายสาธารณะ²⁷

2.3.3 เวทีนโยบายสาธารณะแบบการมีส่วนร่วม

เวทีนโยบายสาธารณะแบบการมีส่วนร่วม ถ้าจัดให้ดีจะเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่กระตุ้นการ มี ส่วนร่วมทุกๆ จุดของกระบวนการนโยบายสาธารณะ ตั้งแต่การตั้งประเด็น การวิจัยนโยบาย การนำ ผลการวิจัยมาสู่การเรียนรู้ร่วมกันเพื่อการปฏิบัติ ลักษณะของเวทีนโยบายสาธารณะที่ดีอาจมีดังนี้

1. เป็นเวทีที่ใช้ความรู้ มากกว่าการใช้ความเห็น หรือใช้วาทีะโจมตีกัน เวทีที่ใช้ความเห็นมี มากอยู่แล้วในรูปต่างๆ เวทีนี้ควรใช้ความรู้ที่ประมวลมา อย่างดี นำมาสู่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันโดย ฝ่ายต่างๆ

2. มีองค์ประกอบของผู้ร่วมประชุมที่ดี ประกอบด้วยฝ่ายต่างๆ อย่างน้อย 8 ฝ่าย ดังกล่าว ในข้อ 6 มีบุคคลสาธารณะซึ่งคนอื่นอยากประชุมด้วย มีความ พิถีพิถันในการเชิญเข้าร่วมประชุมเป็น พิเศษ ให้มีสีสันและสาระ

3. ควรให้ความสนใจแก่สื่อมวลชนเป็นพิเศษ ให้มีสื่อมวลชนที่เหมาะสม จำนวนมาก พอสมควรได้มีโอกาสร่วมประชุม โอกาสที่จะเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในเรื่องนโยบายสาธารณะมีไม่ มาก เวทีนโยบายสาธารณะเป็นโอกาสอันดีของ สื่อมวลชนที่จะได้เรียนรู้จากเรื่องนโยบายจากความ

²⁷ อ่างแล้ว, 16-18.

เป็นจริง ดีกว่าการไปเข้า เรียนวิชาต่างๆ ในมหาวิทยาลัย ซึ่งมักได้เรียนแต่ “วิชา” แต่ไม่ได้เรียนจากความเป็นจริง ถ้าสื่อมวลชนเข้าใจประเด็นนโยบายก็สามารถไปขยายประโยชน์ ได้มาก จากการสัมภาษณ์ฝ่ายต่างๆ และจากการเขียนรายงาน

4. ถ้าจัดให้มีการกระจายเสียงสดทางวิทยุด้วยจะดีมาก ซึ่งสามารถ เชื่อมโยงเครือข่ายไปอย่างกว้างขวาง ควรเปิดโอกาสให้ผู้ฟังโทรศัพท์เข้ามา แสดงความคิดเห็นได้ด้วย เรื่องนี้ควรมีเครือข่ายวิทยุบางเครือข่ายเป็นภาคี จะลดภาระของผู้จัดเวทีลงได้มาก ควรอวดวีดิโอการประชุมเก็บไว้ใช้งานต่อไป

5. มีการจัดเตรียมเอกสารประกอบการประชุมอย่างดี จะทำให้คุณภาพ ของการมีส่วนร่วมดีขึ้น การเผยแพร่ง่ายขึ้น โดยเฉพาะถ้าทำประเด็นให้คม และมีเสน่ห์ มีการทำเอกสารสรุปผลการประชุมเผยแพร่แจกจ่ายทั่วไป ทำให้กระบวนการเป็นสาธารณะยิ่งขึ้น ส่งเรื่องที่ชัดเจนพร้อมปฏิบัติได้ให้ผู้เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปปฏิบัติ และให้สาธารณะรับรู้ถึงการส่งมอบนโยบายนั้นๆ

6. มีผู้จัดประชุมที่มีความสามารถในการจัดประชุมสูง พิถีพิถัน ลง รายละเอียด มีศิลปะสามารถสร้างแรงจูงใจให้ผู้คนอยากมีส่วนร่วม สื่อสารเก่ง ควรมีองค์กรภาคีเป็นเจ้าภาพร่วมกันในการจัดประชุมเวทีนโยบายสาธารณะ²⁸

1. กระบวนการนโยบายแบบขั้นตอน (Stages Model of Policy Process) เป็นการดำเนินขั้นตอนเป็นลำดับกระบวนการนโยบายตั้งแต่การกำหนดวาระของนโยบายที่จะยกประเด็นและรูปแบบในการนำเสนอ นโยบาย และนำเสนอแนวทางการวางยุทธศาสตร์สำหรับรองรับนโยบาย แล้วให้ผู้มีอำนาจบริหารจัดการและวางเป้าหมายของพื้นที่ปฏิบัติการ ตลอดจนถึงไปสู่การดำเนินการตามนโยบายโดยฝ่ายปฏิบัติการ แล้วประเมินผลเพื่อให้ได้รับผลสัมฤทธิ์ของนโยบายที่กำหนดเอาไว้สอดคล้องกับวิวัฒนาการของการบริหารจัดการรัฐสมัยใหม่ที่ต้องตัดสินใจและจัดการกิจการสาธารณะภายใต้กรอบกติกาแห่งรัฐ โดยเฉพาะการวางแผนเชิงระบบ การจัดระบบงบประมาณ การวิเคราะห์ความคุ้มค่าของโครงการ การประเมินผลการดำเนินการ และการประเมินผลกระทบ ส่งผลให้กระบวนการนโยบายแบบเส้นตรงกลางเป็นกระแสหลักของกระบวนการนโยบายในปัจจุบัน

2. กระบวนการนโยบายแบบเจรจาต่อรอง (Negotiation Model of Policy Process) เกิดขึ้นจากความต้องการให้กระบวนการนโยบายเป็นชายของความสัมพันธ์ของการตัดสินใจของกลุ่มต่าง ๆ ที่มีวิวัฒนาการอย่างต่อเนื่อง จึงไม่มีจุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุดที่แน่นอน มีการค้นพบปัญหาแล้วค่อย ๆ แก้ไข มากกว่าที่จะเชื่อว่าเป็นการตัดสินใจที่ใช้เหตุผลได้อย่างสมบูรณ์แบบได้ตั้งแต่ระยะแรกเริ่ม กรอบแนวคิดนโยบายแบบเจรจาต่อรองเติบโตขึ้นเรื่อย ๆ เนื่องจากพบว่า การตัดสินใจทางนโยบายมักตกอยู่ภายใต้ภาวะที่มีความคลุมเครือมีความจำกัดของการใช้เหตุผลในการคิดคำนวณ

²⁸ อ่างแล้ว, หน้า 21-22.

3. กระบวนการนโยบายแบบถกแถลง (Deliberative Model of Policy Process) เป็นวิวัฒนาการของกระบวนการนโยบายที่มุ่งให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์ การให้ความหมาย และการให้เหตุผลที่แตกต่างกันในกระบวนการนโยบาย เพื่อให้สามารถรวบรวมแนวคิดที่แตกต่างกัน หรือเป็นข้อตรงข้ามกันเข้ามาประมวลผลสำหรับศึกษาและวิเคราะห์ร่วมกัน รวมทั้งพยายามที่จะจัดการสื่อสารเชิงนโยบายเพื่อให้เกิดการถกแถลงถึงความหมายที่แตกต่างกันมุ่งหวังที่จะให้เกิดความเป็นธรรมในกระบวนการนโยบายมากขึ้น และลดการแบ่งขั้วแยกค่ายทางนโยบายลง ดังนั้นการทำความเข้าใจกับวิธีการให้เหตุผลและแนวคิดที่แตกต่างกันจึงได้รับความสนใจมากขึ้นตามลำดับ

4. กรอบการวิเคราะห์กระบวนการนโยบายแบบผสมผสาน เป็นการผสมผสานกระบวนการนโยบายแบบเส้นตรง แบบเจรจาต่อรอง และแบบถกแถลง ในกระบวนการสร้างนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วม ค่อย ๆ ปรับแนวคิดทั้งสามเข้าไว้ โดยมุ่งเน้นไปที่หารูปแบบ ทักษะ และประสบการณ์ในการเรียนรู้กระบวนการนโยบายสาธารณะอย่างต่อเนื่อง ทำให้ต้องปรับใช้แนวการวิเคราะห์แบบเส้นตรงซึ่งถูกปรับจากแนวการวิเคราะห์นโยบายแบบเจรจาต่อรอง และการวิเคราะห์นโยบายแบบถกแถลงกลางเป็นวงจรแห่งการเรียนรู้ จึงมิได้ชี้ขาดลงไปว่านโยบายใดผิดหรือถูก หากแต่เป็นกรอบการให้ความหมายและช่วงชิงการให้ความหมายในส่วนต่าง ๆ ของกระบวนการนโยบายจนเกิดวงจรแห่งการปรับเปลี่ยนไปตามเงื่อนไขของกลุ่มพลังต่าง ๆ ที่ส่งอิทธิพลต่อกระบวนการนโยบาย และการสร้างความชอบธรรม ความรู้ และเหตุผลที่พัฒนาขึ้นจากกระบวนการประชาธิปไตยแบบถกแถลง²⁹ คณะรัฐมนตรีได้เสนอนโยบายไว้เป็น 2 นโยบายหลัก ประกอบด้วยนโยบายหลัก 12 ด้าน และนโยบายเร่งด่วน 12 ด้าน ซึ่งในแต่ละนโยบายนั้น มีความสำคัญดังนี้

2.3.4 นโยบายหลัก 12 ด้าน ประกอบไปด้วย

1. การปกป้องและเชิดชูสถาบันพระมหากษัตริย์ เป็นการสืบสาน รักษา และต่อยอดศาสตร์พระราชชาติตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มาเป็นหลักสำคัญในการบำบัดทุกข์บำรุงสุขให้กับประชาชน ต่อยอดการดำเนินการของหน่วยพระราชทาน และประชาชนจิตอาสาพระราชทานตามแนวพระราชดำริ ให้เป็นแบบอย่างการบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์ในพื้นที่ต่าง ๆ สร้างความตระหนักรู้ เผยแพร่ และปลูกฝังให้ประชาชนมีความเข้าใจที่ถูกต้องและเป็นจริงเกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์และพระราชกรณียกิจเพื่อประชาชน ตลอดจนพระมหากรุณาธิคุณของพระมหากษัตริย์ทุกพระองค์ เพื่อก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างถูกต้องกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

²⁹ ชาคริต โภชะเรือง, การพัฒนากระบวนการนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมเพื่อรับมือการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ กรณีศึกษา พื้นที่เทศบาลตำบลคูเต่า อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา, วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการระบบสุขภาพ, (มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2556), หน้า 51-54.

2. การสร้างความมั่นคงและความปลอดภัยของประเทศ และความสงบสุขของประเทศ รักษาและป้องกันอธิปไตยและความมั่นคงภายในของประเทศ ทั้งทางบก ทางทะเล ทางอากาศ รวมทั้งป้องกันและปราบปรามภัยคุกคามต่าง ๆ และภัยคุกคามรูปแบบใหม่ ปฏิบัติตามพันธกิจเกียรติภูมิและศักดิ์ศรีความเป็นชาติไทย การมีจิตสาธารณะและการมีส่วนร่วมทำประโยชน์ให้ประเทศ รักษาผลประโยชน์ของชาติ โดยสถาบันการศึกษาสอดแทรกการปลูกฝังวินัยของคนในชาติเคารพกฎหมายและกติกาของสังคม เอื้อต่อการมีคุณธรรม จริยธรรม และจิตสาธารณะ เสริมสร้างการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขที่มีธรรมาภิบาล ความรักชาติ และความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน พร้อมทั้งส่งเสริมให้นักการเมืองมีคุณภาพ เห็นแก่ประโยชน์ของชาติมากกว่าส่วนตน เพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดินเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคง สร้างความสงบและความปลอดภัย ตั้งแต่ระดับ ชุมชน ใฝ่ระวางดูแลและรักษาความสงบเรียบร้อย ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน แก้ไขปัญหาเสพติดอย่างจริงจังทั้งระบบ ด้วยการบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด และให้ความรู้เยาวชนถึงภัยยาเสพติดอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งฟื้นฟูดูแลรักษาผู้เสพผ่านกระบวนการทางสาธารณสุข

3. การทำนุบำรุงศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม รัฐบาลให้ความสำคัญกับการส่งเสริมสถาบันทางสังคมร่วมปลูกฝังค่านิยม และวัฒนธรรมที่ดีรวมทั้งการทำนุบำรุงศาสนา การอนุรักษ์ฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมไทยและการยอมรับความหลากหลายทางประเพณีวัฒนธรรม ที่มีอัตลักษณ์และเพื่อกระตุ้นกระแสนิยมวัฒนธรรมไทย พัฒนาต่อยอดและสร้างมูลค่าเพิ่มในภาคธุรกิจ ปลูกฝังค่านิยมและวัฒนธรรมที่ดีสร้างความรู้ความเข้าใจในขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรม ของประเทศเพื่อนบ้านยอมรับและเคารพในประเพณีวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ในลักษณะพหุสังคมเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างมีความสงบสันติสุข

4. การสร้างบทบาทของไทยในเวทีโลก สร้างบทบาทที่สร้างสรรค์ของไทยในภูมิภาคและเวทีโลก ดำเนินความสัมพันธ์ทางการทูตกับประเทศในภูมิภาคต่าง ๆ และในเวทีโลกอย่างสมดุล เน้นย้ำความสำคัญของการเป็นหุ้นส่วนยุทธศาสตร์การพัฒนาและส่งเสริมบทบาท ที่สร้างสรรค์ของไทยในประชาคมโลก เสริมสร้างความเป็นปึกแผ่นของอาเซียน ทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมตามแนวคิด “ร่วมมือ ร่วมใจ ก้าวไกล ยั่งยืน” เป็นแกนกลางของอาเซียนในการสนับสนุนให้เกิดสันติสุขและความเจริญก้าวหน้าที่ยั่งยืนในภูมิภาค ส่งเสริมความสัมพันธ์ภายใต้กรอบความร่วมมือต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การแสวงหาโอกาสทางการค้า การลงทุน องค์ความรู้และ นวัตกรรมกับประเทศที่มีศักยภาพในภูมิภาคต่าง ๆ ของโลก ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศด้านความมั่นคง เพื่อรับมือกับภัยความมั่นคงในรูปแบบไฮเบอร์ การค้ามนุษย์อาชญากรรมข้ามชาติ ความมั่นคงปลอดภัยทางทะเล การโยกย้ายถิ่นฐานแบบไม่ปกติและปัญหาข้ามชาติที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนไทยและความมั่นคงของมนุษย์ ขับเคลื่อนงานการทูตเชิงรุกเพื่อประชาชน เพื่อคุ้มครอง

ผลประโยชน์ของคนไทย แรงงานไทย และภาคเอกชนไทยในต่างประเทศ ส่งเสริมบทบาทของ ชุมชนไทยในการร่วมเชิดชูผลประโยชน์ของไทยในต่างประเทศ

5. การพัฒนาเศรษฐกิจและความสามารถในการแข่งขันของไทย

5.1 ดำเนินนโยบายการเงินการคลังเพื่อให้เศรษฐกิจไทยสามารถตอบสนองต่อความผันผวนของเศรษฐกิจโลก โดยการบริหารเศรษฐกิจมหภาคให้มีเสถียรภาพ และกำกับดูแลวินัยการเงินการคลังให้หน่วยงานภาครัฐดำเนินการตามกฎหมายวินัยการเงินการคลังอย่างเคร่งครัด ปฏิรูปโครงสร้างรายได้ภาครัฐ เร่งปรับโครงสร้างการจัดเก็บ ทั้งในส่วนของรายได้ภาษีและรายได้จากทรัพย์สินของรัฐ ผ่านการขยายฐานภาษี การปรับปรุงอัตราภาษีการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดเก็บด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์และฐานข้อมูล รวมถึงศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดตั้งหน่วยงานจัดเก็บภาษีกึ่งอิสระ เพื่อให้ระบบการจัดเก็บรายได้ของรัฐช่วยสร้างความเท่าเทียม ความเป็นธรรม และลดความเหลื่อมล้ำตลอดจนสนับสนุนให้ภาคเอกชนมีความสามารถในการแข่งขัน เพื่อส่งเสริมการขยายตัวทางเศรษฐกิจ รักษาความสมดุลและความยั่งยืนทางการคลัง ปฏิรูประบบการออมเพื่อการเกษียณอายุอย่างทั่วถึงเป็นช่องทางการออมของประชาชน พร้อมทั้งพัฒนาเครื่องมือทางการเงินที่จะส่งเสริมให้คนไทยทุกคนเข้าสู่ระบบการออมและการลงทุนระยะยาว พัฒนาขีดความสามารถในการดำเนินงานขององค์กรการเงินชุมชนและสหกรณ์ทุกระดับ สร้างแพลตฟอร์มเพื่อใช้ในการออกแบบนวัตกรรมเชิงนโยบายที่มีเครื่องมือและเทคนิคสมัยใหม่ต่าง ๆ พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้เชี่ยวชาญทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการออกแบบนโยบายและมาตรการ เพื่อให้สามารถกำหนดนโยบายที่สามารถตอบสนองต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไป

5.2 พัฒนาอุตสาหกรรมภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว [Bio-Circular-Green (BCG) Economy] โดยนำความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาพัฒนาต่อยอดและสร้างมูลค่าเพิ่ม จากทรัพยากรท้องถิ่น การใช้ประโยชน์จากวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรมาเพิ่มมูลค่า ระหว่างอุตสาหกรรมและชุมชนในแต่ละพื้นที่ของจังหวัด กลุ่มจังหวัด เพื่อลดผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ พร้อมทั้งให้ความสำคัญกับกฎระเบียบ ทางด้านสิ่งแวดล้อมในระดับประเทศและระหว่างประเทศ พัฒนาอุตสาหกรรมไทยให้สามารถตอบสนอง การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีหรือแนวโน้มการค้าโลกโดยคำนึงถึงศักยภาพ ความสามารถในการแข่งขัน แนวโน้มความต้องการของตลาดในประเทศและตลาดโลก เพื่อให้อุตสาหกรรมไทยสร้างนวัตกรรมใหม่ที่มีมูลค่าสูงและมีศักยภาพ เพื่อยกระดับความสามารถในการแข่งขัน สร้างกลไกสนับสนุนการพัฒนาขีดความสามารถของผู้ประกอบการรายใหม่ โดยการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเข้าถึงเทคโนโลยีการวิจัย และนวัตกรรม การเข้าถึงแหล่งเงินใช้สถาบันการศึกษาที่มีอยู่ในพื้นที่มาสนับสนุนด้านการวิจัยและพัฒนาเพื่อเพิ่มคุณค่าให้กับสินค้าและบริการ พัฒนาระบบและกลไกภาครัฐและสภาพแวดล้อมให้มีประสิทธิภาพในการสนับสนุนผู้ประกอบการ โดยการจัดทำแพลตฟอร์มที่

เหมาะสมสำหรับกลุ่มผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม และกลุ่มวิสาหกิจเริ่มต้นในการสร้างมูลค่าเพิ่ม ให้เป็นกลไกหลักที่เข้มแข็งในการร่วมมือกับสถาบันการศึกษา เพื่อพัฒนาและบ่มเพาะศักยภาพผู้ประกอบการในการสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์

5.3 พัฒนาภาคเกษตร รักษาเสถียรภาพราคาสินค้าเกษตรและรายได้ให้กับเกษตรกรในสินค้าเกษตรที่สำคัญ โดยผ่านเครื่องมือและมาตรการที่เหมาะสมมีประสิทธิภาพ ไม่เป็นภาระกับงบประมาณแผ่นดินเกินสมควร ลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตที่เหมาะสม และไม่ก่อให้เกิดภาระทางการเงินการคลังของภาครัฐ พัฒนางค์กรเกษตรกรและเกษตรกรรุ่นใหม่ โดยเพิ่ม ส่งเสริมการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าเกษตร ดูแลเกษตรกรผู้มีรายได้น้อยให้สามารถเข้าถึงและ ใช้ประโยชน์ในที่ดินทำกิน แหล่งเงินทุน โครงสร้างพื้นฐาน และปัจจัยการผลิตต่าง ๆ ส่งเสริมการทำปศุสัตว์ให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น พื้นฟูและสนับสนุนอาชีพการทำประมงให้เกิดความยั่งยืน บนพื้นฐานของการรักษาทรัพยากรทางการประมงและทรัพยากรทางทะเลให้มีความสมบูรณ์

5.4 พัฒนาภาคการท่องเที่ยว พัฒนาคุณภาพและความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยว ดึงดูดนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพรายได้สูง พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานธุรกิจบริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ดูแลความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวอย่างเข้มงวด โดยเพิ่มมาตรฐานการดูแลรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวจากอาชญากรรม การฉ้อฉล และอุบัติเหตุที่เกิดจากความบกพร่องของผู้ประกอบการ เพิ่มความเข้มงวดในการดูแลรักษา ความปลอดภัยและให้บริการนักท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพ และส่งเสริมให้เกิดการกระจายรายได้จากธุรกิจการท่องเที่ยวให้มากที่สุด

5.5 พัฒนาการค้าการลงทุนเพื่อมุ่งสู่การเป็นชาติการค้า การบริการ และการลงทุนในภูมิภาค ส่งเสริมการค้าชายแดนและแก้ไขปัญหาสินค้าชายแดน ส่งเสริมธุรกิจการค้าปลีกพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (e-Commerce) ข้ามพรมแดน โดยส่งเสริมการรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาสินค้าและบริการของผู้ประกอบการรายย่อยให้เหมาะสมสำหรับการค้าออนไลน์ข้ามพรมแดน เพื่อเพิ่มช่องทางการตลาดให้ผู้บริโภคในประเทศเพื่อนบ้านสามารถเข้าถึงสินค้าและบริการได้โดยตรง ปรับปรุงระบบบริหารจัดการการนำเข้าส่งออกสินค้าบริเวณด่านชายแดน เร่งรัดการจัดรูปแบบการพัฒนาและบูรณาการการบริหารจัดการพื้นที่ ด่านชายแดนที่สำคัญ ๆ เช่น เพื่อให้สามารถสนับสนุนการค้า การลงทุน และการอำนวยความสะดวกทางการค้า โดยลดการใช้ดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่รัฐให้น้อยที่สุด รวมทั้งสนับสนุนผู้ประกอบการในพื้นที่ให้สามารถสร้างมูลค่าเพิ่ม จากกิจกรรมนำเข้าส่งออกสินค้าบริเวณด่านชายแดน

5.6 พัฒนาสาธารณูปโภคพื้นฐาน พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคมให้ครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศและสามารถรองรับการขนส่งและการเดินทางต่อเนื่องหลายรูปแบบได้อย่างไร้รอยต่อ แก้ไขปัญหาจราจรติดขัดในพื้นที่เขตเมือง เสริมสร้างความมั่นคงทางด้านพลังงานให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ พร้อมทั้งยกระดับโครงข่ายระบบไฟฟ้าและพลังงานให้มีความทันสมัย ทัวถึง เพียงพอ มั่นคง

และมีประสิทธิภาพ พัฒนาระบบบริหารจัดการน้ำประปา แก้ไขปัญหาาระบบระบายน้ำและระบบบำบัดน้ำเสีย

5.7 พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัลและการมุ่งสู่การเป็นประเทศอัจฉริยะ รักษาถิ่นความถี่และสิทธิในการเข้าใช้วงโคจรดาวเทียมอันเป็นสมบัติของชาติให้เกิดประโยชน์แก่ประเทศชาติและประชาชน และลงทุนในอินเทอร์เน็ตเกตเวย์ และเทคโนโลยีสื่อสารไร้สายในระบบ 5G พัฒนาการอำนวยความสะดวกเพื่อสนับสนุนธุรกิจการค้า การนำเข้าส่งออก และโลจิสติกส์ในรูปแบบดิจิทัล ส่งเสริมการค้าในรูปแบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ เพื่อเพิ่มโอกาสให้ผู้ประกอบการรายย่อยทั้งภาคการผลิตและบริการในการเข้าถึงตลาด

5.8 พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การวิจัยและพัฒนานวัตกรรม พัฒนาสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศที่เอื้อต่อการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การวิจัยและการพัฒนานวัตกรรม สร้างระบบจัดการข้อมูลเพื่อรองรับการบริหารจัดการงานวิจัยอย่างมีประสิทธิภาพ เสริมสร้างการใช้ประโยชน์จากโครงสร้างพื้นฐานทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่มีอยู่ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด โดยการสนับสนุนการพัฒนาโรงงาน ห้องปฏิบัติการต้นแบบที่เป็นโครงสร้างพื้นฐานด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัยและนวัตกรรมในระดับต้นน้ำ

5.9 ขับเคลื่อนเศรษฐกิจยุคใหม่ พัฒนาระบบนิเวศเพื่อรองรับการขับเคลื่อนเศรษฐกิจยุคใหม่ เป็นการพัฒนาเศรษฐกิจแบบสร้างสรรค์ ไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจแบบแบ่งปัน ดิจิทัล ชีวภาพ และเศรษฐกิจทางวัฒนธรรม เร่งรัดพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อมทั้งในภาคการผลิตและบริการให้สามารถแข่งขันได้ โดยการส่งเสริมเยาวชนและบทบาทสตรีในการเป็นผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อมยุคใหม่ เพื่อดึงดูดบุคลากรที่มีทักษะสูงเข้ามาช่วยบ่มเพาะผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อมยุคใหม่ของไทยทำงานร่วมกับนักวิจัยในมหาวิทยาลัย หรือสถาบันวิจัยและพัฒนา

6. การพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจและการกระจายความเจริญสู่ภูมิภาค

ส่งเสริมพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษเพื่อเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจของเอเชีย พัฒนาเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกอย่างต่อเนื่อง โดยการส่งเสริมการพัฒนาพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจภาคใต้และการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ และเพิ่มพื้นที่ขับเคลื่อนเศรษฐกิจแห่งใหม่ในภูมิภาค เร่งขับเคลื่อนการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนอย่างต่อเนื่อง และส่งเสริมเร่งรัดการพัฒนาเมืองอัจฉริยะนำอยู่ทั่วประเทศ

7. การพัฒนาสร้างความเข้มแข็งจากฐานราก

7.1 ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนและผลิตภัณฑ์ชุมชน สร้างมูลค่าเพิ่มธุรกิจชุมชนผ่านอัตลักษณ์ของพื้นที่ให้เกิดความเข้มแข็งผ่านเทคโนโลยี เพื่อสร้างโอกาสและส่งเสริมให้การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่ทันสมัยและบริการทางการเงิน เป็นการลงทุนในชุมชนเพื่อชุมชนโดยอาศัยสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อ

การดำเนินธุรกิจของชุมชน โดยพัฒนาและบูรณาการฐานข้อมูลที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์เพื่อยกระดับสินค้าและบริการของวิสาหกิจชุมชนทั้งในด้านการกำหนดมาตรฐานการตรวจสอบและรับรองให้เป็นที่ยอมรับในระดับสากล

7.2 สร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยการสร้างผู้นำชุมชน ยกย่องปราชญ์ชาวบ้าน เพื่อเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง และยกระดับคุณภาพตลาด สถาบันการเงิน สวัสดิการ สาธารณสุข การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวเชิงชุมชน เพื่อส่งเสริมการขยายตลาดออกไปสู่ต่างประเทศ ปรับปรุงแก้ไขปัญหาที่สภาพบริบทที่อยู่อาศัย สร้างชุมชนที่น่าอยู่ขึ้นจนกลายเป็นพลังชุมชนและสามารถสร้างเครือข่ายชุมชนให้เข้มแข็ง และส่งเสริมให้ภาคเอกชนเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจฐานราก

8. การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้และการพัฒนาศักยภาพของคนไทยทุกช่วงวัย

8.1 ส่งเสริมการพัฒนาเด็กปฐมวัย จัดให้มีระบบพัฒนาเด็กแรกเกิดอย่างต่อเนื่องจนถึงเด็กวัยเรียนให้มีโอกาสพัฒนาตามศักยภาพ เพื่อสร้างคนไทยที่มีพัฒนาการเต็มตามศักยภาพ และส่งเสริมพัฒนาเด็กปฐมวัย โดยคำนึงถึงพหุปัญญาที่หลากหลายของเด็กแต่ละคนให้ได้รับการส่งเสริมและพัฒนาอย่างเต็มตามศักยภาพ

8.2 พัฒนาระบบจิตพิสัยใหม่ ปรับรูปแบบการเรียนรู้และการสอนเพื่อพัฒนาทักษะ และอาชีพของคนทุกช่วงวัยสำหรับศตวรรษที่ 21 โดยปรับโครงสร้างหลักสูตรการศึกษาให้ทันสมัย และจัดการศึกษาเชิงบูรณาการกับการทำงานเพื่อพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนให้ตรงกับความต้องการของประเทศในอนาคต รวมทั้งทักษะด้านภาษา ทักษะความรู้ ทักษะอาชีพและทักษะชีวิตก่อนเข้าสู่ตลาดแรงงาน

8.3 พัฒนาอาชีพ พัฒนาคุณภาพวิชาชีพ และพัฒนาแรงงานรองรับ อุตสาหกรรม 4.0 โดยการจัดระบบและกลไกความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ที่ชัดเจนเป็นระบบในการพัฒนากำลังคนที่มีทักษะขั้นสูงให้สามารถนำความรู้และทักษะมาใช้ในการแก้ไขปัญหา รวมถึงการสร้างและพัฒนานวัตกรรม ซึ่งต้องครอบคลุมการพัฒนากำลังคน และเตรียมการสำหรับผลิตกำลังคนในสาขาที่ขาดแคลน เพื่อรองรับอุตสาหกรรมและเทคโนโลยีในอนาคต

8.4 ดึงดูดคนเก่งจากทั่วโลกเข้ามาร่วมทำงานกับคนไทย และส่งเสริมผู้มีความสามารถสูง สนับสนุนให้ธุรกิจชั้นนำในประเทศดึงดูดบุคคลที่มีความสามารถระดับสูง จากทั่วโลกโดยเฉพาะคนไทย เพื่อกลับมาเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงและถ่ายทอดประสบการณ์ ความรู้ความเชี่ยวชาญให้แก่บุคลากรในองค์กรได้ทำงานร่วมกัน หรือร่วมกับเครือข่ายอื่น เพื่อสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมใหม่ๆ ให้กับประเทศ

8.5 วิจัยและพัฒนานวัตกรรมที่ตอบโจทย์การพัฒนาประเทศ เพื่อขจัดความเหลื่อมล้ำและความยากจน ยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยมุ่งเน้นการพัฒนานวัตกรรมเชิงสังคมและ

นวัตกรรมในเชิงพื้นที่ที่สามารถช่วยแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำสร้างโอกาส สำหรับผู้ด้อยโอกาส และยกระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงวัยควบคู่ไปกับการพัฒนาทุนมนุษย์ให้พร้อมสำหรับโลกยุคดิจิทัลและอุตสาหกรรม 4.0 ไปพร้อม ๆ กับการพัฒนานวัตกรรมทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีขั้นสูง เพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน สามารถเปลี่ยนแปลงและสร้างความเป็นเลิศของประเทศในอนาคต โดยการสร้างเครือข่ายการทำวิจัยระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ให้เอื้อต่อการเพิ่มศักยภาพด้านนวัตกรรมของประเทศ เพื่อสนับสนุนการสร้างความเข้มแข็งของธุรกิจไทยทุกระดับในเวทีการค้าโลก

8.6 ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาทักษะทุกช่วงวัย มุ่งเน้นการพัฒนาโรงเรียนควบคู่กับการพัฒนาครู เพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการศึกษาในทุกระดับบนพื้นฐานการสนับสนุนที่คำนึงถึงความจำเป็นและศักยภาพของสถาบันการศึกษาแต่ละแห่ง พร้อมทั้งจัดให้มีมาตรฐานขั้นต่ำของ โรงเรียนในทุกระดับ ตลอดจนพัฒนาช่องทาง ให้ภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต พัฒนาแพลตฟอร์มการเรียนรู้ผ่านระบบดิจิทัล พร้อมทั้งส่งเสริมให้มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสร้างสรรค์ที่เหมาะสมมาใช้ในการเรียนการสอนออนไลน์ที่หลากหลาย เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจและเหมาะสมกับช่วงวัย ตลอดจนพัฒนาแหล่งเรียนรู้และอุทยานการเรียนรู้สำหรับเยาวชนที่เชื่อมโยงเทคโนโลยีกับวิถีชีวิต และส่งเสริมการเรียนการสอนที่เหมาะสมสำหรับผู้เข้าสู่สังคมสูงวัย ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ปรับเปลี่ยนการจัดสรรงบประมาณให้สอดคล้องกับความจำเป็นของผู้เรียนและลักษณะพื้นที่ของสถานศึกษา

พัฒนาทักษะอาชีพทุกช่วงวัย โดยกำหนดระบบที่เอื้อต่อการพัฒนาทักษะและเพิ่มประสิทธิภาพของทุกช่วงวัย ให้เชื่อมโยงกับระบบคุณวุฒิวิชาชีพ โดยมีกลไกการวัดและประเมินผลเพื่อเทียบโอนความรู้และประสบการณ์หน่วยการเรียนรู้ที่ชัดเจน ส่งเสริมหลักคิดที่ถูกต้อง โดยสอดแทรกการปลูกฝังวินัย และอุดมการณ์ที่ถูกต้องของคนในชาติหลักคิดที่ถูกต้องด้านคุณธรรม จริยธรรม การมีจิตสาธารณะ การเคารพกฎหมาย และกติกาสังคมเข้าไปในทุกสาระวิชาและในทุกกิจกรรม จัดทำระบบปริญญาชุมชนและการจัดอบรมหลักสูตรระยะสั้น เน้นออกแบบหลักสูตรระยะสั้นตามความสนใจ พัฒนาทักษะต่าง ๆ ที่ใช้ในการดำรงชีวิตประจำวัน และทักษะอาชีพของคนทุกช่วงวัยในพื้นที่และชุมชนเป็นหลัก พร้อมทั้งศึกษาแนวทางการพัฒนาเป็นรูปแบบธนาคารหน่วยกิต ซึ่งเป็นการเรียนเก็บหน่วยกิตของวิชาเรียนเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนข้ามสาขาวิชาและข้ามสถาบันการศึกษา หรือทำงานไปพร้อมกัน หรือเลือกเรียนเฉพาะหลักสูตรที่สนใจ เพื่อสร้างโอกาสของคนไทยทุกช่วงวัยและทุกระดับสามารถพัฒนาตนเองทั้งในด้านการศึกษาและการดำรงชีวิต

9. การพัฒนาระบบสาธารณสุขและหลักประกันทางสังคม

พัฒนาระบบบริการสาธารณสุขแพทย์สมัยใหม่และแพทย์แผนไทยให้มีประสิทธิภาพทันสมัย เป็นที่ยอมรับในระดับสากล ส่งเสริมการป้องกันและควบคุมปัจจัยเสี่ยงต่อสุขภาพ พัฒนาและยกระดับความรู้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน สร้างหลักประกันทางสังคมครอบคลุมด้าน

การศึกษา สุขภาพการมีงานทำที่เหมาะสมกับประชากรทุกกลุ่ม เพื่อช่วยเหลือกลุ่มยากจนและกลุ่มผู้ด้อยโอกาสโดยตรง รวมถึงคุ้มครองแรงงานทั้งในระบบและนอกระบบให้ได้รับความปลอดภัยและมีสุขอนามัยที่ดีในการทำงาน ได้รับรายได้ สวัสดิการ และมีสิทธิประโยชน์ที่เหมาะสมแก่การดำรงชีพ

10. การฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและการรักษาสิ่งแวดล้อมเพื่อสร้างการเติบโต อย่างยั่งยืน

ปกป้อง รักษา ฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า ปรับปรุงระบบที่ดินทำกินและลดความเหลื่อมล้ำด้านการถือครองที่ดิน ส่งเสริมการบริหารจัดการน้ำทั้งระบบแหล่งน้ำชุมชน และทะเล สร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรแร่และทรัพยากรทางทะเล และชายฝั่งเพื่อการพัฒนาประเทศและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน แก้ไขปัญหาก๊าซเรือนกระจกและผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ พัฒนาระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน พัฒนากลไกแก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้านทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม แก้ไขปัญหาการจัดการขยะและของเสียอย่างเป็นระบบ

11. การปฏิรูปการบริหารจัดการภาครัฐ

พัฒนาโครงสร้างและระบบการบริหารจัดการภาครัฐสมัยใหม่ พร้อมทั้งพัฒนาระบบข้อมูลขนาดใหญ่ในการบริหารราชการแผ่นดิน สามารถเปิดเผยข้อมูลภาครัฐสู่สาธารณะให้ประชาชนเข้าถึง ส่งเสริมระบบธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการภาครัฐ พัฒนากลไกให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาบริการสาธารณะ และการตรวจสอบภาครัฐ ปรับปรุงระเบียบ กฎหมาย เพื่อเอื้อต่อการทำธุรกิจและการใช้ชีวิตประจำวัน โดยการปรับปรุงขั้นตอนและระยะเวลาการให้บริการ ส่งเสริมให้หน่วยงานภาครัฐจัดให้มีสนามทดลองแนวคิดทางธุรกิจ ผลิตภัณฑ์หรือนวัตกรรมใหม่ภายใต้การกำกับดูแลของหน่วยงาน ส่งเสริมการแข่งขันทางการค้าที่เสรีและเป็นธรรม และ กระจายอำนาจความรับผิดชอบ และเพิ่มบทบาทการปกครองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชนและชุมชนในการให้บริการ สาธารณะ

12. การป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ และ กระบวนการยุติธรรม

แก้ไขปัญหาทุจริตและประพฤติมิชอบ โดยจัดให้มีมาตรการและระบบเทคโนโลยี นวัตกรรมที่ช่วยป้องกันและลดการทุจริตประพฤติมิชอบอย่างจริงจังและเข้มงวด รวมทั้งเป็นเครื่องมือในการติดตามการแก้ไขปัญหาทุจริตและประพฤติมิชอบอย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งเร่งสร้างจิตสำนึกของคนในสังคมให้ยึดมั่นในความซื่อสัตย์สุจริต ถูกต้องชอบธรรม และสนับสนุนทุกภาคส่วนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและเฝ้าระวังการทุจริตประพฤติมิชอบ ปฏิรูปกระบวนการยุติธรรม โดยส่งเสริมให้มีรูปแบบการลงโทษอื่น ที่ไม่ใช่โทษอาญาตามหลักสากล มุ่งเน้นยกระดับการพัฒนาระบบแก้ไข บำบัดฟื้นฟูผู้กระทำผิด ส่งเสริมปกป้องคุ้มครองสิทธิมนุษยชน กำหนดมาตรการคุ้มครอง

เจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรม เพื่อให้สามารถจัดการกับข้อขัดแย้งและกรณีพิพาทได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเน้นการทำงานเชิงรุก พัฒนากฎหมายและกระบวนการยุติธรรม เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส ไม่เลือกปฏิบัติและเป็นธรรม รวมทั้ง ให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายที่จำเป็นและเหมาะสมแก่ผู้ยากไร้หรือผู้ด้อยโอกาสในการเข้าถึง กระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวกและรวดเร็ว

2.3.5 นโยบายเร่งด่วน 12 เรื่อง

1. การแก้ไขปัญหาในการดำรงชีวิตของประชาชน โดยลดข้อจำกัดในการ ประกอบอาชีพของคนไทย การจัดการระบบการขนส่งสาธารณะผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล ทบทาง รูปแบบและมาตรฐานهابเร่แผงลอยในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล เพื่อยังคงเอกลักษณ์ ของเมืองหลวง แห่งร้านอาหารริมถนน ทำให้บ้านเมืองเป็นระเบียบเรียบร้อยและสวยงาม แก้ไข ปัญหาหนี้สินและลดภาระหนี้สินของประชาชนในกองทุนหมู่บ้าน กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา หนี้สินนอกระบบ การฉ้อโกงหลอกลวงประชาชนโดยครอบคลุมไปถึงการฉ้อโกงหลอกลวง ผ่านระบบออนไลน์ปรับปรุงระบบภาษีและการให้สินเชื่อที่เอื้อให้ประชาชนสามารถมีที่อยู่อาศัย เป็นของตนเองได้ตามความพร้อมปรับปรุงระบบที่ดินทำกินให้เกษตรกรสามารถเข้าถึงได้จัดทำแนวทางการกำหนดสิทธิและการจัดการสิทธิในที่ดินของเกษตรกรที่เหมาะสม ลดอุปสรรคในธุรกิจ ประมงพาณิชย์และประมงชายฝั่ง รวมทั้งช่วยเหลือดูแลประมงพื้นบ้านโดยยังต้องสอดคล้อง กับมาตรฐานด้านการประมงขององค์การระหว่างประเทศ

2. การปรับปรุงระบบสวัสดิการและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยปรับปรุงระบบบัตรสวัสดิการแห่งรัฐและเบี้ยยังชีพของประชาชน อาทิผู้สูงอายุและคนพิการ ที่มีรายได้ต่ำ ผู้ยากไร้ผู้ด้อยโอกาส และพิจารณาขยายความครอบคลุมไปยังกลุ่มมารดาตั้งครภ์ เด็กแรกเกิด และเด็กวัยเรียนที่ครอบครัวมีปัญหาทางเศรษฐกิจ และเร่งรัดการพัฒนากระบวนการ สุขภาพ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำของคุณภาพการบริการในแต่ละระบบ ลดภาระการเดินทาง ไปสถานพยาบาลของประชาชน และลดความแออัดในโรงพยาบาลขนาดใหญ่ พัฒนาโรงพยาบาล ส่งเสริมสุขภาพตำบล อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ระบบการแพทย์ทางไกล และภูมิปัญญาแพทย์แผนไทย เพื่อให้ประชาชนที่อยู่ในชุมชนสามารถเข้าถึงหน่วยบริการ สาธารณสุขได้อย่างทั่วถึง รวดเร็ว และได้รับการบริการอย่างมีคุณภาพ

3. มาตรการเศรษฐกิจเพื่อรองรับความผันผวนของเศรษฐกิจโลก โดยเร่งกระบวนการจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 ปรับปรุง ประสิทธิภาพการใช้จ่ายงบประมาณ เพื่อให้มีเม็ดเงินเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจโดยเร็ว จัดเตรียม มาตรการรองรับการกีดกันทางการค้าและมาตรการสนับสนุนเพื่อเพิ่มช่องทางการส่งออก ให้ผู้ส่งออกที่ได้รับผลกระทบจากมาตรการกีดกันทางการค้า ปรับปรุงทิศทางการส่งออกไปยัง ตลาดอื่นโดยเร็ว ขยายความร่วมมือทางการค้า

และเศรษฐกิจกับประเทศที่มีศักยภาพ และส่งเสริม การท่องเที่ยวภายในประเทศ ทั้งในส่วนในเมืองหลัก เมืองรอง และการท่องเที่ยวชุมชน เพื่อกระจายรายได้ในรูปแบบเศรษฐกิจแบ่งปัน เพื่อสร้างรายได้และกระตุ้นเศรษฐกิจ ภายในประเทศในช่วงที่มีข้อจำกัดด้านการส่งออก และส่งเสริมผู้ประกอบการขนาดกลาง และขนาดย่อม

4. การให้ความช่วยเหลือเกษตรกรและพัฒนานวัตกรรม โดยจัดพื้นที่ การเกษตรให้สอดคล้องกับระบบบริหารจัดการน้ำและคุณภาพของดินตาม Agri-Map กำหนด เป้าหมายรายได้เกษตรกรให้สามารถมีรายได้จากผลผลิตทางการเกษตรที่มีคุณภาพในสินค้าเกษตร สำคัญ อาทิ ข้าว ยางพารา มันสำปะหลัง ปาล์ม อ้อย และข้าวโพด ด้วยการชดเชย การประกัน รายได้ส่งเสริมระบบประกันภัยสินค้าเกษตร หรือเครื่องมือทางการเงินสมัยใหม่ที่ไม่ก่อให้เกิด ผลกระทบทางวินัยการเงิน การคลังของภาครัฐในระยะยาว ส่งเสริมเกษตรพันธสัญญา และศึกษา รูปแบบระบบแบ่งปันผลกำไร สินค้าเกษตรที่เป็นธรรมให้แก่เกษตรกร แก้ไขปัญหาข้าวครบวงจร ส่งเสริมการใช้ยางพาราในภาคอุตสาหกรรมและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของประเทศ ส่งเสริม การใช้ผลผลิตทางการเกษตร ในอุตสาหกรรมพลังงาน สร้างนวัตกรรมและเครื่องมือทางการเกษตร ในราคาที่เข้าถึงได้เพื่อลดต้นทุน การผลิต ควบคุมมาตรฐานการใช้สารเคมีหรือปุ๋ยเคมี ในการเกษตรเพื่อนำไปสู่การลด ละ เลิกการใช้ สารเคมีหรือปุ๋ยเคมีโดยจัดหาสิ่งทดแทนที่มี ประสิทธิภาพและเป็นที่ยอมรับของเกษตรกร ต่อยอดภูมิ ปัญญาและความรู้ของปราชญ์ชาวบ้าน ในการสร้างนวัตกรรมผลิตภัณฑ์เกษตรแปรรูป รวมทั้งเร่ง ศึกษาวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีการใช้ กัญชา กัญชง และพืชสมุนไพรในทางการแพทย์อุตสาหกรรม การแพทย์และผลิตภัณฑ์อื่น ๆ เพื่อสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจและการสร้างรายได้ของประชาชน โดยกำหนดกลไกการดำเนินงาน ที่รัดกุม เพื่อมิให้เกิดผลกระทบทางสังคมตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ อย่างเคร่งครัด

5. การยกระดับศักยภาพของแรงงาน โดยยกระดับรายได้ค่าแรงแรกเข้าและ กลไกการ ปรับอัตราค่าจ้างที่สอดคล้องกับสมรรถนะแรงงานควบคู่กับการพัฒนาทักษะฝีมือแรงงาน ผ่านกลไก คณะกรรมการไตรภาคีเพื่อนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพแรงงาน ควบคู่ไปกับการกำกับ ดูแลราคา สินค้าไม่ให้กระทบกับค่าครองชีพของประชาชน และสามารถจูงใจให้แรงงานพัฒนา ตนเองเพื่อ ปรับเปลี่ยนทักษะ และเปลี่ยนสายอาชีพให้ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน อุตสาหกรรม เป้าหมาย และความก้าวหน้าของเทคโนโลยี

6. การวางรากฐานระบบเศรษฐกิจของประเทศสู่อนาคต โดยต่อยอด อุตสาหกรรม เป้าหมายและวางรากฐานการพัฒนาภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจ หมุนเวียน และ เศรษฐกิจสีเขียว ดึงดูดการลงทุนของภาคเอกชนในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก เขตเศรษฐกิจ พิเศษ เมืองอัจฉริยะ และการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานที่ทันสมัย รวมทั้ง วางรากฐานการพัฒนา เทคโนโลยีสื่อสารไร้สายในระบบ 5G ควบคู่ไปกับการพัฒนาทักษะของ ผู้ประกอบการขนาดกลางและ

ขนาดย่อม และชุมชน ในการเข้าถึงตลาดในประเทศและตลาดโลก ผ่านแพลตฟอร์มพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์และการใช้ประโยชน์ของเทคโนโลยีสื่อสารสมัยใหม่ ในการให้บริการสาธารณสุขและการศึกษาทางไกล การสร้างผู้ประกอบการอัจฉริยะทั้งในส่วน ผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม เกษตรกร รวมถึงผู้ประกอบการยุคใหม่ พร้อมทั้งส่งเสริม การใช้ปัญญาประดิษฐ์เพื่อเป็นฐานในการขับเคลื่อนประเทศด้วยปัญญาประดิษฐ์ในอนาคต

7. การเตรียมคนไทยสู่ศตวรรษที่ 21 โดยสร้างแพลตฟอร์มการเรียนรู้ใหม่ ในระบบดิจิทัล ปรับปรุงรูปแบบการเรียนรู้มุ่งสู่ระบบการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี ด้านวิศวกรรมคณิตศาสตร์ โปรแกรมเมอร์และภาษาต่างประเทศ ส่งเสริมการเรียนรู้ ภาษาคอมพิวเตอร์ (Coding) ตั้งแต่ระดับประถมศึกษา การพัฒนาโรงเรียนคุณภาพในทุกตำบล ส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตรออนไลน์ของสถาบันการศึกษาต่าง ๆ เพื่อแบ่งปันองค์ความรู้ ของสถาบันการศึกษาสู่สาธารณะ เชื่อมโยงระบบการศึกษากับภาคปฏิบัติจริงในภาคธุรกิจ สร้างนวัตกรรมและนวัตกรรมเพื่อเพิ่มศักยภาพด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมของประเทศ สร้างความรู้ความเข้าใจการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสื่อออนไลน์และโครงข่ายสังคมออนไลน์ของคนไทย เพื่อป้องกันและลดผลกระทบในเชิงสังคม ความปลอดภัย อาชญากรรมทางไซเบอร์และสามารถ ใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการกระจายข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง การสร้างความสมานฉันท์ และความสามัคคีในสังคม รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมที่จำเป็นในการดำเนินชีวิต

8. การแก้ไขปัญหาทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการทั้งฝ่ายการเมือง และฝ่ายราชการประจำ โดยเร่งรัดการดำเนินมาตรการทางการเมืองควบคู่ไปกับมาตรการ ทางกฎหมายเมื่อพบผู้กระทำผิดอย่างเคร่งครัด นำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการเฝ้าระวัง การทุจริตประพฤติมิชอบอย่างจริงจังและเข้มงวด และเร่งรัดดำเนินการตามขั้นตอนของกฎหมาย เมื่อพบผู้กระทำผิดอย่างเคร่งครัด เพื่อให้ภาครัฐปลอดการทุจริตและประพฤติมิชอบโดยเร็วที่สุด พร้อมทั้งให้ภาคสังคมภาคเอกชน และประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและเฝ้าระวัง การทุจริตประพฤติมิชอบ

9. การแก้ไขปัญหายาเสพติดและสร้างความสงบสุขในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ โดยเร่งรัดการแก้ไขปัญหาเสพติดโดยให้ความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน และการบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด รวมถึงการร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านและประเทศ ทุกภูมิภาคปราบปรามแหล่งผลิตและเครือข่ายผู้ค้ายาเสพติด ทั้งบริเวณชายแดนและพื้นที่ภายใน พื้นที่ดูแลรักษาผู้เสพผ่านกระบวนการทางสาธารณสุข สร้างโอกาส สร้างอาชีพ รายได้และการยอมรับของสังคมสำหรับผู้ที่ผ่านการฟื้นฟูและเร่งสร้างความสงบสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยน้อมนำยุทธศาสตร์พระราชทาน “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” เป็นหลักในการดำเนินการ ยกระดับ คุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชน ทั้งในด้านการศึกษา เศรษฐกิจ และสังคมที่สอดคล้อง กับความต้องการของประชาชนในพื้นที่ เร่งรัดการให้ความช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบ จากความไม่

สงบ รวมทั้งจัดสวัสดิการที่เหมาะสมสำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐในพื้นที่ โดยให้เป็นการแก้ไข ปัญหา ภายในของประเทศด้วยกฎหมายไทยและหลักการสากล

10. การพัฒนาระบบการให้บริการประชาชน โดยมุ่งสู่ความเป็นรัฐบาลดิจิทัล ที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ พัฒนาระบบจัดเก็บและเปิดเผยข้อมูลของภาครัฐ ปรับปรุงระบบการอนุมัติ และอนุญาต ของทางราชการที่สำคัญให้เป็นระบบดิจิทัลทั้งบุคคลและนิติบุคคลเพื่อลดการใช้ดุลยพินิจ ของเจ้าหน้าที่รัฐ ลดภาระค่าใช้จ่ายของประชาชน ลดขั้นตอนที่ยุ่งยากเกินความจำเป็น ลดข้อจำกัดด้าน กฎหมายที่เป็นปัญหาอุปสรรคต่อการทำธุรกิจและการดำรงชีวิตของประชาชน แก้ไขกฎหมายที่ไม่ เป็นธรรม ล้าสมัย และเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ ผ่านการทดลองใช้ มาตรการด้าน กฎระเบียบต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และขับเคลื่อนการให้บริการในทิศทาง ที่ตรงกับความต้องการ ของประชาชนและภาคธุรกิจ

11. การจัดเตรียมมาตรการรองรับภัยแล้งและอุทกภัย ตั้งแต่การป้องกันก่อนเกิดภัย การให้ความช่วยเหลือระหว่างเกิดภัย และการแก้ไขปัญหาในระยะยาว โดยจัดระบบติดตาม สถานการณ์อย่างต่อเนื่องและกำหนดมาตรการที่เหมาะสมเพื่อให้สามารถบรรเทาความเดือดร้อน ของประชาชนให้ได้มากที่สุดและทันท่วงทีรวมทั้งพัฒนาการปฏิบัติการฝนหลวงให้มีประสิทธิภาพ ยิ่งขึ้น

12. การสนับสนุนให้มีการศึกษา การรับฟังความเห็นของประชาชน และ การ ดำเนินการเพื่อแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะในส่วนที่ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการ แก้ไข เพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ³⁰

2.2.7 แนวคิดเกี่ยวกับยุทธศาสตร์

ยุทธศาสตร์ เป็นการวางแผนเพื่อนำพาองค์กรมุ่งไปสู่ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของแต่ละองค์กร เช่นเดียวกับยุทธศาสตร์ของภาครัฐที่ต้องคำนึงถึงปัจจัยสำคัญทั้งแผนงานและวัตถุประสงค์ ที่กำหนดไว้เป็นแนวทาง ยุทธศาสตร์จะบรรลุความสำเร็จต้องสอดคล้องกับแผนและสภาพแวดล้อม ตลอดจนบุคลากรในองค์กรที่จะช่วยกันขับเคลื่อนไปอย่างมีประสิทธิภาพ แนวคิดในการศึกษาการก่อตัวของยุทธศาสตร์ อาจแบ่งเป็น 2 กลุ่มสำคัญใหญ่ ๆ ได้แก่ แนวคิดที่เป็นเชิงข้อเสนอ (Prescriptive) และแนวคิดเชิงพรรณนา (Descriptive) ซึ่งเป็นกลุ่มที่มุ่งนำเสนอแนวทางที่เหมาะสมในการก่อตัวของ ยุทธศาสตร์ มินซ์เบอร์เกอร์ และคณะ ได้เสนอแนวคิดของกลุ่มที่เสนอยุทธศาสตร์ไว้ 3 สำนักด้วยกัน ประกอบไปด้วย

³⁰ นิภา ตรงเที่ยง, คำแถลงนโยบายของ คณะรัฐมนตรี พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี แถลงต่อรัฐสภา, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา, 2562), หน้า 3-33.

1. กลุ่มที่มีแนวความคิดเชิงข้อเสนอ (Prescriptive)

กลุ่มแนวความคิดเชิงข้อเสนอ เป็นกลุ่มที่ต้องการนำเสนอให้เห็นถึงประเด็น เพื่อเพิ่มโอกาสในการของการสร้างยุทธศาสตร์ ซึ่งได้แบ่งจัดกลุ่มสำนักนี้ไว้ 3 สำนักด้วยกัน ประกอบไปด้วย

1. สำนักออกแบบ (Design school) ในสำนักคิดนี้จะเน้นความสำคัญของผู้นำในการกำหนดยุทธศาสตร์ โดยเห็นว่าผู้นำเป็นผู้ที่มีความตระหนักรู้ แล้วนำไปสู่กระบวนการคิดที่จะต้องวิเคราะห์หาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค หรือ SWOT เพื่อวิเคราะห์และสร้างกรอบความคิด (Conceptual) เพื่อหาความเหมาะสม (Fit) ในการกำหนดยุทธศาสตร์ที่มีความชัดเจนโดยพิจารณาจากขีดความสามารถขององค์การกับความเป็นไปได้จากภายนอกในการดำเนินงานในองค์การ ในกระบวนการคิดจะเน้นความไม่เป็นทางการ

2. สำนักการวางแผน (Planning school) เป็นสำนักคิดที่ยอมรับเอาแนวความคิดของสำนักออกแบบ โดยมีรากฐานแนวคิดจากทฤษฎีระบบ (System Theory) และระบบเครือข่าย (Cybernetics) แต่ยุทธศาสตร์ที่เป็นผลผลิตจากกระบวนการ จะมีลักษณะที่เป็นทางการที่มีการจัดกิจกรรมอย่างเป็นขั้นตอนที่ชัดเจน และนักวางแผนจะมีบทบาทสูงในการกำหนดยุทธศาสตร์โดยที่สำนักคิดนี้จะให้ความหมายของภาวะแวดล้อมในลักษณะที่เป็นสิ่งที่คงที่และสามารถควบคุมได้

3. สำนักคิดการวางตำแหน่ง (Positioning School) เป็นสำนักคิดที่มีพื้นฐานแนวคิดจากเศรษฐศาสตร์ โดยมุ่งเน้นการวางตำแหน่งที่ดีที่สุดขององค์การ ท่ามกลางความแตกต่างหลากหลาย ทั้งนี้สำนักคิดนี้ให้ความสำคัญของเนื้อหาของยุทธศาสตร์มากกว่ากระบวนการและจะทำการวิเคราะห์เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์ (Generic Strategy) ที่มีความชัดเจน และผู้มีบทบาทหลักในการกำหนดยุทธศาสตร์ได้แก่นักวิเคราะห์ สำนักคิดวัฒนธรรม (Cultural School) เป็นสำนักคิดที่มีรากฐานความคิดจากมานุษยวิทยา (Anthropology) จะเน้นการก่อตัวของยุทธศาสตร์ที่เกิดจากกระบวนการของความร่วมมือที่จะสร้างมุมมองร่วมขององค์การ (Collective Perspective) เพื่อให้เกิดอุดมการณ์และค่านิยมร่วมกัน โดยมีความเชื่อว่าการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ขององค์การจะประสบผลสำเร็จได้ ก็ต่อเมื่อยุทธศาสตร์และวิธีการดำเนินงานที่ได้กำหนดขึ้นได้กลายเป็นวัฒนธรรมขององค์การ

2. กลุ่มแนวคิดเชิงพรรณนา (Descriptive)

กลุ่มนี้มีลักษณะนำเสนอเชิงพรรณนาอธิบายเพื่อขยายความสำคัญของยุทธศาสตร์ เพื่อเพิ่มโอกาสในความสำเร็จ ซึ่งมีสำนักที่สำคัญอยู่ 6 สำนักด้วยกัน ประกอบไปด้วย

1. สำนักคิดผู้ประกอบการ (Entrepreneurial School) ซึ่งเน้นกระบวนการของยุทธศาสตร์จากผู้นำที่เข้มแข็ง และมีวิสัยทัศน์ตลอดทั้งนวัตกรรม โดยเห็นว่าสภาวะแวดล้อมของการบริหารสามารถจัดการได้ และยุทธศาสตร์จะมีลักษณะที่จะต้องประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับวิสัยทัศน์

2. สำนักคิดที่มีรากฐานความคิดมาจากสาขาจิตวิทยาที่เชื่อว่ามนุษย์ใช้เหตุผลที่มีความหลากหลาย (Bounded rationality) ในการกำหนดยุทธศาสตร์ จึงให้ความสำคัญทางจิตใจมนุษย์

เป็นหลัก และเห็นว่าการให้เหตุผลเป็นระบบการทำงานของสมองที่จะต้องทำการวางกรอบความคิดจากข้อมูลที่มีมากมายของสภาวะแวดล้อม

3. สำนักคิดการเรียนรู้ (Learning School) มีรากฐานความคิดจากสาขาจิตวิทยา โดยเน้นการก่อตัวของยุทธศาสตร์ที่เกิดจากสิ่งที่ไม่คาดฝันและมีการเรียนร่วมกันตลอดทั้งการสั่งสมประสบการณ์ของคนในองค์กรที่มีความต่อเนื่อง มีใช้การเรียนรู้ที่เป็นลักษณะเส้นตรงแต่มาโดยไร้ทิศทางที่แน่นอน ดังนั้น สภาวะแวดล้อมจึงเป็นสิ่งที่ยากแก่การทำความเข้าใจ แนวความคิดของสำนักคิดนี้จึงเห็นว่าการกำหนดยุทธศาสตร์มิได้ให้ความสำคัญกับการวางแผนซึ่งเน้นความแน่นอนมากนัก และยุทธศาสตร์จะมีการเปลี่ยนแปลงจากการเรียนรู้

4. สำนักคิดการเมือง (Political School) เป็นแนวความคิดที่ก่อตัวจากความขัดแย้งและการใช้อำนาจ ซึ่งได้รับอิทธิพลแนวความคิดจากสาขารัฐศาสตร์ โดยการก่อตัวของยุทธศาสตร์จะเป็นการเจรจาต่อรองหรือความร่วมมือในการยึดตำแหน่งที่สำคัญที่สามารถเป็นผู้กำหนดกติกาภายในองค์กรจะถูกมองรวมเป็นหน่วยเดียวภายใต้อำนาจที่รวมศูนย์ และการรักษาไว้ซึ่งอำนาจเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการกำหนดยุทธศาสตร์ ทั้งนี้ เพื่อที่จะคงไว้ซึ่งความเป็นผู้กำหนดกติกา

5. สำนักคิดวัฒนธรรม (Cultural School) เป็นสำนักคิดที่มีรากฐานความคิดจากมานุษยวิทยา (Anthropology) จะเน้นการก่อตัวของยุทธศาสตร์ที่เกิดจากกระบวนการของความร่วมมือที่จะสร้างมุมมองร่วมขององค์กร (Collective Perspective) เพื่อให้เกิดอุดมการณ์และค่านิยมร่วมกัน โดยมีความเชื่อว่าการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ขององค์กรจะประสบผลสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อยุทธศาสตร์และวิธีการดำเนินงานที่ได้กำหนดขึ้นได้กลายเป็นวัฒนธรรมขององค์กร

6. สำนักคิดสภาวะแวดล้อม (Environmental School) เห็นว่าการก่อตัวของยุทธศาสตร์มีลักษณะเป็นเชิงรับต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาวะแวดล้อม สภาวะแวดล้อมจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดยุทธศาสตร์ ส่วนความเป็นผู้นำขององค์กรไม่มีบทบาทที่สำคัญ ดังนั้นการกำหนดยุทธศาสตร์จึงไม่มีความแน่นอนและไม่มีทางเดียวที่ดีที่สุด (One best way)³¹ การวางแผนยุทธศาสตร์ และการนำยุทธศาสตร์ไปปฏิบัติ ควรทำความเข้าใจในโครงสร้างขององค์กร และวิเคราะห์ให้สอดคล้องสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่อาจเกิดขึ้นได้ทุกขณะ เพราะฉะนั้นการที่จะกำหนดยุทธศาสตร์หรือนำยุทธศาสตร์ตามแนวคิดของสำนักทั้ง 2 สำนัก ไม่ว่าจะ เป็นแนวคิดเชิงการนำเสนอหรือแนวคิดแบบเชิงพรรณนามาใช้ในการบริหารจัดการองค์กร ควรมีขั้นตอนของการจัดทำแผนให้สัมพันธ์กับยุทธศาสตร์ที่ชัดเจน ซึ่งมีนักวิชาการได้เสนอขั้นตอนของการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ ไว้ดังนี้

³¹ H. Mintzberg, B. Ahlstrand and J. Lampel, **Strategy Safari: A Guided Tour Through Wild of Strategic Management**, (New York: The Free Press, 1998), pp. 149-173.

1. การกำหนดวิสัยทัศน์ เป็นขั้นตอนของการกำหนดจุดมุ่งหมายที่ยาวไกลที่สุดขององค์กร โดยทั่วไปนิยมใช้เป็นจุดมุ่งหมายหลักขององค์กรไม่ควรเปลี่ยนแปลงบ่อยนัก ความจริงวิสัยทัศน์เป็นจุดมุ่งหมายที่มีอยู่แล้วในแผนแม่บทขององค์กรมาใช้หรือนำมาปรับปรุงอีกครั้งหนึ่ง เพื่อให้ทันต่อสถานการณ์ กล่าวอีกนัยหนึ่งการกำหนดวิสัยทัศน์ คือ การหาคำตอบให้กับคำถามที่ว่า “ความต้องการจะเป็นอะไร” (What do we want to be)

2. การกำหนดพันธกิจ เป็นขั้นตอนของการกำหนดวิธีการดำเนินงานเบื้องต้นเพื่อเป็นหลักประกันว่า สิ่งที่ต้องการจะเป็นนั้นมีโอกาสที่จะบรรลุถึงได้ กล่าวอีกนัยหนึ่ง พันธกิจ คือ การหาคำตอบให้กับคำถามที่ว่า “ทำไมเราจึงต้องตั้งองค์กรของเราขึ้นมา” (What do we exist) คำตอบคือ เราตั้งองค์กรขึ้นมาเพื่อต้องการจะเป็นอย่างที่เราคาดหวังไว้

3. การกำหนดค่านิยมร่วม เป็นขั้นตอนของการกำหนดค่านิยมหลักขององค์กรที่จะสามารถทำหน้าที่เป็นเสาหลักของพฤติกรรมและความเชื่อของบุคคลขององค์กรให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน การกำหนดค่านิยม ก็คือ การหาคำตอบให้กับคำถามที่ว่า “อะไรคือสิ่งที่เราเชื่อ” (What do we believe in)

4. การกำหนดความสามารถหลัก เป็นขั้นตอนของการกำหนดความสามารถหลักขององค์กรที่จะสามารถทำหน้าที่เป็นเสาหลักของพฤติกรรมการทำงานของบุคลากรขององค์กรให้มีทักษะและความสามารถพิเศษในทิศทางที่องค์กรต้องการ กล่าวอีกนัยหนึ่งการกำหนดความสามารถหลักก็คือ การหาคำตอบให้กับคำถามที่ว่า “อะไรคือความสามารถหลักที่บุคลากรของเราควรมี” (What kind of core competency should we have)

5. การกำหนดวัตถุประสงค์หลัก เป็นขั้นตอนการกำหนดวัตถุประสงค์ระยะยาวขององค์กร หรือวัตถุประสงค์ที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติจัดตั้งหน่วยงานราชการหรือรัฐวิสาหกิจ หรือวัตถุประสงค์ที่ระบุไว้ในหนังสือบริคณห์สนธิในการจัดตั้งบริษัทสำหรับภาคเอกชน

6. การกำหนดจุดมุ่งหมายเชิงกลยุทธ์ หรือยุทธศาสตร์ ขั้นตอนการกำหนดจุดมุ่งหมายระดับกลยุทธ์ในรอบ 3 ปี หรือ 5 ปี ขององค์กรตามปกติองค์กรต้องกำหนดจุดมุ่งหมายหรือเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ในรอบ 3 ปี หรือ 5 ปี ขององค์กรแต่ละด้านมีอะไรบ้าง

7. การกำหนดดัชนีวัดความสำเร็จแบบสมดุล ขั้นตอนนี้ คือขั้นตอนการพิจารณาว่า จากจุดมุ่งหมายเชิงกลยุทธ์หรือยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้แล้ว สามารถนำมากำหนดเป็นดัชนีวัดความสำเร็จแบบสมดุลได้กี่ด้าน หรือกี่มิติ ตามทฤษฎีของเคปแลน และนอร์ตัน (Kaplan and Norton) ได้กำหนดมิติของ BSC ไว้ 4 ด้าน คือ 1) มิติด้านการเงิน 2) มิติด้านกระบวนการภายใน 3) มิติด้านการเรียนรู้และการเติบโต และ 4) มิติด้านลูกค้า

8. การกำหนดกลุ่มผลสัมฤทธิ์หลัก เป็นขั้นตอนของการกำหนดกลุ่มผลสัมฤทธิ์หลักขององค์กร ซึ่งจะต้องกำหนดให้ได้ว่าอะไรคือผลสัมฤทธิ์หลักที่ต้องการ

9. การแปลงกลยุทธ์สู่การปฏิบัติด้วยการกำหนดรายชื่อแผนงานและโครงการ ขั้นตอนนี้ คือ ขั้นตอนที่เป็นหัวเลี้ยวหัวต่อระหว่างแผนกลยุทธ์และการนำแผนกลยุทธ์ไปปฏิบัติ กล่าวอีกนัยหนึ่ง เป็นการกำหนดคำตอบให้กับคำถามที่ว่า “เราต้องการจะทำอะไรบ้าง” ในทางปฏิบัติ กิจกรรมในขั้นตอนนี้จะมีอยู่ 2 ขั้นตอนหลักคือ

9.1 ขั้นกำหนดรายชื่อแผนงาน วิธีการกำหนดรายชื่อแผนงานนิยม กำหนดโดยการระดมสมองเพื่อค้นหาปัญหาหลักขององค์กรว่าในรอบ 3 ปี หรือในรอบ 5 ปี องค์กรนี้น่าจะมีปัญหาหลักอะไรบ้าง คำตอบที่ได้คือรายชื่อแผนงาน

9.2 ขั้นตอนกำหนดรายชื่อโครงการ โดยวิธีกำหนดรายชื่อโครงการนิยม กำหนดโดยการค้นหาสาเหตุของปัญหาหลักภายใต้แต่ละแผนงานว่ามีสาเหตุมาจากอะไรบ้าง สาเหตุแต่ละสาเหตุก็คือ รายชื่อโครงการแต่ละโครงการนั่นเอง³²

กล่าวโดยสรุปเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ ยุทธศาสตร์ คือ กลยุทธ์การดำเนินงานตามแผนการพัฒนาย่างเป็นระบบและมีกระบวนการที่ชัดเจน ในการกำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้เกี่ยวข้อง การกำหนดกิจกรรมการดำเนินงาน ประกอบกับการมีวิสัยทัศน์ และมาตรการอื่นที่กำหนดเป้าหมายความสำเร็จในการมุ่งพัฒนาและยกระดับความรู้ ทักษะ ขององค์กรนำไปสู่การพัฒนาบุคลากรให้สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากแนวคิดของนักวิชาการนำไปสู่การพัฒนายุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ของรัฐบาล พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา พร้อมคณะ โดยมีเป้าหมายในการพัฒนาประเทศ คือ “ประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีความสุข เศรษฐกิจพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สังคมเป็นธรรม ฐานทรัพยากรธรรมชาติยั่งยืน” โดยยกระดับศักยภาพของประเทศไทยหลากหลายมิติ พัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ สร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม สร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และมีภาครัฐของประชาชนเพื่อประชาชน และประโยชน์ส่วนรวม โดยการประเมินผลการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ชาติประกอบไปด้วย

- 1) ความอยู่ดีมีสุขของคนไทยและสังคมไทย
- 2) ชีตความสามารถในการแข่งขัน การพัฒนาเศรษฐกิจ และการกระจายรายได้
- 3) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ
- 4) ความเท่าเทียมและความเสมอภาคของสังคม
- 5) ความหลากหลายทางชีวภาพ คุณภาพสิ่งแวดล้อม และความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติ

³² วัฒนา พัฒนพงษ์, ขั้นตอนการจัดทำแผนยุทธศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร: บรรณสาส์นการพิมพ์, 2546), หน้า 30-32.

6) ประสิทธิภาพการบริหารจัดการและการเข้าถึงการให้บริการของภาครัฐ³³

2.3.6 ความหมายของยุทธศาสตร์

ยุทธศาสตร์การพัฒนาส่วนใหญ่จะเน้นที่การพัฒนากำลังคนเพื่อสนองต่อการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ เช่น เพื่อเพิ่มผลิตภาพ หรือเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

คำว่า ยุทธศาสตร์ ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ได้ให้ความหมายไว้ว่า ยุทธศาสตร์เป็นวิชาที่ว่าด้วยการพัฒนาและการใช้อำนาจทางการเมือง เศรษฐกิจ จิตวิทยา และกำลังรบทางทหารตามความจำเป็นทั้งในยามสงบและยามสงคราม³⁴ เป็นการมุ่งเน้นหรือทุ่มเททรัพยากรไปในเรื่องใดเรื่องหนึ่งแล้วสามารถนำพาหุ้คณะหรือองค์กรไปสู่ความสำเร็จหรือวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยการเชื่อมโยงความชัดเจนของนโยบาย จุดมุ่งหมาย แนวทางปฏิบัติ และทรัพยากรเพื่อดำเนินงานให้บรรลุผลงาน โดยแนวทางดำเนินงานมีความเหมาะสมกับภาวะแวดล้อมและทรัพยากรตลอดทั้งมีการเตรียมการเพื่อรองรับความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้น³⁵ และเป็นเรื่องเกี่ยวกับวิธีการที่จะต้องดำเนินการในระยะยาวที่ต้องมีพร้อมทั้ง เป้าหมาย วิธีการ และทรัพยากร แต่ยุทธวิธีที่มุ่งเน้นแค่วิธีการบรรลุเป้าหมายจากที่กล่าวมาในข้างต้นนั้น หากจะรวมความหมายของยุทธศาสตร์ที่กระชับและครอบคลุมในทุกมิตินั้น สามารถกำหนดได้ดังนี้ ยุทธศาสตร์เป็นศาสตร์และศิลปะในการนำพาองค์กรไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์โดยใช้ทรัพยากรทั้งหมดที่มี³⁶

นอกจากนี้ยังหมายถึง วิธีการดำเนินงาน เพื่อบรรลุภารกิจหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ขององค์กร นอกจากความหมายในเชิงแนวทางแล้ว การบริหารงานเชิงยุทธศาสตร์ยังมีความหมายในเชิงของการควบคุมการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุผลงานตามที่ได้ตั้งไว้ นอกจากนั้น เพื่อควบคุมการดำเนินงานโดยแบบและให้ความสำคัญกับปัจจัยที่เป็นมนุษย์ที่จะดำเนินงานให้แล้วเสร็จตามเวลาตามขีดกำลังความสามารถทั้งมนุษย์และทรัพยากร ดังนั้น การบริหารเชิงยุทธศาสตร์จึงมีความหมายรวมระหว่างแผนการจัดการเชิงยุทธศาสตร์กับการดำเนินกาตามแผนด้วย³⁷ เพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์และ

³³ สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 – 2580, (กรุงเทพมหานคร: ม.ป.พ. 2561), หน้า 7.

³⁴ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542, (กรุงเทพมหานคร: นามมีบุคส์พับลิเคชั่นส์, 2546), หน้า 470.

³⁵ บุญเกียรติ ชีวะตระกูลกิจ, การจัดการเชิงยุทธศาสตร์สำหรับ CEO, พิมพ์ครั้งที่ 3, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุขุมและบุตร, 2547), หน้า 1.

³⁶ อีรนนท์ นันทขว้าว, กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการกองทัพไทย, “วิชาวิทยาการพัฒนาคความมั่นคงแห่งชาติ”, (กรุงเทพมหานคร: กองทัพบก, 2551), หน้า 195.

³⁷ สมยศ นาวิการ, แนวคิดการบริหารเชิงกลยุทธ์, พิมพ์ครั้งที่ 5, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์บรรณกิจ, 2545), หน้า 3.

แผนการขององค์กรที่กำหนดไว้ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ วิสัยทัศน์ของบุคลากรในองค์กรก็เป็นส่วนสำคัญที่จะนำพาแผนยุทธศาสตร์ไปใช้ให้เกิดประสิทธิผล ดังนั้นองค์กรต้องคำนึงถึงหลักการดังนี้ คือ

1. องค์กรจำเป็นต้องมีการริเริ่มสิ่งใหม่ ๆ มีความต้องการความเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลง
2. องค์กรมีผลงานตกต่ำ ไม่เป็นที่น่าพอใจ ซึ่งจะนำไปสู่ความล้มเหลวในการดำเนิน เช่น ความพอใจของลูกค้า ต้นทุนการดำเนินการ คุณภาพของสินค้าหรือบริการ และผู้บริหารเห็นสมควรให้มีการแก้ไขปัญหาดังกล่าว

3. องค์กรจำเป็นต้องจัดลำดับความสำคัญ ของการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ตามข้อจำกัดของทรัพยากรขององค์กร

4. องค์กรจำเป็นต้องจัดทำวัตถุประสงค์ ระยะสั้นและระยะยาวสำหรับงานด้านสำคัญขององค์กร จะเห็นได้ว่าองค์กรส่วนใหญ่ มีความจำเป็นต้องจัดทำวิสัยทัศน์และแผนยุทธศาสตร์ บางองค์กรมีความพยายามที่จะกำหนด ให้มีวิสัยทัศน์และแผนยุทธศาสตร์³⁸ แสดงให้เห็นว่า การพัฒนาต้องเริ่มต้นจากแนวคิดใหม่ ๆ พร้อมกับการแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นในองค์กร โดยจัดลำดับความสำคัญของสภาพปัญหาและวางเป้าหมายการดำเนินงานไว้เป็นระยะตามความสำคัญของแผนทั้งระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว เพื่อให้องค์กรพัฒนาไปด้วยความเรียบร้อย

จากแนวคิดและความหมายดังกล่าว นำไปสู่การยื่นเสนอยุทธศาสตร์ของคณะรัฐมนตรีของ พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ที่ได้เสนอยุทธศาสตร์ชาติเอาไว้ถึง 20 ปี เพื่อจะดำเนินการพัฒนาสังคมประเทศชาติไปสู่เป้าหมาย โดยเฉพาะในยุทธศาสตร์ 20 ปี มีใจความสำคัญอยู่ 6 ยุทธศาสตร์ด้วยกัน ประกอบไปด้วย ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ แต่ละยุทธศาสตร์มีใจความสำคัญ ดังนี้

2.3.7 ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี

1. ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญ คือ ประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีความสุข ปลอดภัยในทรัพย์สินและชีวิต ทั้งในระดับชาติ สังคม ชุมชน มุ่งเน้นพัฒนาคน ให้เกิดการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และพร้อมรับมือกับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นทั้งในปัจจุบันและอนาคต โดยใช้กลไกการแก้ปัญหาแบบบูรณาการร่วมกันทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาสังคม และองค์กรที่ไม่ใช่รัฐ เพื่อร่วมกันขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติไปได้ตามทิศทางที่กำหนดไว้

³⁸ ดำรง วัฒนา, “ระบบการบริหารจัดการท้องถิ่น”, รายงานวิจัย, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2544), หน้า 20.

2. ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน มีเป้าหมายการพัฒนาที่มุ่งเน้นการยกระดับศักยภาพของประเทศในหลากหลายมิติ บนพื้นฐานแนวคิด 3 ประการ ได้แก่ (1) ต่อยอดอดีต โดยมองกลับไปที่เราทำมาทางเศรษฐกิจ อัตลักษณ์ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และทรัพยากรสิ่งแวดล้อม (2) ปรับปัจจุบัน เพื่อปูทางสู่อนาคต ผ่านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของประเทศในมิติต่าง ๆ ทั้งโครงข่ายระบบคมนาคม โครงสร้างพื้นฐานวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และปรับสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมและบริการอนาคต และ (3) สร้างคุณค่าใหม่ในอนาคต ด้วยการเพิ่มศักยภาพของผู้ประกอบการ พัฒนาคู่มือใหม่ ปรับรูปแบบธุรกิจ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของตลาด บนพื้นฐานของการต่อยอดอดีตและปรับปัจจุบัน และลดความเหลื่อมล้ำของคนในประเทศ

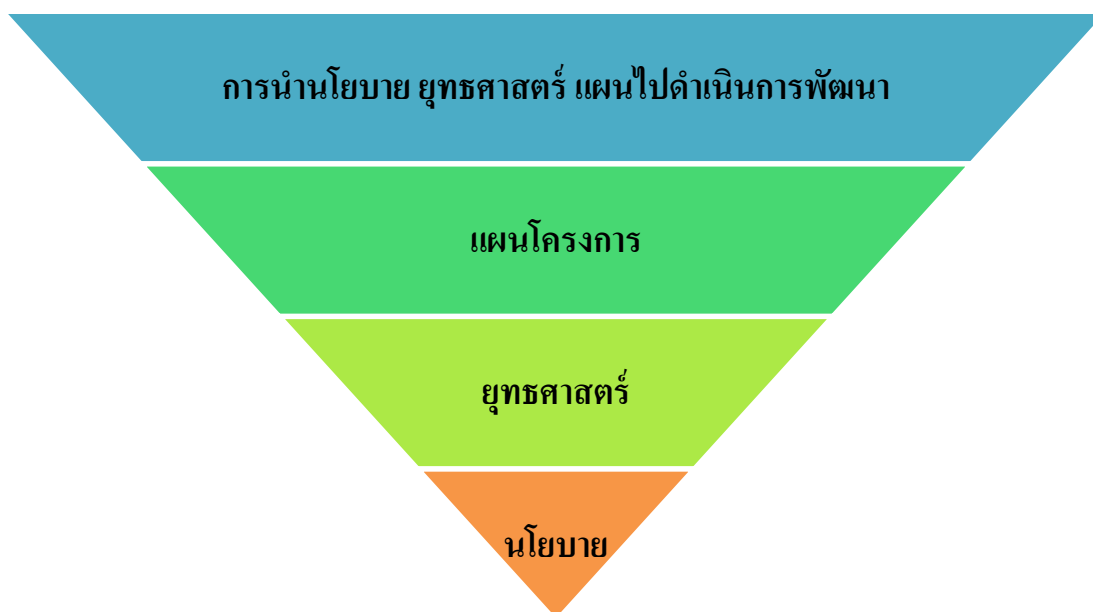
3. ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ มีเป้าหมายการพัฒนา ที่สำคัญเพื่อพัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ โดยคนไทยมีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา มีพัฒนาการที่ครอบคลุมและมีสุขภาพที่ดีในทุกช่วงวัย มีจิตสาธารณะรับผิดชอบต่อสังคม และผู้อื่น มัธยัสถ์ อดออม โอบอ้อมอารี มีวินัย รักษาศีลธรรม และเป็นพลเมืองดีของชาติมีหลักคิดที่ถูกต้อง มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 มีทักษะสื่อสารภาษาอังกฤษและภาษาที่สามและอนุรักษ์ภาษาท้องถิ่น มีนิสัย รักการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สูการเป็นคนไทยที่มีทักษะสูง เป็นนวัตกรรม นักคิด ผู้ประกอบการ เกษตรกร ยุคใหม่และอื่น ๆ โดยมีสัมมาชีพตามความถนัดของตนเอง

4. ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญที่ให้ความสำคัญกับการดึงเอาพลังของภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาคเอกชน ประชาสังคม ชุมชนท้องถิ่น มาร่วมขับเคลื่อน โดยการสนับสนุนการรวมตัวของประชาชนในการร่วมคิดร่วมทำเพื่อส่วนรวม การกระจายอำนาจและความรับผิดชอบไปสู่กลไกบริหารราชการแผ่นดินในระดับท้องถิ่น การเสริมสร้างความเข้มแข็ง ของชุมชนในการจัดการตนเอง และการเตรียมความพร้อมของประชากรไทยทั้งในมิติสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อมให้เป็นประชากรที่มีคุณภาพ สามารถพึ่งตนเองและทำประโยชน์แก่ครอบครัว ชุมชน และ สังคมให้นานที่สุด โดยรัฐให้หลักประกันการเข้าถึงบริการและสวัสดิการที่มีคุณภาพอย่างเป็นธรรมและทั่วถึง

5. ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในทุกมิติ ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม ธรรมภิบาล และความเป็นหุ้นส่วนความร่วมมือระหว่างกันทั้งภายในและภายนอกประเทศอย่างบูรณาการ ใช้พื้นที่เป็นตัวตั้งในการกำหนดกลยุทธ์และแผนงาน และการให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วม ในแบบทางตรงให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ โดยเป็นการดำเนินการบนพื้นฐานการเติบโตร่วมกัน ไม่ว่าจะผ่านทางเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และคุณภาพ

ชีวิต โดยให้ความสำคัญกับการสร้างสมดุลทั้ง 3 ด้าน อันจะนำไปสู่ ความยั่งยืนเพื่อคนรุ่นต่อไปอย่างแท้จริง

6. ยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อปรับเปลี่ยนภาครัฐที่ยึดหลัก “ภาครัฐของประชาชนเพื่อประชาชนและประโยชน์ ส่วนรวม” โดยภาครัฐต้องมีขนาดที่เหมาะสมกับบทบาทภารกิจ แยกแยะบทบาทหน่วยงานของรัฐที่ทำหน้าที่ในการกำกับหรือในการให้บริการในระบบเศรษฐกิจที่มีการแข่งขัน มีสมรรถนะสูง ยึดหลักธรรมาภิบาล ปรับวัฒนธรรมการทำงานให้มุ่งผลสัมฤทธิ์และผลประโยชน์ส่วนรวม มีความทันสมัย และพร้อมที่จะปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำนวัตกรรม เทคโนโลยีข้อมูลขนาดใหญ่ ระบบการทำงานที่เป็นดิจิทัลเข้ามาประยุกต์ใช้อย่างคุ้มค่า และปฏิบัติงานเทียบได้กับมาตรฐานสากล รวมทั้ง มีลักษณะเปิดกว้าง เชื่อมโยงถึงกันและเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และโปร่งใส โดยทุกภาคส่วนในสังคมต้องร่วมกันปลูกฝังค่านิยม ความซื่อสัตย์สุจริต ความมั่งคั่ง และสร้างจิตสำนึกในการปฏิเสธไม่ยอมรับการทุจริตประพฤติดมิชอบอย่างสิ้นเชิง นอกจากนี้ กฎหมายต้องมีความชัดเจน มีเพียงเท่าที่จำเป็น มีความทันสมัย มีความเป็นสากล มีประสิทธิภาพ และนำไปสู่การลดความเหลื่อมล้ำและเอื้อต่อการพัฒนา โดยกระบวนการยุติธรรมมีการบริหารที่มีประสิทธิภาพเป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ และการอำนวยความสะดวกตามหลักนิติธรรม³⁹

³⁹ สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ยุทธศาสตร์ชาติ, (กรุงเทพมหานคร: ม.ป.พ. 2561), หน้า 7-9.

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

คำว่า การมีส่วนร่วม มีนักวิชาการได้ให้ความหมายที่หลากหลายแตกต่างกันไปตามทัศนะของแต่ละบุคคล ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับความรูปและประสบการณ์ที่มีโอกาสสัมผัสกับการมีส่วนร่วม ทั้งนี้การให้ความหมายอาจเป็นส่วนหนึ่งของการเสนอแนวคิด หลักการ วิธีการดำเนินการ ที่มีความสัมพันธ์กับท้องถิ่น ประชาชนหรือชุมชนที่มุ่งไปในทิศทางของการพัฒนานับตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งถึงขั้นสิ้นสุดกระบวนการการทำงาน เป็นการเปิดโอกาสให้ชุมชนหรือประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตตัวประชาชน โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

2.4.1 ความหมายการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation) หมายถึง การที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเปิดให้ประชาชนเข้าไปร่วมในการกำหนดกฎเกณฑ์นโยบาย กระบวนการบริหารและตัดสินใจของท้องถิ่นเพื่อผลประโยชน์ของประชาชนโดยส่วนรวมอย่างแท้จริง ทั้งนี้ต้องอยู่บนพื้นฐานของการที่ประชาชนจะต้องมีอิสระทางความคิด มีความรู้ความสามารถในการกระทำและมีความเต็มใจที่จะเข้าร่วมต่อกิจกรรมนั้น ๆ โดยหลักการการมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องมีลักษณะการเข้าร่วมอย่างครบวงจรตั้งแต่ต้นจนถึงสิ้นสุด ไม่ใช่เป็นการจัดเวทีการมีส่วนร่วมครั้งเดียว ตัวอย่างเช่น ในการแก้ปัญหาของชุมชนควรเปิดให้ประชาชนเข้าร่วมตั้งแต่ต้น เช่น

1. เริ่มตั้งแต่การเกิดจิตสำนึกในตนเองและถือเป็นภาระหน้าที่ของตนในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมหรือชุมชนที่ตนเองอยู่
2. ร่วมคิดด้วยกันว่าอะไรที่เป็นปัญหาของชุมชน มีสาเหตุอย่างไร และจะจัดลำดับความสำคัญของปัญหาเป้าหมายอย่างไร และควรที่จะจัดการกับปัญหาใดก่อนหลัง
3. ร่วมกันวางแผนการดำเนินงานว่าจะจัดกิจกรรมหรือโครงการอะไร จะแบ่งงานกันอย่างไร ใช้งบประมาณมากน้อยเพียงใดจะจัดหางบประมาณมาจากที่ใด และใครจะเป็นผู้ดูแลรักษา
4. ร่วมดำเนินงาน ประชาชนจะต้องเข้าร่วมกิจกรรมด้วยความเต็มใจเต็มกำลังความรู้ความสามารถของตนเอง
5. ร่วมกันติดตามประเมินผล ตลอดเวลาที่ทำงานร่วมกัน ประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในการตรวจสอบถึงปัญหาอุปสรรค และร่วมกันในการหาทางแก้ไขปัญหาเพื่อให้งานหรือภารกิจดังกล่าวสามารถสำเร็จลุล่วง ตามเป้าหมาย

6. ร่วมรับผลประโยชน์ประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมของชุมชนแล้วย่อมที่จะได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งอาจไม่จำเป็นที่จะต้องอยู่ในรูปของเงิน วัสดุสิ่งของ แต่อาจเป็นความสุขสบาย ความพอใจในสภาพของความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นก็ได้⁴⁰

การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนผู้มีส่วนได้เสียในการดำเนินการต่าง ๆ ของภาครัฐ ได้เข้ามารับรู้ข้อมูลข่าวสาร ได้มีโอกาสมาแสดงความคิดเห็น แสดงความห่วงกังวลต่อแนวทางการดำเนินการของเจ้าหน้าที่รัฐต่อการตัดสินใจของผู้บริหารส่วนท้องถิ่น ซึ่งรวมไปถึงการมาร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ข้อมูล ร่วมตัดสินใจ รับผลจากการตัดสินใจ ให้การปรึกษาหารือ และร่วมกันประเมินผลการดำเนินการของหน่วยงานของรัฐ ซึ่งในที่นี้ คือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งถือเป็นพื้นฐานในวิถีทางประชาธิปไตยที่สำคัญยิ่ง ทั้งนี้การมีส่วนร่วมยังรวมไปถึงการมาร่วมกันคิดถึงแนวทางการแก้ไขปัญหาของชุมชน มาร่วมกันออกแบบอนาคตของชุมชน โดยคนในชุมชนเอง ผู้ที่ควรเข้ามาเกี่ยวข้องหรือเข้ามามีส่วนร่วม คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชน ท้องถิ่นนั้น ๆ รวมถึงกลุ่มคนที่รวมตัวกันเป็นองค์กรทางสังคมของพลเมืองที่เรียกว่าภาคประชาสังคม (Civil Society) เช่น กลุ่ม ชมรม องค์กรสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ ฯลฯ ควรพิจารณาว่าผู้เข้ามามีส่วนร่วมนั้นได้ครอบคลุมประชาชนทุกภาคส่วน รวมเพศหญิง เพศชาย เยาวชน ผู้สูงอายุ ผู้ด้อยโอกาส กลุ่มต่าง ๆ มากน้อย เพียงใด⁴¹

การมีส่วนร่วมของประชาชนในปัจจุบัน คือ กระบวนการซึ่งประชาชนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้มีโอกาสแสดงทัศนะแลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็น เพื่อแสวงหาทางเลือกและการตัดสินใจต่าง ๆ เกี่ยวกับโครงการที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับร่วมกันทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง จึงควรเข้าร่วมในกระบวนการนี้ ตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งถึงการติดตามและประเมินผล เพื่อให้เกิดความเข้าใจและการรับรู้ เรียนรู้ การปรับเปลี่ยนโครงการร่วมกันซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่าย⁴²

การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงาน พัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ แก้ปัญหาของตนเองเน้นการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องอย่างแท้จริงกับประชาชน

⁴⁰ อรทัย ก๊กผล, คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน สำหรับนักบริหารท้องถิ่น, (กรุงเทพมหานคร: จริยสุนันทวงศ์การพิมพ์, 2552), หน้า 17-19.

⁴¹ สถาบันพระปกเกล้า, การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาและงบประมาณสำหรับท้องถิ่น, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า, 2556). หน้า 10.

⁴² พัชรี สีโรรส และคณะ, การมีส่วนร่วมของประชาชน, (กรุงเทพมหานคร: คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546), หน้า 2.

ใช้ความคิดสร้างสรรค์และความชำนาญของประชาชนแก่ใจร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสม และสนับสนุนติดตามการปฏิบัติงานขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง⁴³

การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่มการพิจารณาตัดสินใจการร่วมปฏิบัติ และการร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบมาถึงตัวประชาชนเองและการที่จะสามารถทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม เพื่อแก้ปัญหาและนำมาซึ่งสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นแล้ว จำเป็นที่จะต้องยอมรับปรัชญาที่ว่า มนุษย์ทุกคนต่างปรารถนาที่จะอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นอย่างเป็นสุข ได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรมเป็นที่ยอมรับของผู้อื่น และพร้อมที่จะอุทิศตนเพื่อกิจกรรมของกลุ่มขณะเดียวกัน จะต้องยอมรับด้วยความบริสุทธิ์ใจว่า มนุษย์สามารถพัฒนาได้ถ้ามีโอกาสและได้รับการชี้ทางที่ถูกต้อง⁴⁴

2.4.2 หลักการพื้นฐานของการมีส่วนร่วม

การพัฒนาไม่ว่าจะเป็นด้านใดก็ตามทั้งภาครัฐและเอกชน การมีส่วนร่วมเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญและเป็นปัจจัยหลักในการนำพาองค์กรไปสู่เป้าหมายของความสำเร็จ นอกจากนี้วิชาการจะอธิบายถึงการมีส่วนร่วมแล้ว ยังได้อธิบายถึงหลักการพื้นฐานของการมีส่วนร่วม ซึ่งจะได้นำเสนอในประเด็นดังต่อไปนี้ หลักการพื้นฐานของการมีส่วนร่วมประการไป

1. เชื่อว่ามนุษย์ต่างมีความคิดและมีศักดิ์ศรีเท่าเทียมกัน
2. เชื่อว่าทุกคนไม่ได้ชั่วตั้งแต่เกิดโดยเหตุที่เขายากจนอยู่นั้นมิใช่จากกรรม
3. ต้องคิดว่ามนุษย์มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าเทคโนโลยีที่จะนำมาใช้ เพราะถ้ามีการใช้เทคโนโลยีโดยที่มนุษย์ไม่มาร่วมคิด ร่วมกันรู้ หรือเข้าใจเพียงพอก็อาจไม่เกิดประโยชน์เท่าที่ควร หรือตรงข้ามกลับใช้เพื่อทำลายเพื่อนมนุษย์ด้วยกันเองหรือสิ่งแวดล้อมได้
4. เชื่อว่าชุมชนต่างๆ มักมีภูมิปัญญาที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของตนในระดับหนึ่ง บางเรื่องที่ชุมชนยึดถือจึงต้องค่อย ๆ ให้ปรับตัวผสมผสานกับวิทยาการภายนอก
5. ต้องคิดว่ามนุษย์มีความสามารถพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตนให้ได้ดี ถ้าได้รับโอกาสที่จะร่วมคิดร่วมเข้าใจ และร่วมจัดการ (Active partner) เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม การที่มนุษย์บางกลุ่มปฏิเสธเทคโนโลยีอย่างสิ้นเชิง ก็เป็นไปตามระดับการเข้าใจในเทคโนโลยีนั้นอย่างถูกต้องหรือไม่ และมีกลวิธีปรับความเข้าใจนั้นมาสู่ระดับที่แต่ละฝ่ายยอมรับได้เพียงใด ซึ่งต้องให้ได้รับโอกาสที่จะเข้าใจและยอมรับให้เหมาะสมกับตนอย่างเหมาะสม

⁴³ ปรีดา เจษฎาวรางกุล, การมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี, การศึกษาอิสระรัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการปกครองท้องถิ่น, (วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2550), 24.

⁴⁴ เมธี จันทจักรุณณ์ และคณะ, วิทยาการชุมชน : การแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ระหว่างประชาชน, (นครสวรรค์: สุขุมและบุตร, 2541), หน้า 5.

6. การมีส่วนร่วมยังมีเพิ่มขึ้น เมื่อมีสภาพที่เหมาะสมต่อไปนี้

6.1 ประชาชนในท้องถิ่นได้รู้สึกว่าเขาได้ควบคุมโชคชะตาของตนเอง แทนที่จะเป็นบุคคล อื่นที่ “เขาไม่รู้จัก” หรือที่ “เขาไม่ไว้ใจ” ที่บอกว่ามาช่วยเขาแต่บ่อยครั้งไม่ได้ช่วยจริงจัง

6.2 ผู้ที่จะเข้าร่วมต้องมีอิสรภาพได้รับความเสมอภาคและได้รับความจริงใจให้เข้ามีส่วนร่วม ดังนั้นการมีส่วนร่วมจะเกิดอย่างเต็มที่และจริงจังเมื่อบุคคลนั้น ๆ ไม่ถูกบังคับให้จำยอมเข้าร่วมและที่สำคัญ คือ ต้องเข้าร่วมโดยเท่าเทียมกับผู้มาร่วมทุกคน

6.3 ผู้ที่จะเข้าร่วมต้องมีความสามารถพอที่จะมีส่วนร่วมได้กิจกรรมหลายเรื่อง ประชาชนทั่วไปอาจมีส่วนร่วมด้วยได้ แต่ที่เป็นกิจกรรมเฉพาะ เช่น การแพทย์ การก่อสร้างอาคารสูง การทหาร ฯลฯ หากประชาชนเข้าร่วมด้วย อาจไม่ได้ผล หรืออาจเกิดความเสียหาย

6.4 มีการสื่อสาร 2 ทางเพื่อให้ผู้มีส่วนร่วมได้รับข้อมูลอย่างถูกต้องและสมบูรณ์หากผู้มีส่วนได้-เสีย ได้รับข้อมูลไม่ถูกต้องและครบถ้วน หรือสื่อสารได้ไม่ดีพอก็จะไม่เข้าใจ จะทำให้เกิดผลดี-ผลเสีย อย่างไรเพียงใดอาจนำไปสู่การไม่ยอมรับโครงการได้

6.5 ประชาชนมีส่วนร่วมรับทราบ-ร่วมคิดร่วมตัดสินใจในโครงการตั้งแต่เริ่มต้น จะทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการมากขึ้น

6.6 ประชาชนมีทัศนคติที่ดีต่อเจ้าหน้าที่โครงการและต่อโครงการนั้นๆ และเต็มใจที่จะมีส่วนร่วมด้วย

6.7 การมีส่วนร่วมนั้นต้องไม่ทำให้ประชาชนเสียค่าใช้จ่ายมากเกินไปกว่าผลตอบแทนที่เขาประเมินว่าจะได้รับ

6.8 เมื่อเข้ามามีส่วนร่วมแล้วจะไม่กระทบกระเทือนสถานภาพในหน้าที่การงานหรือทางสังคมให้ลดน้อยลง

6.9 มีกลวิธีการแลกเปลี่ยนข่าวสารระหว่างโครงการและผู้มีส่วนได้เสีย

7. เชื่อว่าตนต่างกับชาวบ้านอยู่ไม่น้อยและชาวบ้านเองก็แตกต่างกันอยู่บ้าง ดังนั้น การจะให้มีส่วนร่วมจะเอาใจเราฝ่ายเดียวไม่ได้

8. อาจใช้การมีส่วนร่วมในหลายรูปแบบ เช่น (1) รูปแบบโดยตรง คือ มีส่วนร่วมโดยตัวบุคคลแต่ละคน หรือ (2) ประชาชนก่อตั้งองค์กรขึ้นมามีส่วนร่วม หรือ (3) ให้มีตัวแทนมามีส่วนร่วม โดยอ้อม ขึ้นกับบริบทของแต่ละพื้นที่

9. ไม่มีสิ่งใดได้มาฟรี ต้องเกิดจากการแลกเปลี่ยน

10. การมีส่วนร่วมต้องคำนึงถึงใจของผู้อื่นให้มากมิใช่เอาแต่ใจเราฝ่ายเดียว⁴⁵

⁴⁵ นรินทร์ชัย พัฒนาพวงศา, การมีส่วนร่วม หลักการพื้นฐาน เทคนิคและกรณีตัวอย่าง, พิมพ์ครั้งที่ 2, (เชียงใหม่: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2547), หน้า 14-15.

การมีส่วนร่วมที่แท้จริงของประชาชนในการพัฒนาโดย สรุปว่า ควรจะมี 4 ขั้นตอน

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาของแต่ละท้องถิ่น กล่าวคือถ้าหากชาวบ้านยังไม่สามารถทราบถึงปัญหาและเข้าใจถึงสาเหตุของปัญหาในท้องถิ่นของตนเป็นอย่างดีแล้ว การดำเนินงานต่างๆ เพื่อแก้ปัญหาของท้องถิ่นย่อมไร้ประโยชน์เพราะชาวบ้านจะไม่เข้าใจและมองไม่เห็นถึงความสำคัญของการดำเนินงานเหล่านั้น

2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม เพราะการวางแผนดำเนินงานเป็นขั้นตอนที่จะช่วยให้ชาวบ้านรู้จักวิธีการคิด การตัดสินใจอย่างมีเหตุผล รู้จักการนำเอาปัจจัยข่าวสารข้อมูลต่างๆ มาใช้ในการวางแผน

3. การมีส่วนร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติงาน แม้ชาวบ้านส่วนใหญ่จะมีฐานะยากจน แต่ก็มีความสามารถที่สามารถใช้เข้าร่วมได้ การร่วมลงทุนและปฏิบัติงานจะทำให้ชาวบ้านสามารถคิดค้นทุนดำเนินงานได้ด้วยตนเอง ทำให้ได้เรียนรู้การดำเนินกิจกรรมอย่างใกล้ชิด

4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน ถ้าหากการติดตามงานและประเมินผล งานขาดการมีส่วนร่วมแล้ว ชาวชนบทย่อมจะไม่ทราบด้วยตนเองว่า งานที่ทำไปนั้นได้รับผลดีได้รับ ประโยชน์หรือไม่อย่างไร การดำเนินกิจกรรมอย่างเดียวกันในโอกาสต่อไป จึงอาจจะประสบความสำเร็จ ยากลำบาก⁴⁶

การมีส่วนร่วมในการพัฒนาขององค์กร ชุมชนและเครือข่ายนั้น มี 6 ขั้นตอน ได้แก่

1. การมีส่วนร่วมในการริเริ่มการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่องค์กรภาคประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาภายในท้องที่ ตลอดจนมีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการของชุมชนด้วย

2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนในการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่องค์กรประชาชน และเครือข่ายมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย และวัตถุประสงค์ของโครงการ/กิจกรรมการพัฒนา รวมทั้งกำหนดวิธีการ แนวทางในการดำเนินงาน ตลอดจนกำหนดทรัพยากรและแหล่งทรัพยากรที่จะนำไปใช้ในกิจกรรมการพัฒนา เช่น องค์กรชุมชนและเครือข่ายเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนแม่บทชุมชนและแผนพัฒนาตำบล

3. การมีส่วนร่วมในการดำเนินการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่องค์กรชุมชน และประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์ โดยการสนับสนุนทุนทรัพย์วัสดุอุปกรณ์และแรงงาน หรือเข้าร่วมบริหารงาน ประสานงาน และดำเนินการเพื่อให้กิจการเพื่อให้กิจกรรมลุล่วง เช่น องค์กร ชุมชนเข้าไปดำเนินพัฒนาระบบสหกรณ์ของชุมชน และการสิ่งแวดล้อมในพื้นที่

⁴⁶ โกวิท วัฒนงาม, การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน, (ม.ป.ท., 2544), หน้า 8.

4. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากกิจกรรมการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่พึงได้รับจากการพัฒนา หรือยอมรับผลประโยชน์อันเกิดจากการพัฒนาทั้งด้านวัตถุและจิตใจ

5. การมีส่วนร่วมในการประเมินผลการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ภาคประชาชนเข้าร่วมประเมินว่า การพัฒนาที่ได้กระทำไปนั้นสำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใด ใครได้รับประโยชน์มีผลกระทบต่อชุมชนท้องถิ่นหรือไม่ ซึ่งในการประเมินผลนั้นอาจเป็นการประเมินผลความก้าวหน้าเป็นระยะๆ หรือกระทำในรูปของการประเมินผลรวม (Summative Evaluation) ซึ่งเป็นการประเมินผลสรุปรวบยอดของการดำเนินการ

6. การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค ประสพการณ์ทำงาน และการสรุปบทเรียน เพื่อให้คนในชุมชนท้องถิ่นต่างๆ ทบทวนการทำงานของตนเอง และหาแนวทางเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาในระยะยาว⁴⁷ เมื่อองค์กรหรือหน่วยงานภาครัฐและประชาชนหันหน้าเข้าหากันแบบมีส่วนร่วมเพื่อระดมความคิด และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน ย่อมได้รับประโยชน์ทั้งสองทาง เช่น

1. ได้รับบริการสาธารณะที่ดีขึ้น ทั้งในด้านคุณภาพ มาตรฐาน ตรงกับความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นและสามารถเข้าถึงบริการสาธารณะได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

2. มีบทบาทในการตัดสินใจในการกำกับดูแล ตรวจสอบ และสามารถสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้อย่างเต็มที่

3. มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่นการเสนอปัญหาและความต้องการของชุมชน การมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การไปเลือกตั้งผู้บริหารสมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การเสนอข้อบัญญัติท้องถิ่น และการถอดถอนผู้บริหารหรือสมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น⁴⁸

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมเป็นขั้นตอนหนึ่งในการสร้างความสัมพันธ์และการไว้วางใจระหว่างหน่วยงานหรือองค์กรภาครัฐและประชาชนในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ใ้บุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วม มีอำนาจในการศึกษาสภาพปัญหา และอุปสรรคต่าง ๆ ภายในชุมชน รวมทั้งมีอำนาจในการกำหนดแผนและพิจารณาเห็นชอบในการตัดสินใจในโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ เริ่มตั้งแต่การเริ่มต้นติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลสำเร็จของโครงการหรือกิจกรรมนั้น ๆ ร่วมกัน การเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ขึ้นอยู่กับแรงจูงใจและองค์ประกอบทางสังคม เพื่อรังสรรค์ผลงาน เพื่อพัฒนา

⁴⁷ พระมหาสุทิตย์ อาภากรโธ, “การสร้างองค์กรชุมชนและเครือข่ายในการพัฒนาชุมชน”, (กรุงเทพมหานคร: คณะสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2555), หน้า 13-14.

⁴⁸ สถาบันพระปกเกล้า, การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาและงบประมาณสำหรับท้องถิ่น, หน้า 12.

คุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนนั้นให้ดีขึ้นและสร้างความเท่าเทียมกันให้เกิดขึ้นในชุมชน เพื่อป้องกันความเหลื่อมล้ำ หรือการใช้อำนาจโดยมิชอบของภาครัฐ

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สุวิทย์ ไกรสกุล และจุฑาภรณ์ คงรักษักวิน วิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลบางไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี” ซึ่งมีวัตถุประสงค์คือ ศึกษาและเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบางไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ต่อแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา จำนวน 370 ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลบางไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ในแต่ละด้านมีภาพรวมอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณารายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก ในส่วนของประชาชนที่มีอายุ และอาชีพ ต่างกันมีส่วนร่วมต่อแผนพัฒนาท้องถิ่นแตกต่างกันไป⁴⁹

ธีระยุทธ สุดเสมอใจ ได้วิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงาน” ผลวิจัยพบว่า รูปแบบและลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการกระทำที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดการเปลี่ยนแปลงเพื่อประชาชนเอง โดยให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมใน 4 ด้าน คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนบริหารงาน ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการบริหารงาน และด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล ทั้งนี้อาจร่วมโดยทางตรงหรือทางอ้อมก็ได้ โดยอยู่บนพื้นฐานความสมานฉันท์ ความเสมอภาค และความเอื้ออาทรกัน⁵⁰

ชอนกลั่น วิชายนต์ ได้วิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นศึกษาเฉพาะกรณี : เทศบาลตำบลวังดิน อำเภอสี จังหวัดลำพูน” พบว่าประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง ด้านการเลือกตัวแทนเข้ามาทำหน้าที่บริหารเกี่ยวกับการมีสิทธิ์เลือกตั้ง โดยติดตามข่าวสารทางการเมืองในระดับท้องถิ่น จากสื่อมวลชน วิทยู หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ ในการเลือกตั้ง และชักชวนผู้อื่นที่มีสิทธิ์เลือกตั้งให้ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง มีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการให้ความร่วมมือกับเทศบาล โดยการสนับสนุนทางการเงิน วัสดุ อุปกรณ์ และแรงงานเพื่อช่วยเหลือในกิจกรรมของเทศบาลด้านการศึกษา เช่น การให้ทุนการศึกษาการเลี้ยงอาหารกลางวันเด็ก

⁴⁹ สุวิทย์ ไกรสกุล และจุฑาภรณ์ คงรักษักวิน, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลบางไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี”, วารสารร่มพฤกษ์ มหาวิทยาลัยเกริก, ปีที่ 35 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม - สิงหาคม, 2560) หน้า 120-121.

⁵⁰ ธีระยุทธ สุดเสมอใจ, “ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงาน”, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์, 2550).

นักเรียน และมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการติดตามดูแลความชอบธรรมในการเป็นตัวแทนต่อเทศบาล โดยการเขียนจดหมายให้มีการชี้แจง เมื่อพบว่ามีการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ในการที่ผิดตลอดจนถึงการร้องเรียนและเสนอแนะการแก้ปัญหาท้องถิ่น⁵¹

กัลยาสุตา บัวแก้ว ได้วิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด” พบว่า การมีส่วนร่วมในการไปใช้สิทธิในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว ส่วนใหญ่ไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล การเข้ารับฟังการประชุมสภาหรือประชุมคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว ส่วนใหญ่ไม่เคยเข้ารับฟังการประชุมสภา หรือ ประชุมคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว การเข้าร่วมกิจกรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัวส่วนใหญ่ไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรม การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการทำงานขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว ส่วนใหญ่มีการเข้าร่วมตรวจสอบการทำงาน⁵²

พระครูปลัดเพลิน วชิโร ได้วิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนศึกษาเฉพาะกรณีหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในจังหวัดสมุทรปราการ” จากผลการวิจัย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นพระสงฆ์ อายุระหว่าง 20-30 ปี ไม่มีพรรษา (สามเณร) มีวุฒิการศึกษาทางธรรมระดับนักรธรรมชั้นตรี ไม่มีวุฒิเปรียญธรรม และมีวุฒิการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนของหน่วยอบรมประจำตำบลในจังหวัดสมุทรปราการ ประกอบด้วย ด้านศีลธรรมและวัฒนธรรม ด้านสุขภาพอนามัยด้านสัมมาชีพ ด้านสันติสุข ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ ด้านกตัญญูกตเวทิตาธรรม และด้านสามัคคีธรรม พบว่า พระสงฆ์มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของหน่วยอบรมประจำตำบลในจังหวัดสมุทรปราการ โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน⁵³

⁵¹ ซ่อนกลิ่น วิชานันต์, “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นศึกษาเฉพาะกรณี: เทศบาลตำบลวังดิน อำเภอสี จังหวัดลำพูน”, **การค้นคว้าแบบอิสระปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2550).

⁵² กัลยาสุตา บัวแก้ว, “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นศึกษาเฉพาะกรณี: องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด”, **การค้นคว้าแบบอิสระปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2550).

⁵³ พระครูปลัดเพลิน วชิโร, “การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน : ศึกษาเฉพาะกรณี หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในจังหวัดสมุทรปราการ”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย:มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2553).

พระมหาสาคร กุลวฑฒโน ได้วิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอเฉลิมพระเกียรติจังหวัดสระบุรี” ผลการวิจัยพบว่า 1) การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 3.24 2) ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการวางแผนด้านการบริหารงาน ด้านการติดตามประเมินผลและด้านการปรับปรุงผลการดำเนินงาน โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน พบว่า ประชาชนที่มีเพศอายุระดับการศึกษา และอาชีพต่างกัน มีการมีส่วนร่วมในการบริหารงานต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีส่วนร่วมในการบริหารงานดำเนินแตกต่างกัน 3) ผลการวิเคราะห์แบบสัมพัทธ์การมีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี ส่วนใหญ่เห็นว่า การบริหารทุกเรื่องทุกส่วนงานต่าง ๆ นั้น จำเป็นที่จะต้องให้ประชาชนเป็นสำคัญ และที่สำคัญ คือ จะต้องนำเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ร่วมกับการทำงานให้บรรลุความสำเร็จได้ เช่น อิทธิบาท 4 พรหมวิหาร 4 อกติธรรม 4 สังคหะ วัตถุ 4 สัมปยุตธรรม 7⁵⁴

ณัฐกร ดอนแก้วภู ได้วิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล กรณีศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยโป่ง อำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์” เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยโป่ง อำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.53$) โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยในแต่ละด้าน คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการ ตัดสินใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.59$) ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.57$) ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.51$) และด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.48$) ตามลำดับ⁵⁵

⁵⁴ พระมหาสาคร กุลวฑฒโน (ทายัง), “การมีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2556)

⁵⁵ ณัฐกร ดอนแก้วภู, (2559). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล กรณีศึกษา: องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยโป่ง อำเภอหนองไผ่จังหวัดเพชรบูรณ์. **บทความวิจัย**, การประชุมสวนสุนันทาวิชาการระดับชาติ ด้านการวิจัยเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ครั้งที่ 4 (มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 2559), หน้า 896.

จากงานวิจัยพอสรุปได้ว่า กลยุทธ์ในการพัฒนาท้องถิ่นให้ประสบผลสำเร็จขึ้นอยู่กับกลไกของรัฐและตัวประชาชนในท้องถิ่น รัฐควรมีความตั้งใจและเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาในทุกขั้นตอนของการพัฒนา แต่ต้องสร้างความรู้ ความเข้าใจให้กับประชาชนในกิจกรรมนั้น ๆ ก่อนโดยสร้างช่องทางการรับรู้ข้อมูลข่าวสารให้กับประชาชน ให้มีความหลากหลายช่องทาง เช่น จัดการประชุมประจำเดือน การประชาสัมพันธ์เสียงตามสาย การจัดทำแผ่นพับ วารสาร เว็บไซต์ รวมทั้งการพูดคุยพบปะแบบไม่เป็นทางการ เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลได้อย่างสะดวกและให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการระดมความคิดอย่างแท้จริง เพื่อพัฒนาท้องถิ่นให้เกิดความเจริญยั่งยืนสืบต่อไป

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร์ จังหวัดแพร่” มีเป้าหมายในการวิจัย คือ สภาพบริบทเศรษฐกิจชุมชน นโยบายยุทธศาสตร์ เสนอนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจต่อชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร์ จังหวัดแพร่ โดยมีขั้นตอนการวิจัยดังนี้

3.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) โดยมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

1. การศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Analysis) มุ่งเน้นการศึกษา รวบรวมข้อมูลจาก หนังสือ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพบริบท นโยบายและยุทธศาสตร์ ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน โดยมีขั้นตอนการศึกษา ดังนี้

- 1) ศึกษาสภาพบริบทและปัญหาเศรษฐกิจของชุมชนตำบลกาญจนาอำเภอมืองแพร์ จังหวัดแพร่
- 2) ศึกษา นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจขององค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร์ จังหวัดแพร่
- 3) วิเคราะห์สภาพบริบทและปัญหาด้านเศรษฐกิจของชุมชนตำบลกาญจนา และนโยบายเศรษฐกิจการพัฒนาเศรษฐกิจขององค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร์ จังหวัดแพร่

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยดำเนินการดังนี้

- 1) การสัมภาษณ์และสัมภาษณ์กลุ่มพระสงฆ์ ผู้นำชุมชน ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลส่วนท้องถิ่น และประชาชน รวมจำนวนทั้งสิ้น 15 รูป/คน เพื่อทราบสภาพบริบท ปัญหา นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจของตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร์ จังหวัดแพร่
- 2) ประมวลข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่มจากผู้ให้ข้อมูลในเชิงคุณภาพแล้วนำมาวิเคราะห์ เพื่อนำเสนอนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร์ จังหวัดแพร่

3.2 พื้นที่และองค์กรในการศึกษาวิจัย

คณะผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่ในการศึกษาวิจัยใน 2 ระดับ โดยมีความสำคัญ ดังนี้

1) **ระดับนโยบาย** ดำเนินการศึกษากับองค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร่ จังหวัดแพร่

2) **ระดับชุมชน** 1 ตำบล 9 หมู่บ้าน ประกอบไปด้วย บ้านดอนดี หมู่ที่ 1,7 บ้านดอนแก้ว หมู่ที่ 2 บ้านหัวฝาย หมู่ที่ 3,8 บ้านหนองบ่อ หมู่ที่ 4 บ้านกวาว หมู่ที่ 5 บ้านทุ่งอ่อน หมู่ที่ 6 และบ้านกาญจนา หมู่ที่ 9 รวมทั้งสิ้น 9 หมู่บ้าน ที่มีความเกี่ยวข้องข้องกับการทำงานของภาคส่วนต่างๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน พระสงฆ์ และการดำเนินการขององค์การบริหารส่วนตำบล ชุมชนในตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร่ จังหวัดแพร่

3) **ขอบเขตด้านประชากร/กลุ่มตัวอย่าง** ประชากรที่ใช้วิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ตัวแทนของพระสงฆ์ ตัวแทนของผู้นำชุมชน ตัวแทนขององค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนา และตัวแทนของประชาชน จำนวน 15 คน

3.3 ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant)

สำหรับการศึกษานี้ คณะผู้วิจัยได้แบ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญของการวิจัยไว้ดังนี้

1. **ประชากรและกลุ่มตัวอย่างจาก องค์การบริหารส่วนตำบล ผู้นำชุมชน และประชาชน เชิงคุณภาพ** ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญจาก พระสงฆ์ ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้นำชุมชน และประชาชน ประกอบไปด้วย

1) ตัวแทนผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากประชาชนในตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร่ จังหวัดแพร่ จำนวน 4 คน

2) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในเชิงนโยบาย ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบล และตัวแทนของภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนา กำนันผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำชุมชน จำนวน 11 คน

3) ตัวแทนผู้ให้ข้อมูลผู้นำชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนา และประชาชน รวมจำนวน 15 คน โดยมีรายนามดังต่อไปนี้

1. นางสาวสายสุนีย์ อ่อนจันทร์	นายกองค์การบริหารส่วนตำบล
2. นางทิพรัตน์ วงศ์เงิน	ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล
3. นายประเสริฐ น้ำไหลทุ่ง	รองประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล
4. นางมณฑา สิทธิชัยพรกุล	ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล
5. นายจำรัส น้อยปาปลุก	สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล
6. นางวงเดือน วงศ์แพทย์	ผู้ทรงคุณวุฒิองค์การบริหารส่วนตำบล

7. นายอนุพงศ์ คำวง	กำนัน
8. นายบรรจง ศรีธัญ	ผู้ใหญ่บ้าน
9. นายสุตสาคร สายาจักร	ผู้ใหญ่บ้าน
10. นายสุธรรม สนทยาน	ผู้ใหญ่บ้าน
11. นายไพศาล นรินทร์	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
12. นายวิเชียร คำพิมูล	ประชาชน
13. นายยงยุทธ เพียงแก้ว	ประชาชน
14. นางนงเยาว์ ฝ่ายมูล	ประชาชน
15. นางศรีพรรณ ลำดวน	ประชาชน

3.4 เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ทำแบบสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึกและสนทนากลุ่ม จัดทำขึ้นเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลกับพระสงฆ์ ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้นำชุมชน และประชาชนในตำบลกาญจนา เพื่อทราบสภาพ บริบทปัญหาด้านเศรษฐกิจ นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจ และนำเสนอแนะนโยบายและ ยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยมีเนื้อหา ที่สำคัญดังนี้

- สภาพบริบทและปัญหาเศรษฐกิจของชุมชนตำบลกาญจนา
- นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนตำบลกาญจนา
- แนวทางการพัฒนานโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนตำบล

กาญจนา

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆ จากแหล่งข้อมูลดังนี้ คือ

1) แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นข้อมูลที่ได้มาจากการสำรวจพื้นที่ของ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ในการเก็บข้อมูลสำคัญ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก แล้วนำมาวิเคราะห์ ข้อมูล

2) แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ศึกษาข้อมูลจาก เอกสารตำราทาง วิชาการ บทความ งานวิจัย และข้อมูลจากเทคโนโลยีสารสนเทศ

3) จัดสัมมนากลุ่ม ภายใต้การสัมมนา การพัฒนานโยบายและยุทธศาสตร์พื้นที่เชิง
สร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วม

4) เมื่อคณะผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลและเครื่องมือในการศึกษาครบแล้ว ทำการ
ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ เพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับขั้นตอนต่อไป

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์แบบการมีส่วนร่วมของตำบลกาญจน อำเภอมืองแพร์ จังหวัดแพร์ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ของตำบลกาญจน อำเภอมืองแพร์ จังหวัดแพร์ 2) เพื่อพัฒนานโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของตำบลกาญจน อำเภอมืองแพร์ จังหวัดแพร์ และ 3) เพื่อเสนอนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจต่อประชาคมชุมชนตำบลกาญจน อำเภอมืองแพร์ จังหวัดแพร์ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารตำรา การลงพื้นที่สัมภาษณ์เชิงลึก ตลอดจนการจัดให้มีการสนทนากลุ่มย่อย จากตัวแทนภาครัฐ เอกชน ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลกาญจน อำเภอมืองแพร์ จังหวัดแพร์ ซึ่งคณะผู้วิจัยจะได้นำเสนอข้อมูลดัง ต่อไปนี้

1. การศึกษาสภาพบริบทและเศรษฐกิจชุมชนตำบลกาญจน อำเภอมืองแพร์ จังหวัดแพร์
2. การพัฒนานโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ของตำบลกาญจน อำเภอมืองแพร์ จังหวัดแพร์
3. การนำเสนอนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจต่อประชาคมของชุมชนตำบลกาญจน อำเภอมืองแพร์ จังหวัดแพร์

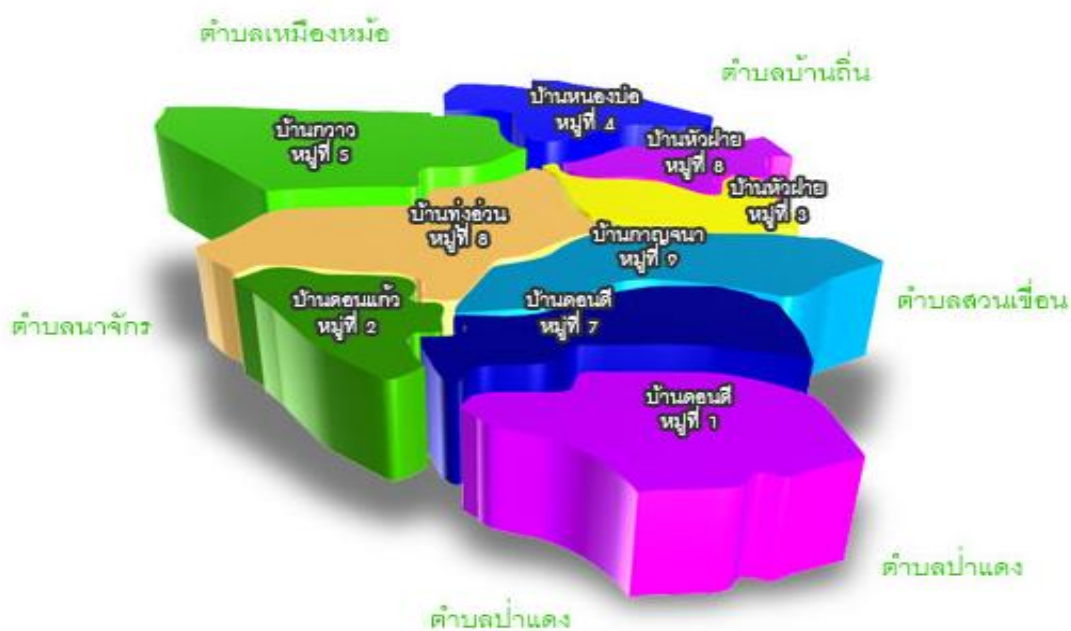
คณะผู้วิจัยได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เกี่ยวกับสภาพปัญหาและการพัฒนาเศรษฐกิจ นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน และการนำเสนอนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของตำบลกาญจน อำเภอมืองแพร์ จังหวัดแพร์ โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) จำนวน 15 รูป/คน ประกอบไปด้วย

1. นางสาวสายสุนีย์ อ่อนจันทร์ นายกองค้การบริหารส่วนตำบล
2. นางทิพรรัตน์ วงค์เงิน ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล
3. นายประเสริฐ น้ำไหลทุ่ง รองประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล
4. นางมณฑา สิทธิชยาพรกุล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล
5. นายจำรัส น้อยปาปลูก สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล
6. นางวงเดือน วงค์แพทย์ ผู้ทรงคุณวุฒิมืองค้การบริหารส่วนตำบล
7. นายอนุพงศ์ คำวง กำนัน
8. นายบรรจง ศรีธิยศ ผู้ใหญ่บ้าน

9. นายสุตสาคร สายาจักร	ผู้ใหญ่บ้าน
10. นายสุธรรม สนทยาน	ผู้ใหญ่บ้าน
11. นายไพศาล นรินทร์	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
12. นายวิเชียร คำพิมูล	ประชาชน
13. นายยงยุทธ เพียงแก้ว	ประชาชน
14. นางนงเยาว์ ฝ่ายมูล	ประชาชน
15. นางศรีพรรณ ลำดวน	ประชาชน

4.1 ผลการศึกษาสภาพบริบทและเศรษฐกิจชุมชนของตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

4.1.1 ข้อมูลบริบททั่วไป

1. แผนที่ชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	ตำบลเมืองหม้อ ตำบลบ้านถิ่น อำเภอเมืองแพร่
ทิศใต้	ติดต่อกับ	ตำบลป่าแดง อำเภอเมืองแพร่
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	ตำบลสวนเขื่อน ตำบลป่าแดง อำเภอเมืองแพร่
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	ตำบลนาจักร อำเภอเมืองแพร่

4.1.2 ข้อมูลหมู่บ้านและประชากร

ตำบลกาญจนาดตั้งอยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอเมืองแพร่ไปทางทิศ ตะวันออก ประมาณ 4 กิโลเมตร ลักษณะภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นที่ราบ มีพื้นที่รับผิดชอบทั้งหมด 7.80 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 4,875 ไร่ และมีการแบ่งพื้นที่ในการบริหารจัดการออกเป็น 9 หมู่บ้าน ประกอบไปด้วย โดยมี บ้านดอนดี หมู่ที่ 1,7 บ้านดอนแก้ว หมู่ที่ 2 บ้านหัวฝาย หมู่ที่ 3,8 บ้านหนองบ่อ หมู่ที่ 4 บ้านกวาว หมู่ที่ 5 บ้านทุ่งอ่วน หมู่ที่ 6 และบ้านกาญจนาด หมู่ที่ 9 มีประชากรรวมทั้งหมด 4,529

4.1.3 ข้อมูลด้านอาชีพ

อาชีพของประชากรตำบลกาญจนาดในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางเกษตรกรรม และค้าขาย บางส่วนประกอบอาชีพอุตสาหกรรมในครัวเรือน และรับจ้างแรงงาน ผลผลิตที่สำคัญของตำบล ได้แก่ ผลผลิตทางการเกษตรมีการเพาะปลูก และการเลี้ยงสัตว์ พืชที่ปลูกได้แก่ ข้าว ถั่วเหลือง ผลไม้ เช่น ลำไย มะม่วง ส่วนทางด้านอุตสาหกรรมในครัวเรือนมีผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่ การทอผ้า มีสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์คือ ชุดเครื่องนอน ผลิตภัณฑ์ผ้าพื้นเมือง และสินค้าที่ควรได้รับการสนับสนุน ได้แก่ ข้าวกล้อง ข้าวซ้อมมือ ข้าวแคบ แผ่นถั่วเน่า เนื้อหม้อฮ่อม¹

จากการที่คณะผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและบริบทของชุมชนตำบลกาญจนาด อำเภอเมืองแพร่ และการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยองค์รวมแล้วพอเห็นถึงสภาพปัญหาความต้องการ นโยบายและยุทธศาสตร์ในการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน ทั้งในอดีต ปัจจุบัน และวิเคราะห์ร่วมกันเพื่อวางแผนและกำหนดนโยบายยุทธศาสตร์เพื่อปรับตัวให้เข้ากับ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการวิเคราะห์และนำเสนอต่อไปนี้

4.2 ผลการศึกษาสภาพปัญหาและการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ตำบลกาญจนาด อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

4.2.1 สภาพปัญหาและการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน

วิถีชีวิตและอาชีพหลักของประชาชนในตำบลกาญจนาด ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางเกษตรกรรม การค้าขาย อุตสาหกรรมในครัวเรือน รับจ้างแรงงาน และการเลี้ยงสัตว์ ซึ่งถือว่าเป็นอาชีพหลักหรือเศรษฐกิจชุมชน ในส่วนของพืชผลนั้น จะประกอบไปด้วย ข้าว ถั่วเหลือง ลำไย มะม่วง และส่วนทางด้านอุตสาหกรรมในครัวเรือนก็จะประกอบไปด้วย ผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่ การทอผ้า มีสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ คือ ชุดเครื่องนอน ผลิตภัณฑ์ผ้าพื้นเมือง และสินค้าที่ควรได้รับการ

¹ องค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนาด, ข้อมูลพื้นฐานสำนักงานทะเบียนท้องถิ่นองค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนาด, ที่มา : <https://www.kanjana.go.th/condition.php>, (10 กรกฎาคม 2565).

สนับสนุน ได้แก่ ข้าวกล้อง ข้าวซ้อมมือ ข้าวแคบ แผ่นถั่วเน่า เลือหม้อฮ่อม สิ่งเหล่านี้เป็นทั้งอาชีพ และเศรษฐกิจหลักของชุมชนกาญจนา² ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาทางองค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนาก็ได้ขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชนให้เข้มแข็งมาโดยตลอด ภายใต้กรอบของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี แต่ก็ยังพบปัญหาและอุปสรรคอยู่พอสมควรด้วยงบประมาณ ทำให้การจัดสรรงบประมาณไม่ทั่วถึง³ นโยบายเศรษฐกิจในมุมมองของประชาชนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรเป็นหลัก มองว่าการที่รัฐบาลพยายามแก้ไขปัญหาด้วยการส่งเสริมเศรษฐกิจเพื่อให้เกิดการมั่งคั่งยั่งยืนนั้น บางทีนโยบายดังกล่าวใช้ จะเอื้อประโยชน์ต่อประชาชนโดยตรง เพราะความหลากหลายทางอาชีพ ฉะนั้น คุณภาพชีวิตของประชาชนจะเป็นตัวชี้วัดให้เห็นถึงความสำเร็จของนโยบายของรัฐบาล⁴ หากย้อนกลับไปมองสภาพปัญหาและการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนทั้งในอดีตและปัจจุบัน ก็ถือว่าเป็นวิกฤตกังวลมากพอสมควร เนื่องด้วยปัจจัยหลายๆ อย่าง อาทิเช่น ปัญหาที่เกิดจากการเมืองการปกครอง ปัญหาที่เกิดจากการระบอบของเชื้อไวรัส (Covid 19) ปัญหาที่เกิดจากภัยธรรมชาติ และปัญหาด้านเศรษฐกิจ ซึ่งถือว่าเป็นโครงสร้างขนาดใหญ่ของสังคมประเทศชาติ เพราะฉะนั้น ไม่ว่าจะเป็เกษตรกรก็ดี วิสาหกิจชุมชนก็ดี อุตสาหกรรมครัวก็ดี ต่างก็ได้รับผลกระทบทั้งสิ้น ในขณะที่เดียวกันกลุ่มอาชีพเหล่านี้ ก็ต้องปรับตัวให้เหมาะสมกับปัญหาที่เกิดขึ้น โดยการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันของชุมชน ลดรายจ่ายเพิ่มรายได้โดยการไม่เพิ่มภาระหนี้สินให้กับตนเองและครอบครัว และใช้ชีวิตอย่างพอเพียงให้พอดี ตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวราชที่⁵

ผลิตภัณฑ์บางอย่างของชุมชนที่ยังประสบปัญหาและต้องการความช่วยเหลือเพื่อพัฒนาให้มีคุณภาพและเพิ่มมูลค่าคุณค่ามากขึ้น อาทิเช่น ผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่ ผลิตภัณฑ์ผ้าพื้นเมือง ข้าวกล้อง ข้าวซ้อมมือ เป็นต้น ซึ่งผลผลิตเหล่านี้ เป็นที่รู้จักกันเฉพาะคนในท้องถิ่นเท่านั้น ยังไม่เป็นที่แพร่หลายทางตลาด แม้จะมีการร่วมตัวกันของสมาชิกในชุมชนตั้งเป็นศูนย์หรือเป็นวิสาหกิจชุมชนก็ตาม แต่ก็จัดว่าเป็นศูนย์หรือวิสาหกิจชุมชนขนาดเล็ก เพราะฉะนั้น สิ่งที่ต้องการเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือสินค้าของชุมชน ก็คือ ก็ให้ความรู้ในเรื่องของการออกแบบและแปรรูปผลิตภัณฑ์ และทางการตลาด เพื่อเพิ่มมูลค่า เพื่อสร้างโอกาสและช่องทางในการประชาสัมพันธ์และจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของชุมชน⁶ หาก

² สัมภาษณ์ นางสาวสายสุนีย์ อ่อนจันทร์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนา เมื่อวันที่ 19 ตุลาคม 2565

³ สัมภาษณ์ นางทิพรรัตน์ วงศ์เงิน ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนา เมื่อวันที่ 19 ตุลาคม 2565

⁴ สัมภาษณ์ นางนงเยาว์ ฝ่ายมูล ตัวแทนประชาชน เมื่อวันที่ 19 ตุลาคม 2565

⁵ สัมภาษณ์ นายจำรัส น้อยปาปลุก สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนา เมื่อวันที่ 19 ตุลาคม 2565

⁶ สัมภาษณ์ นายอนุพงศ์ คำวง กำนันตำบลกาญจนา เมื่อวันที่ 19 ตุลาคม 2565

ได้รับการส่งเสริมให้ผู้ประกอบการมีองค์ความรู้ในเรื่องของการนำนวัตกรรมเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการผลิตและสนับสนุนด้วยงบประมาณจากองค์กรภาครัฐย่อมทำให้ผู้ประกอบการมีความหวังและโอกาสมากขึ้น และที่สำคัญก็คือการที่องค์กรภาครัฐช่วยในเรื่องของการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ของชุมชน การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ภูมิปัญญาชาวบ้าน จะเป็นการส่งเสริมและสร้างแรงจูงใจในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้เจริญยิ่งขึ้น⁷

ในส่วนของ การแก้ไขปัญห และแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนนั้น เบื้องต้นจะเป็น การพบปะพูดคุยกันระหว่างสมาชิกที่ประกอบอาชีพในชุมชน ก่อนที่จะแจ้งไปยังหน่วยงานภาครัฐคือ องค์การบริหารส่วนตำบลได้รับทราบปัญหาและช่วยในเรื่องของการเยียวยาแก้ไข เพราะปัญหา บางอย่างผู้ประกอบการก็ไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยตนเอง และปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ งบประมาณในการเยียวยาหรือช่วยเหลือชาวเกษตรกร บางปีก็ไม่ได้บรรจุไว้ในนโยบายและแผนใน การดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งก็ถือว่าเป็นปัญหาอย่างหนึ่งที่รอการแก้ไขหรือบรรจุ ไว้ในงบประมาณต่อไป⁸ การเมืองการปกครองที่มีการเปลี่ยนแปลง ว่าการประกอบอาชีพในรูปแบบ ของเกษตรกรมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตมากน้อยแค่ไหนนั้น ซึ่งอาชีพเหล่านี้ เป็นองค์ประกอบหนึ่ง ที่ สำคัญต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชนและองค์กรภาครัฐ โดยเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนา ที่มี บทบาทหน้าที่สำคัญในการเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐาน ทั้งในด้านของสภาพปัญหาอุปสรรค และความ ต้องการของประชาชน ตั้งแต่อดีตจนปัจจุบัน เพื่อนำมาวิเคราะห์ให้เห็นถึงจุดอ่อนจุดแข็งและ วางแผนเพื่อป้องกันความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นกับประชาชน และพร้อมที่จะเข้ามาให้ความช่วยเหลือทันที เมื่อประชาชนประสบกับปัญหาต่างๆ⁹

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ดังกล่าว คณะผู้วิจัยได้นำแผนการดำเนินงาน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2565 ขององค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนา มาทำการวิเคราะห์ภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ และ แผนงานดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนา ที่ได้กำหนดยุทธศาสตร์ไว้ 5 ยุทธศาสตร์ ด้วยกัน ประกอบไปด้วย ยุทธศาสตร์ที่ 1 ด้านการบริหารจัดการและการบริการประชาชน ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น การกีฬาและนันทนาการ ยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาด้านสาธารณสุข อนามัยและสิ่งแวดล้อม และ ยุทธศาสตร์ที่ 5 การพัฒนาด้านระบบ

⁷ สัมภาษณ์ นางวงเดือน วงศ์แพทย์ ผู้ทรงคุณวุฒิองค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนา เมื่อวันที่ 19 ตุลาคม 2565

⁸ สัมภาษณ์ นางศรีพรรณ ลำตวน ตัวแทนประชาชน เมื่อวันที่ 19 ตุลาคม 2565

⁹ สัมภาษณ์ นางสาวสายสุนีย์ อ่อนจันทร์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนา เมื่อวันที่ 19 ตุลาคม 2565

สาธารณูปโภคและโครงสร้างพื้นฐาน ยุทธศาสตร์ทั้ง 5 ตัวนี้ พบว่า ยุทธศาสตร์ที่ 2 มีความสอดคล้อง และตอบโจทย์เกี่ยวกับเศรษฐกิจ ก็คือ การพัฒนาด้านคุณภาพชีวิตและสังคม

4.3 ผลการศึกษานโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ตำบลกาญจนนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

4.3.1 ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2560-2579

รัฐบาลได้กำหนดยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี คือ ตั้งแต่ พ.ศ.2561-2580 เพื่อต้องการนำพาประเทศไทยไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน โดยวางกรอบยุทธศาสตร์ชาติไว้ 6 ยุทธศาสตร์ ดังนี้ คือ

1) **ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง** มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญ คือ ประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีความสุข เน้นการบริหารจัดการสถานะแวดล้อมของประเทศให้มีความมั่นคง ปลอดภัย เกราะซ อธิปไตย และมีความสงบเรียบร้อยในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับชาติ สังคม ชุมชน มุ่งเน้นการพัฒนาคน เครื่องมือ เทคโนโลยี และระบบฐานข้อมูลขนาดใหญ่ให้มีความพร้อม สามารถรับมือกับภัยคุกคามและภัยพิบัติได้ทุกรูปแบบ และทุกระดับความรุนแรง ควบคู่ไปกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านความมั่นคงที่มีอยู่ในปัจจุบัน และที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต ใช้กลไกการแก้ไขปัญหาแบบบูรณาการทั้งกับส่วนราชการ ภาคเอกชนประชาสังคม และองค์กรที่ไม่ใช่รัฐ รวมถึงประเทศเพื่อนบ้านและมิตรประเทศทั่วโลกบนพื้นฐานของหลักธรรมาภิบาล เพื่อเอื้ออำนวยประโยชน์ต่อการดำเนินการของยุทธศาสตร์ชาติด้านอื่น ๆ ให้สามารถขับเคลื่อน ไปได้ตามทิศทางและเป้าหมายที่กำหนด

2) **ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน** มีเป้าหมายการพัฒนาที่มุ่งเน้น การยกระดับศักยภาพของประเทศในหลากหลายมิติ บนพื้นฐานแนวคิด 3 ประการ ได้แก่ (1) “ต่อยอดอดีต” โดยมองกลับไปที่เราเก่งทางเศรษฐกิจ อัตลักษณ์ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และจุดเด่นทางทรัพยากร ธรรมชาติที่หลากหลาย รวมทั้งความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของประเทศในด้านอื่น ๆ นำมาประยุกต์ผสมผสานกับเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของเศรษฐกิจและสังคมโลกสมัยใหม่ (2) “ปรับปัจจุบัน” เพื่อปูทางสู่อนาคตผ่านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของประเทศในมิติต่าง ๆ ทั้งโครงข่าย ระบบคมนาคมและขนส่ง โครงสร้างพื้นฐาน วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และดิจิทัล และการปรับสภาพแวดล้อม ให้เอื้อต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมและบริการอนาคต และ (3) “สร้างคุณค่าใหม่ในอนาคต” ด้วยการเพิ่มศักยภาพของผู้ประกอบการพัฒนาคนรุ่นใหม่ รวมถึงปรับรูปแบบธุรกิจ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของตลาดผสมผสานกับยุทธศาสตร์ที่รองรับอนาคต บนพื้นฐานของการต่อยอดอดีตและปรับปัจจุบัน พร้อมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนจากภาครัฐให้ประเทศไทยสามารถสร้างฐานรายได้และการจ้างงานใหม่ ขยายโอกาส

ทางการค้าและการลงทุนในเวทีโลก ควบคู่ไปกับการยกระดับรายได้และการกินดีอยู่ดี รวมถึงการเพิ่มขึ้น ของคนชั้นกลาง และลดความเหลื่อมล้ำของคนในประเทศได้ในคราวเดียวกัน

3) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์

มีเป้าหมายการพัฒนา ที่สำคัญเพื่อพัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ โดยคนไทยมีความพร้อมทั้ง กาย ใจ สติปัญญา มีพัฒนาการที่ครอบคลุมและมีสุขภาวะที่ดีในทุกช่วงวัย มีจิตสาธารณะรับผิดชอบต่อสังคม และผู้อื่น มัธยัสถ์ อดออม โอบอ้อมอารี มีวินัย รักษาศีลธรรม และเป็นพลเมืองดีของชาติมีหลักคิดที่ถูกต้องมีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 มีทักษะสื่อสารภาษาอังกฤษและภาษาที่สามและอนุรักษ์ภาษาท้องถิ่น มีนิสัย รักการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สู่การเป็นคนไทยที่มีทักษะสูง เป็นนวัตกรรม นักคิด ผู้ประกอบการ เกษตรกรยุคใหม่และอื่น ๆ โดยมีสัมมาชีพตามความถนัดของตนเอง

4) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม

มีเป้าหมายการพัฒนา ที่สำคัญที่ให้ความสำคัญกับการดึงเอาพลังของภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาคเอกชน ประชาสังคม ชุมชนท้องถิ่น มาร่วมขับเคลื่อน โดยการสนับสนุนการรวมตัวของประชาชนในการร่วมคิดร่วมทำเพื่อส่วนรวม การกระจายอำนาจและความรับผิดชอบต่อผู้ถือการบริหารราชการแผ่นดินในระดับท้องถิ่น การเสริมสร้างความเข้มแข็ง ของชุมชนในการจัดการตนเอง และการเตรียมความพร้อมของประชากรไทยทั้งในมิติสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อมให้เป็นประชากรที่มีคุณภาพสามารถพึ่งตนเองและทำประโยชน์แก่ครอบครัว ชุมชน และสังคมให้นานที่สุด โดยรัฐให้หลักประกัน การเข้าถึงบริการและสวัสดิการที่มีคุณภาพอย่างเป็นธรรมและทั่วถึง

5) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อ

สิ่งแวดล้อม มีเป้าหมาย การพัฒนาที่สำคัญเพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในทุกมิติ ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม ธรรมาภิบาล และความเป็นหุ้นส่วนความร่วมมือระหว่างกันทั้งภายในและภายนอกประเทศอย่างบูรณาการ ใช้พื้นที่เป็นตัวตั้งในการกำหนดกลยุทธ์และแผนงาน และการให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วม ในแบบทางตรงให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้โดยเป็นการดำเนินการบนพื้นฐานการเติบโตร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็น ทางเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และคุณภาพชีวิต โดยให้ความสำคัญกับการสร้างสมดุลทั้ง ๓ ด้าน อันจะนำไปสู่ความยั่งยืนเพื่อคนรุ่นต่อไปอย่างแท้จริง

6) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ

มีเป้าหมาย การพัฒนาที่สำคัญเพื่อปรับเปลี่ยนภาครัฐที่ยึดหลัก “ภาครัฐของประชาชนเพื่อประชาชน และประโยชน์ ส่วนรวม” โดยภาครัฐต้องมีขนาดที่เหมาะสมกับบทบาทภารกิจ แยกแยะบทบาทหน่วยงานของรัฐที่ทำหน้าที่ ในการกำกับหรือในการให้บริการในระบบเศรษฐกิจที่มีการแข่งขัน มี

สมรรถนะสูง ยึดหลักธรรมาภิบาล ปรับวัฒนธรรมการทำงานให้มุ่งผลสัมฤทธิ์และผลประโยชน์ส่วนรวม มีความทันสมัย และพร้อมที่จะปรับตัว ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำนวัตกรรม เทคโนโลยีข้อมูลขนาดใหญ่ ระบบการทำงานที่เป็นดิจิทัลเข้ามาประยุกต์ใช้อย่างคุ้มค่า และปฏิบัติงานเทียบได้กับมาตรฐานสากล รวมทั้ง มีลักษณะเปิดกว้าง เชื่อมโยงถึงกันและเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อตอบสนองความต้องการ ของประชาชนได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และโปร่งใส โดยทุกภาคส่วนในสังคมต้องร่วมกันปลูกฝังค่านิยม ความซื่อสัตย์สุจริต ความมธยัสถ์ และสร้างจิตสำนึกในการปฏิเสธไม่ยอมรับการทุจริตประพฤติมิชอบอย่างสิ้นเชิง นอกจากนี้ กฎหมายต้องมีความชัดเจน มีเพียงเท่าที่จำเป็น มีความทันสมัย มีความเป็นสากล มีประสิทธิภาพ และนำไปสู่การลดความเหลื่อมล้ำและเอื้อต่อการพัฒนา โดยกระบวนการ ยุติธรรมมีการบริหาร ที่มีประสิทธิภาพ เป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ และการอำนวยความสะดวกตามหลักนิติธรรม

4.3.2 แผนพัฒนาท้องถิ่นองค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนา พ.ศ. 2561-2565

องค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ได้ยกระดับฐานะจากสภาตำบลกาญจนา ขึ้นเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ตามประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง การจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบล ลงวันที่ 16 ธันวาคม พ.ศ.2539 ลงประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับทั่วไป เล่ม 113 ตอนพิเศษ 52 ง ลงวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ.2539 จึงทำให้สภาตำบลกาญจนา ได้รับการประกาศยกฐานะเป็น องค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนา เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2540 จนกระทั่งปัจจุบัน การดำเนินงานและบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบลตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา เป็นไปเพื่อประโยชน์และรักษาสีทึ่ของประชาชนและชุมชนเป็นส่วนสำคัญ ภายใต้กรอบการทำงาน หรือแผนปฏิบัติงานที่มาจากรัฐบาล กระจายสู่ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ และระดับตำบล จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ มาเป็นแผนพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งในระหว่างปี พ.ศ.2561 – 2565 ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนาได้มีวิสัยทัศน์ พันธกิจ และยุทธศาสตร์ ดังนี้

ก) วิสัยทัศน์ขององค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนา “จัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต สืบสานประเพณีท้องถิ่น คุณภาพชีวิตดี สู่เศรษฐกิจอาเซียน”

ข) พันธกิจขององค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนา

- 1) จัดให้มีการบริการประชาชนตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี
- 2) ส่งเสริมทุกกลุ่มอาชีพ ทั้งอาชีพหลักและอาชีพเสริม
- 3) ส่งเสริมการยกระดับคุณภาพการศึกษาและเทคโนโลยีของประชาชนทุกระดับ

- 4) ส่งเสริมด้านศาสนาและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 5) ส่งเสริมด้านกีฬาและนันทนาการ
- 6) ส่งเสริมด้านสุขภาพและการสาธารณสุข
- 7) ส่งเสริมและรักษาทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และการกำจัดขยะสิ่งปฏิกูล น้ำเสีย
- 8) ป้องกันและปราบปรามการแพร่ระบาดของยาเสพติดในชุมชน
- 9) จัดให้มีการบำรุงทางบกและทางน้ำ
- 10) จัดให้มีไฟฟ้าและประปาอย่างเพียงพอ
- 11) จัดหาและบำรุงรักษาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร

พันธกิจทั้ง 11 ข้อ องค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนนาได้มีนโยบาย มีการทำแผน โครงการ และกิจกรรมรองรับ เพราะพันธกิจดังกล่าว เป็นตัวชีวิตถึงการบริหารจัดการขององค์กรเพื่อชุมชนและประชาชนอย่างทั่วถึง ในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา ทางองค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนนาได้ส่งเสริมและสนับสนุน โครงการ และกิจกรรมต่าง ๆ รวมทั้งสิ้น 58 โครงการ/กิจกรรม¹⁰ การบริหารงานหรือการจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนนาที่เกี่ยวกับพันธกิจ เป็นการบริหารจัดการหรือการแก้ไขปัญหาบางจุดตามกรอบแผนงานของแต่ละปีที่กำหนดไว้ คือ ตามปีงบประมาณนั้น ๆ ด้วยเหตุนี้ การบริการเพื่อประชาชนในบางส่วนจึงไปไม่ถึง ต้องรอจนกว่าจะถึงปีงบประมาณนั้น จึงดำเนินการได้ เพราะฉะนั้น ในแต่ละปีจึงมีความหลากหลายของโครงการ¹¹

ค) ยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนนา

- 1) ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการบริหารจัดการและการบริการประชา
 - 1) พัฒนาคุณภาพในการปฏิบัติงาน (อาคารสถานที่ เครื่องมือ เครื่องใช้ วัสดุ ครุภัณฑ์ ในการปฏิบัติงานให้เพียงพอและทันสมัยเหมาะสมกับปริมาณงาน
 - 2) พัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการและบุคลากร
- 2) ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านคุณภาพชีวิตและสังคม
 - 1) การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
 - 2) ด้านการสงเคราะห์ผู้ด้อยโอกาส
 - 3) ส่งเสริมการมีรายได้และพัฒนาอาชีพ

¹⁰ สัมภาษณ์ นางทิพรรัตน์ วงศ์เงิน ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนนา เมื่อวันที่ 19 ตุลาคม 2565

¹¹ สัมภาษณ์ นายประเสริฐ น้าไหลทุ่ง รองประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนนา เมื่อวันที่ 19 ตุลาคม 2565

3) ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น การกีฬาและนันทนาการ

- 1) พัฒนาส่งเสริมการศึกษาทุกระดับ
- 2) พัฒนาส่งเสริม เผยแพร่ อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีอันดีงานของท้องถิ่น
- 3) ส่งเสริม สนับสนุน กิจกรรมด้านการกีฬา การนันทนาการแก่ประชาชน

4) ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านสาธารณสุข อนามัยและสิ่งแวดล้อม

- 1) พัฒนาระบบบริการสาธารณสุข อนามัยและป้องกันโรคติดต่อให้ทั่วถึงและครอบคลุมทุกพื้นที่
- 2) พัฒนาส่งเสริม สนับสนุน การสร้างจิตสำนึกที่ดีในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

5) ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านระบบสาธารณูปโภคและโครงสร้างพื้นฐาน

- 1) การก่อสร้าง ปรับปรุง บำรุงรักษาถนน สะพาน รางระบายน้ำ ไฟฟ้าและระบบประปาให้ครอบคลุมทุกหมู่บ้านและมีมาตรฐาน
- 2) การส่งเสริมและพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร
- 3) การสร้างและพัฒนาอาคารสถานที่สาธารณะประโยชน์

ยุทธศาสตร์ทั้ง 5 ยุทธศาสตร์ ขององค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนา จัดทำขึ้นภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ชาติ และยุทธศาสตร์จังหวัดแพร่ กลายเป็นยุทธศาสตร์ระดับตำบล เป็นการนำเอายุทธศาสตร์ชาติและยุทธศาสตร์จังหวัดมาประยุกต์ให้เข้ากับบริบทชุมชนของตำบลกาญจนา เพื่อส่งเสริมและพัฒนาการบริหารจัดการ การบริการประชาชน การพัฒนาคุณภาพชีวิต สังคม สาธารณสุข สิ่งแวดล้อม ระบบสาธารณูปโภค และโครงสร้างพื้นฐานของประชาชน ซึ่งเป็นหลักสำคัญในการบริหารจัดการ จึงเป็นที่มาของการทำแผนพัฒนาท้องถิ่นตำบลกาญจนา¹²

4.3.3 ผลการศึกษาแผนพัฒนาท้องถิ่นตำบลกาญจนา

จากการศึกษาแผนพัฒนาท้องถิ่นตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2561-2565 ได้ข้อมูลสำคัญที่จะนำมาใช้ในการวิเคราะห์อัตราส่วนแผนงานดำเนินการในแต่ละปี พบว่า

องค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ได้กำหนด โครงการ และแผนงานที่การทำจะดำเนินงานดังนี้ ยุทธศาสตร์ที่ 1 ยังไม่ได้กำหนดแผนและโครงการที่จะดำเนิน ยุทธศาสตร์ที่ 2 ได้มีการวางแผนในการดำเนินงานในปี 2565 จำนวน 1 โครงการ ยุทธศาสตร์ที่ 3 ได้

¹² สัมภาษณ์ นางสาวสายสุนีย์ อ่อนจันทร์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนา เมื่อวันที่ 19 ตุลาคม 2565

มีการวางแผนในการดำเนินโครงการในปี 2562 จำนวน 1 โครงการ ปี 2563 จำนวน 4 โครงการ ในปี 2564 จำนวน 4 โครงการ และในปี 2565 จำนวน 5 โครงการ ในยุทธศาสตร์ที่ 4 ได้มีการวางแผนในการดำเนินงานปี 2564-2565 อยู่ปีละ 1 โครงการ และยุทธศาสตร์ที่ 5 ได้มีการวางแผนในการดำเนินโครงการในปี 2562 จำนวน 1 โครงการ ในปี 2563 จำนวน 1 โครงการ และในปี 2565 จำนวน 58 โครงการ

4.3.4 รายละเอียดของแผนงานและโครงการที่กำหนดไว้ในยุทธศาสตร์แผนพัฒนาท้องถิ่น

ตารางที่ 1

ยุทธศาสตร์	2561 แผน/โครงการ	2562 แผน/โครงการ	2563 แผน/โครงการ	2564 แผน/โครงการ	2565 แผน/โครงการ
1. ยุทธศาสตร์ การพัฒนาด้าน การบริหาร จัดการและ การบริการ ประชาชน					
รวม					
2. ยุทธศาสตร์ การพัฒนาด้าน คุณภาพชีวิต และสังคม					1. โครงการ เปลี่ยนถัง บรรทุกน้ำและ ซ่อมแซม รถบรรทุกน้ำ อเนกประสงค์ พร้อมอุปกรณ์
รวมโครงการ					1
3. ยุทธศาสตร์ การพัฒนาด้าน การศึกษา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม		1. โครงการ งานประเพณี แห่เมืองเก่า วิถีแพร์ วิถี ล้านนา	1. โครงการ งานประเพณี แห่เมืองเก่า วิถีแพร์ วิถี ล้านนา	1. โครงการ งานประเพณี แห่เมืองเก่า วิถีแพร์ วิถี ล้านนา	1. โครงการงาน ประเพณีแห่ เมืองเก่า วิถีแพร์ วิถีล้านนา 2. โครงการงาน

ยุทธศาสตร์	2561 แผน/โครงการ	2562 แผน/โครงการ	2563 แผน/โครงการ	2564 แผน/โครงการ	2565 แผน/โครงการ
ประเพณีและ ภูมิปัญญา ท้องถิ่น การ กีฬาและ นันทนาการ			2. โครงการ งานประเพณี ไหว้พระธาตุ ซ่อแฮเมือง แพร่แห่ง หลวง 3. โครงการ ประเพณีกิน สลากหลวงเมือง แพร่ 4. โครงการ ประเพณีไหว้ พระพุทธ โกศัยศิริชัย มหาศากยมนี พระครูบ้าน คูเมืองแพร่	2. โครงการ งานประเพณี ไหว้พระธาตุ ซ่อแฮเมือง แพร่แห่ง หลวง 3. โครงการ ประเพณีกิน สลากหลวงเมือง แพร่ 4. โครงการ ประเพณีไหว้ พระพุทธ โกศัยศิริชัย มหาศากยมนี พระครูบ้าน คูเมืองแพร่	ประเพณีไหว้ พระธาตุซ่อแฮ เมืองแพร่แห่ง หลวง 3. โครงการ ประเพณีกิน สลากหลวงเมือง แพร่ 4. โครงการ ประเพณีไหว้ พระพุทธ โกศัยศิริชัยมหา ศากยมนี พระ ครูบ้านคูเมือง แพร่ 5.โครงการ โรงเรียน ผู้สูงอายุตำ กายจนา
รวมโครงการ		1	4	4	5
4. ยุทธศาสตร์ การพัฒนาด้าน สาธารณสุข อนามัยและ สิ่งแวดล้อม				1. โครงการ อนุรักษ์ พันธุกรรมอัน เนื่องมาจาก พระราชดำริ สมเด็จพระ เทพ รัตนราชสุดาฯ	1.โครงการเพิ่ม ประสิทธิภาพ ศูนย์ปฏิบัติการ ป้องกันและ แก้ไขปัญหา เสพติด อ. เมืองแพร่ จ. แพร่

ยุทธศาสตร์	2561 แผน/โครงการ	2562 แผน/โครงการ	2563 แผน/โครงการ	2564 แผน/โครงการ	2565 แผน/โครงการ
				สยามบรมราช กุมารี	
รวมโครงการ				1	1
5. ยุทธศาสตร์ การพัฒนาด้าน ระบบ สาธารณสุขภาค และโครงสร้าง พื้นฐาน			1. โครงการ เสริมผิวลาด ยางแอสฟัลต์ติ กคอนกรีต บริเวณถนน สายพัฒนกิจ วิมล บ้าน หนองบ่อ หมู่ 4	1. โครงการ ซ่อมแซมราง ระบายน้ำ คอนกรีตเสริม เหล็กบ้านดอน แก้ว หมู่ 2	1. โครงการชุด ลอกลำเหมือง ภายในตำบล กาญจนา 2. โครงการ ก่อสร้างลาน อเนกประสงค์ คอนกรีตเสริม เหล็กบริเวณ หน้าวัดดอนแก้ว หมู่ 2 3. โครงการ ก่อสร้างคลองส่ง น้ำคอนกรีต เสริมเหล็กบ้าน ดอนดี หมู่ 1 4. โครงการ ก่อสร้างถนน คอนกรีตบ้าน ดอนดี หมู่ 1 5.โครงการสร้าง รางระบายน้ำ เริ่มต้นบ้านนาย สมชาย เรือลม- ลำเหมืองเจ้า

ยุทธศาสตร์	2561 แผน/โครงการ	2562 แผน/โครงการ	2563 แผน/โครงการ	2564 แผน/โครงการ	2565 แผน/โครงการ
					<p>น้อยอินทร์ บ้านดอนดี หมู่ 1</p> <p>6. โครงการก่อสร้างท่อลอดเหล็ก บ้านดอนดี หมู่ 1</p> <p>7. โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณหน้าวัดดอนดี หมู่ 1</p> <p>8. โครงการควดคอนกรีตลำเหมืองบ้านดอนแก้ว หมู่ 2</p> <p>9. โครงการสร้างรางระบายน้ำคอนกรีตเสริมเหล็กแบบมีฝาปิด บ้านดอนแก้ว หมู่ 2</p> <p>10.โครงการสร้างลานอเนกประสงค์หน้าวัดดอนแก้ว หมู่ 2</p> <p>11.โครงการเสริมผิวลาดยางบ้านหัวฝาย หมู่</p>

ยุทธศาสตร์	2561 แผน/โครงการ	2562 แผน/โครงการ	2563 แผน/โครงการ	2564 แผน/โครงการ	2565 แผน/โครงการ
					3 12.โครงการ สร้างรางระบาย น้ำแบบมีฝาปิด บ้านหัวฝายหมู่ 3 13. โครงการ สร้างถนน คอนกรีตเสริม เหล็ก บ้านหัว ฝายหมู่ 3 14. โครงการ สร้างลาน คอนกรีตเสริม เหล็กบริเวณ ศาลา อเนกประสงค์ SML บ้านหัว ฝายหมู่ 3 15. โครงการ สร้างคลองส่งน้ำ คอนกรีตเสริม เหล็กพร้อม ประตู เปิด-ปิด บ้านบริเวณลำ เหมืองน้อยฝาย กลาง บ้านหัว ฝายหมู่ 3 16. โครงการ

ยุทธศาสตร์	2561 แผน/โครงการ	2562 แผน/โครงการ	2563 แผน/โครงการ	2564 แผน/โครงการ	2565 แผน/โครงการ
					<p>ซ่อมแซมรางระบายน้ำซอย 8 และซอย 10 บ้านหัวฝาย หมู่ 3</p> <p>17. โครงการ คาดคอนกรีตลำเหมืองน้อยฝายซ้าย บ้านหัวฝาย หมู่ 3</p> <p>18. โครงการ ขยายเขตไฟฟ้าบ้านหนองบ่อ หมู่ 4</p> <p>19. โครงการ สร้างถนนคอนกรีตเสริมเหล็กบ้านหนองบ่อ หมู่ 4</p> <p>20. โครงการ วางท่อระบายน้ำ บ้านหนองบ่อ หมู่ 4</p> <p>21. โครงการ สร้างพังกันน้ำเซาะ บริเวณลำเหมืองหลวงบ้านหนองบ่อ</p>

ยุทธศาสตร์	2561 แผน/โครงการ	2562 แผน/โครงการ	2563 แผน/โครงการ	2564 แผน/โครงการ	2565 แผน/โครงการ
					หมู่ 4 22. โครงการ สร้างรั้วบริเวณ สนามกีฬาบ้าน หนองบ่อหมู่4 23.โครงการ สร้างรางระบาย น้ำ บ้านหนอง บ่อหมู่ 4 24. โครงการ ดาดคอนกรีต บ้านหนองบ่อ หมู่ที่ 4 25.โครงการ ขยายเขต จำหน่าย น้ำประปา บ้าน หนองบ่อหมู่ที่ 4 26.โครงการ ซ่อมแซมถนน คอนกรีตเริ่มต้น วัดหนองบ่อ- คลอง ชลประทานบ้าน หนองบ่อ หมู่ที่ 4 27.โครงการ สร้างห้อง

ยุทธศาสตร์	2561 แผน/โครงการ	2562 แผน/โครงการ	2563 แผน/โครงการ	2564 แผน/โครงการ	2565 แผน/โครงการ
					<p>อาบน้ำ ห้องสุขา ที่สาธารณะ ประโยชน์หมู่ 4 28. โครงการ ซ่อมแซมและ ขยายจุดติดตั้ง ลำโพงหอ กระจายข่าว บ้านหนองบ่อ หมู่ 4 29.โครงการ สร้างฝายน้ำล้น ลำเหมืองตาล บ้านหนองบ่อ หมู่ 4 30.โครงการ สร้างราวกันตก บริเวณเริ่มต้น วัดหนองบ่อ ถึง บ้านหนองบ่อ หมู่ 4 31.โครงการ ซ่อมแซมถนน คูรั้งลำเหมือง บริเวณ 2 ฝั่งลำ เหมืองตาล บ้าน หนองบ่อหมู่ 4 32. โครงการ</p>

ยุทธศาสตร์	2561 แผน/โครงการ	2562 แผน/โครงการ	2563 แผน/โครงการ	2564 แผน/โครงการ	2565 แผน/โครงการ
					สร้างถนน คอนกรีตบ้าน กวาว หมู่ 5 33.โครงการลาด คอนกรีตลำ เหมือง บ้าน กวาว หมู่ 5 34.โครงการ เสริมผิว ถนนลาดยาง บ้านกวาว หมู่ 5 35.โครงการ สร้างคลองส่งน้ำ บ้านกวาว หมู่ 5 36.โครงการ ขยายเขต จำหน่าย น้ำประปาบ้าน กวาว หมู่ 5 37.โครงการวาง ท่อระบายน้ำ พร้อมบ่พัก บริเวณหน้าวัด บ้านกวาว หมู่ 5 38.โครงการ ปรับปรุงจุด ตรวจประจำ หมู่บ้าน บ้าน

ยุทธศาสตร์	2561 แผน/โครงการ	2562 แผน/โครงการ	2563 แผน/โครงการ	2564 แผน/โครงการ	2565 แผน/โครงการ
					กวาว หมู่ 5 39.โครงการ สร้างคลองส่งน้ำ คอนกรีตเสริม เหล็ก บ้านทุ่งอ่ วน หมู่ 6 40.โครงการ สร้างถนน คอนกรีตเสริม เหล็ก บ้านทุ่งอ่ วน หมู่ 6 41.โครงการ สร้างห้องน้ำ สาธารณะ สนามกีฬา ต. กาญจนา 42.โครงการ ติดตั้งระบบเสียง ตามสายประจำ หมู่บ้าน บ้าน ทุ่งอ่วน 43.โครงการ สร้างถนนบ้าน ดอนดี หมู่ 7 44.โครงการ สร้างคลองส่งน้ำ บ้านดอนดี หมู่ 7

ยุทธศาสตร์	2561 แผน/โครงการ	2562 แผน/โครงการ	2563 แผน/โครงการ	2564 แผน/โครงการ	2565 แผน/โครงการ
					45.โครงการดาด คอนกรีตลำ เหมือง บ้าน ดอนดี หมู่ 7 46.โครงการ สร้างถนน คอนกรีต บ้าน หัวฝาย หมู่ 8 47.โครงการ ขยายเขต จำหน่ายน้ำ ประป บ้านหัว ฝายหมู่ 8 48.โครงการ สร้างคลองส่งน้ำ ลำเหมืองเหล่า บ้านกาญจนา หมู่ 9 49.โครงการ สร้างถนน คอนกรีตบ้าน กาญจนา หมู่ 9 50.โครงการ ซ่อมแซมถนน ลูกรังบ้านหัว ฝาย-หนองแวม บ้านกาญจนา หมู่ 9

ยุทธศาสตร์	2561 แผน/โครงการ	2562 แผน/โครงการ	2563 แผน/โครงการ	2564 แผน/โครงการ	2565 แผน/โครงการ
					51.โครงการ สร้างดาต คอนกรีตลำ เหมืองบ้าน กาญจนา หมู่ 9 52.โครงการ เสริมผิวลาดยาง แอสฟัลท์ติด คอนกรีตสาย ทางบ้านหัวฝาย หมู่ 3 53.โครงการ เสริมผิวลาดยาง แอสฟัลท์ติก คอนกรีตบ้าน ทุ่งอ้วน หมู่ 6 54.โครงการ ซ่อมแซมหลังคา อาคารสำนักงาน และปรับปรุง ห้องน้ำภายใน สำนักงาน 55.โครงการต่อ เติมอาคาร สำนักงาน องค์การบริหาร ส่วนตำบล กาญจนา

ยุทธศาสตร์	2561 แผน/โครงการ	2562 แผน/โครงการ	2563 แผน/โครงการ	2564 แผน/โครงการ	2565 แผน/โครงการ
					56.โครงการ ก่อสร้างคลองส่ง น้ำคอนกรีต เสริมเหล็กบ้าน ดอนดี หมู่ 7 57.โครงการ ก่อสร้างถนน คอนกรีตเสริม เหล็ก สายบ้าน หัวฝาย หมู่ 8 ต. กาญจนา-บ้าน โป่งศรี ต.บ้าน ถิ่น 58.โครงการ ก่อสร้างคลองส่ง น้ำคอนกรีต เสริมเหล็ก
รวมโครงการ	-		1	1	58

ตารางที่ 1 จากแผนงานและโครงการที่กำหนดไว้ในยุทธศาสตร์แผนพัฒนาท้องถิ่น พบว่า
ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาด้านการบริหารจัดการและการบริการประชาชน ไม่ปรากฏ
แผนงาน หรือโครงการดำเนินงาน

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาด้านคุณภาพชีวิตและสังคม ในปีงบประมาณ 2565 ได้กำหนด
ไว้ 1 โครงการ คือ โครงการเปลี่ยนถังบรรทุกน้ำและซ่อมแซมรถบรรทุกน้ำอเนกประสงค์พร้อม
อุปกรณ์

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและภูมิปัญญา
ท้องถิ่น การกีฬาและนันทนาการ ในปีงบประมาณ 2562 ได้กำหนดไว้ 1 โครงการ คือ งานประเพณี
แพร์เมืองเก่า วิถีแพร์ วิถีล้านนา และในปีงบประมาณ 2563-2565 ได้กำหนดไว้ 5 โครงการเป็น

โครงการต่อเนื่อง ประกอบไปด้วย 1. โครงการงานประเพณีแพร์เมืองเก่า วิธีแพร์ วิธีล้านนา 2. โครงการงานประเพณีไหว้พระธาตุซ่อแฮเมืองแพร์แห่งทุ่งหลวง 3. โครงการประเพณีกินสลากหลวง เมืองแพร์ และ 4. โครงการประเพณีไหว้พระพุทธรูปโกศศิริมหาศากยมนี พระครูบ้านคูเมืองแพร์ และ โครงการที่ 5 เป็นโครงการในปีงบประมาณ 2565 คือ โครงการโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลกาญจนา

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาด้านสาธารณสุข อนามัยและสิ่งแวดล้อม ในปีงบประมาณ 2564 ได้กำหนดโครงการไว้ 2 โครงการ คือ 1. โครงการ คือ โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมอันเนื่องมาจากพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯสยามบรมราชกุมารี และในปีงบประมาณ 2565 มี 1 โครงการ คือ โครงการเพิ่มประสิทธิภาพศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด อ.เมืองแพร์ จ.แพร์

ยุทธศาสตร์ที่ 5 การพัฒนาด้านระบบสาธารณสุขโรคและโครงสร้างพื้นฐาน ในปีงบประมาณ 2563 ได้กำหนดไว้ 1 โครงการ คือ โครงการเสริมผิวลาดยางแอสฟัลท์ติกคอนกรีต บริเวณถนนสายพัฒนกิจวิมล บ้านหนองบ่อ หมู่ 4 ในปีงบประมาณ 2564 ได้กำหนดโครงการไว้ 1 โครงการ คือ โครงการซ่อมแซมรางระบายน้ำคอนกรีตเสริมเหล็กบ้านดอนแก้ว หมู่ 2 และในปีงบประมาณ 2565 ได้กำหนดโครงการไว้ทั้งสิ้น 58 โครงการ

นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน เป็นส่วนหนึ่งของภาระงานที่องค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนาต้องรับผิดชอบ และบริการแก่ชุมชน ซึ่งการนำนโยบายและยุทธศาสตร์พัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ส่วนหนึ่งก็มาจากแผนพัฒนาจังหวัดแพร์ ระยะ 5 ปี คือ นับตั้งแต่ พ.ศ.2566 – 2570 โดยการนำเสนอต่อผู้มีส่วนได้เสียในตำบล โดยเฉพาะคณะกรรมการ¹³ ทั้งนี้ แผนงานจะสำเร็จหรือสามารถนำไปใช้กับพื้นที่ได้นั้น ต้องมาจากความเห็นชอบของคณะกรรมการการบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งในคณะกรรมการพิจารณานั้น จะประกอบไปด้วยตัวแทนฝ่ายต่างๆ อาทิเช่น ตัวแทนเกษตรกรรม ตัวแทนผู้ประกอบการ ตัวแทนผู้ผลิตสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ต่างๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด¹⁴ แผนพัฒนาจังหวัดแพร์ พ.ศ.2566 – 2570 ผู้บริหารจังหวัดแพร์ ได้สรุปประเด็นไว้ว่า จากบริบทของจังหวัดแพร์ ที่มีความโดดเด่นด้านศิลปวัฒนธรรมมีผลิตภัณฑ์ชุมชนที่เป็นเอกลักษณ์สามารถต่อยอดและสร้างมูลค่าเพิ่มได้โดยใช้แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เป็นเมืองที่เป็นศูนย์กลางโลจิสติกส์ เชื่อมโยงล้านนาตะวันออกกับภูมิภาคอื่นของประเทศไทย และเชื่อมโยงไปสู่ประเทศเพื่อนบ้าน มีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ทำให้การเจริญเติบโตของจังหวัดแพร์เป็นไปอย่างต่อเนื่อง แต่อย่างไรก็ตามจากบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปจากทั้งระดับโลก ประเทศ และจังหวัด เกี่ยวกับ

¹³ สัมภาษณ์ นายประเสริฐ น้าไหลทุ่ง รองประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนา เมื่อวันที่ 19 ตุลาคม 2565

¹⁴ สัมภาษณ์ นางมณฑา สิทธิชยาพรกุล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนา เมื่อวันที่ 19 ตุลาคม 2565

สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 การเปลี่ยนแปลงของบริบทของสังคมสูงวัยการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีที่เข้าสู่ยุคดิจิทัล ซึ่งส่งผลให้พฤติกรรมของคนเปลี่ยนแปลงไป ประเด็นต่าง ๆ เหล่านี้ จึงทำให้เป้าหมายการพัฒนาจังหวัดเน้นการสร้างเสริมความเข้มแข็งของประชาชน และชุมชนเป็นสำคัญ ทำให้เป้าหมายการพัฒนาจังหวัดแพร่ ระยะ 5 ปี พ.ศ. 2566 -2570 ได้กำหนดว่า “แพร่เมืองน่าอยู่ ชุมชนเข้มแข็ง เศรษฐกิจสร้างสรรค์ เกษตรปลอดภัย ทรัพยากรธรรมชาติสมบูรณ์ ท่องเที่ยวยั่งยืน” ทั้งนี้ได้กำหนดประเด็นการพัฒนาจังหวัดแพร่ ประกอบไปด้วย 4 ประเด็น คือ

ประเด็นการพัฒนาที่ 1 ยกระดับขีดความสามารถและเพิ่มประสิทธิภาพการเกษตร เศรษฐกิจ การค้า การลงทุน ให้สามารถแข่งขันได้ เชื่อมโยงภูมิภาค และต่างประเทศ

ประเด็นการพัฒนาที่ 2 บริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และภัยพิบัติแบบบูรณาการอย่างยั่งยืน

ประเด็นการพัฒนาที่ 3 ยกระดับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และยั่งยืน

ประเด็นการพัฒนาที่ 4 ยกระดับคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน ลดความเหลื่อมล้ำ และเสริมสร้างความมั่นคงเพื่อรับรองการเป็นเมืองน่าอยู่

จากประเด็นการพัฒนาทั้ง 4 ประเด็น ทำให้โครงการพัฒนาของจังหวัดแพร่แบ่งออกเป็น 12 โครงการสำคัญประกอบไปด้วย 1. โครงการส่งเสริมผู้ประกอบการการเพิ่มช่องทางการตลาดและการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเชิงสร้างสรรค์ 2. โครงการส่งเสริมและพัฒนาระบบ Logistic เพื่อเชื่อมโยงการค้า การลงทุน 3. โครงการเพิ่มศักยภาพการผลิตสินค้าเกษตรคุณภาพ อาหารปลอดภัย การเสริมสร้างการใช้นวัตกรรมทางการเกษตร และสร้างเครือข่ายทางการเกษตร 4. โครงการแพร่เมืองน่าอยู่ 5. โครงการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแบบบูรณาการ 6. โครงการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่าหมอกควันและฝุ่นละอองแบบบูรณาการของจังหวัดแพร่ 7. โครงการปรับปรุงและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรม เชิงนิเวศ และเชิงสุขภาพให้ได้คุณภาพมาตรฐานเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวยั่งยืน 8. โครงการพัฒนาศักยภาพบุคลากรเครือข่ายการท่องเที่ยวและมาตรฐานการท่องเที่ยว 9. โครงการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และพัฒนารถตลาดเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวยั่งยืน 10. โครงการพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตเพื่อส่งเสริมการเป็นเมืองสุขภาวะที่ดี 11. โครงการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ และศักยภาพแรงงาน 12. โครงการส่งเสริมความมั่นคงเพื่อนำสู่ชุมชนเข้มแข็ง

สำหรับเป้าหมายการพัฒนาจังหวัดแพร่ มีการกำหนดตัวชี้วัดในการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรม และสามารถวัดติดตามประเมินผลความสำเร็จความคุ้มค่าของแผนงาน/โครงการที่เกิดขึ้นลงไปสู่ประชาชนในพื้นที่ โดยในเครื่องมือ CIPP Model มาใช้ในการติดตามความสำเร็จ ซึ่งผลที่เกิดขึ้นสามารถนำไปใช้ประโยชน์สูงสุดต่อจังหวัดแพร่ และทำให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

4.3.5 การวิเคราะห์เชิงพรรณนาการจัดทำ SWOT Analysis แผนการพัฒนาด้านเศรษฐกิจชุมชนของตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

การวิเคราะห์ SWOT เป็นการวิเคราะห์สถานการณ์ขององค์การบริหารส่วนตำบลและชุมชนกาญจนา จากสภาพแวดล้อมภายใน คือ จุดแข็งและจุดอ่อนของเศรษฐกิจชุมชนในตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

จุดแข็ง

1. องค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนามียุทธศาสตร์ แผนงาน และโครงการตามระยะเวลาที่ชัดเจน
2. ชุมชนมีอัตลักษณ์ทางภูมิปัญญาท้องถิ่นที่โดดเด่น อาทิเช่น ผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่ การทอผ้า ชุดเครื่องนอน ผ้าพื้นเมือง ข้าวกล้อง ข้าวซ้อมมือ ข้าวแคบ และเสื่อหม้อฮ่อม
3. ชุมชนในตำบลกาญจนามีการจัดตั้งศูนย์และร่วมกลุ่มกันอย่างเหนียวแน่น
4. ตำบลกาญจนามีปราชญ์ชุมชน ด้านภูมิปัญญาการจักสาน การทำผ้าพื้นเมือง
5. ในตำบลกาญจนามีกลุ่มอาชีพที่หลากหลาย สามารถพัฒนาต่อยอดได้ อาทิเช่น ผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่ การทอผ้า มีสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์คือ ชุดเครื่องนอน ผลิตภัณฑ์ผ้าพื้นเมือง และสินค้าที่ควรได้รับการสนับสนุน ได้แก่ ข้าวกล้อง ข้าวซ้อมมือ ข้าวแคบ แผ่นถั่วเน่า เสื่อหม้อฮ่อม

จุดอ่อน

1. องค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนามียุทธศาสตร์ ยังแผนงาน และโครงการกิจกรรมที่ไม่ชัดเจนเกี่ยวกับการส่งเสริมในเรื่องของเศรษฐกิจชุมชน
2. ขาดการสนับสนุนงบประมาณในการเพิ่มศักยภาพด้านเศรษฐกิจชุมชน ทำให้การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนและการสืบสานภูมิปัญญาไม่ยั่งยืน
3. ผลิตภัณฑ์หรือสินค้าของชุมชนยังไม่มี ความหลากหลายและเป็นที่แพร่หลายทางการตลาด
4. ขาดบุคลากรที่จะเข้ามารับการอบรมเพื่อสืบทอดภูมิปัญญาจากปราชญ์ชุมชน
5. กลุ่มประกอบอาชีพหรือเศรษฐกิจชุมชนยังขาดการสร้างภาคีเครือข่าย

โอกาส

1. องค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนาสามารถกำหนดแผนและนโยบายในด้านการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนเพิ่มในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ประจำปี 2566-2570
2. ควรมีการจัดทำร่างแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม เพื่อพัฒนากลุ่มอาชีพแต่ละหมู่บ้านเตรียมไว้ ในการรองรับกิจกรรมของหน่วยงานต่างๆ ที่เข้ามาประสานงานด้านเศรษฐกิจชุมชน

3. ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาอาชีพของคนในชุมชน โดยอาจจัดในรูปแบบของวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้เกิดการสร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้กับชุมชนอย่างยั่งยืน

4. การประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่างๆ ของชุมชน อาทิเช่น สถานที่ท่องเที่ยว วัฒนธรรมนิยมประเพณี และวัฒนธรรม ผ่านทางเพจเฟซบุ๊ก หรือเวปของ องค์การบริหารส่วนตำบล อันจะเป็นการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนให้เพิ่มขึ้น

5. ประสานความร่วมมือกับภาครัฐและเอกชนด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนและการตลาด

6. จัดเวทีเสวนาหรือกิจกรรมให้ความรู้เรื่องต้นทุนมรดกภูมิปัญญาที่มีในชุมชน เพื่อให้อนุชนรุ่นหลังเกิดความภาคภูมิใจ เกิดการหวงแหน เห็นถึงคุณค่าและร่วมกันอนุรักษ์ให้อยู่คู่กับชุมชนสืบไป

อุปสรรค

1. งบประมาณในการสนับสนุนยังไม่เพียงพอต่อการดำเนินงาน
2. ขาดเทคโนโลยีในการส่งเสริมการผลิตที่ทันสมัย
3. มีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนและไม่ไปในทิศทางเดียวกันระหว่างชุมชนและท้องถิ่น
4. การให้ความสำคัญของชุมชนและเยาวชน
5. สมาชิกภายในชุมชนบางส่วน (ส่วนใหญ่) ยังไม่ตระหนักในเรื่องคุณค่าของมรดกภูมิปัญญาที่มีในชุมชน

สรุปผลการทำ SWOT Analysis สามารถนำมากำหนดแผน กิจกรรม โครงการการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ภายใต้ยุทธศาสตร์ขององค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนนาให้ครอบคลุมและทั่วถึงทุกพื้นที่ในชุมชน โดยอาศัยจุดแข็งที่มีอยู่ในชุมชน เริ่มต้นจากการกำหนดนโยบาย แผนงาน กิจกรรม โครงการ และงบประมาณ ที่องค์การบริหารส่วนตำบลมีอยู่เป็นฐานในการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน ประกอบกับการส่งเสริมให้มีพื้นที่การแสดงออกของปราชญ์ชุมชนในเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ของชุมชน อาทิเช่น การผลิตผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานจากไม้ไผ่ การทอผ้า การผลิตชุดเครื่องนอน การผลิตผลิตภัณฑ์ผ้าพื้นเมือง ข้าวกล้อง ข้าวซ้อมมือ ข้าวแคบ แผ่นถั่วเน่า และเส้นหมี่ฮ่อม ซึ่งว่าเป็นทุนเดิมที่เข้มแข็งของชุมชน เพื่อปรับปรุงและแก้ไขจุดอ่อน ในเรื่องของการขาดแผนงาน กิจกรรม โครงการ และงบประมาณที่จัดสรรโดยองค์การบริหารส่วนตำบลให้ทั่วถึงทุกยุทธศาสตร์ โดยเฉพาะการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน ผลิตภัณฑ์ของชุมชนให้มีความหลากหลายและเป็นที่แพร่หลายทางการตลาด เพื่อสร้างภาคีเครือข่าย และอบรมส่งเสริมให้เยาวชนได้เข้ามาศึกษาเพื่อช่วยสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เกิดความยั่งยืน พร้อมกับการสร้างโอกาสให้กับองค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนนาสามารถกำหนดแผนและนโยบายในด้านการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนเพิ่มในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ประจำปี 2566-2570 ในการจัดทำร่างแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ

ชุมชน ในรูปแบบของวิสาหกิจชุมชนผ่านความร่วมมือกับภาครัฐและเอกชนด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และจัดเวทีเสวนาหรือจัดกิจกรรมให้ความรู้เรื่องต้นทุนมรดกภูมิปัญญา โดยการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ เพื่อลดปัญหาและอุปสรรคในเรื่องของ งบประมาณในการสนับสนุน การขาดแคลน เทคโนโลยีในการผลิตสินค้า สร้างความเข้าใจให้ตรงกันระหว่างชุมชนกับภาครัฐ และทำให้เยาวชน ประชาชนในพื้นที่กลับมาให้ความสำคัญและตระหนักในเรื่องคุณค่าของมรดกภูมิปัญญา

4.4 เสนอนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ตำบลกาญจนา อำเภอ เมืองแพร่ จังหวัดแพร่

จากการที่คณะผู้วิจัยได้ทำการ SWOT Analysis วิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อย โอกาส และ อุปสรรค ของแผนการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ฉบับ ปีงบประมาณ 2561-2565 แล้วเพื่อเห็นถึงโอกาสในการพัฒนาแผนให้สอดคล้องกับความต้องการ หรือบริบทของชุมชนกาญจนา คณะผู้วิจัยจึงนำเสนอ นโยบาย เป้าประสงค์ แผนงาน และผลผลิต/ โครงการ ขึ้นสู่องค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนา ดังนี้

4.1.1 นโยบายและแผนพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

ตารางที่ 2

นโยบาย	ยุทธศาสตร์	เป้าประสงค์	ผลผลิต/โครงการ
1. นโยบายเพื่อ ส่งเสริมและ พัฒนาให้ชุมชน เข้มแข็ง	ยุทธศาสตร์ที่ 5 การพัฒนา ด้านระบบสาธารณสุขโรคและ โครงสร้างพื้นฐาน	เพื่อส่งเสริม สนับสนุนให้ ชุมชนเกิดเรียนรู้ และ พัฒนา ทักษะ ในการ ประกอบ ๑ ๑ ซี พ ต ล อ ด จ น เทคโนโลยี เพื่อปรับปรุงและ แปรรูปผลผลิต รวมทั้งการเพิ่ม มูลค่า โดยยึดนโยบายการ บริหารแบบบูรณาการร่วมกัน ระหว่างกลุ่ม/องค์กร ทั้ง ภาครัฐและเอกชน	-โครงการส่งเสริมทักษะการ เรียนรู้การใช้เทคโนโลยีในการ แปรรูปผลิตภัณฑ์และเพิ่ม มูลค่า
2. นโยบายด้าน การบริหารจัดการ	ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนา ด้านการบริหารจัดการและ การบริการประชาชน	1. มีความสอดคล้องกับ นโยบายของรัฐบาล จังหวัด และอำเภอเมือง 2.บริหารโดยถือประโยชน์ของ ชุมชนเป็นสำคัญ	1.โครงการเสวนาแลกเปลี่ยน ความคิดเห็นร่วมกันระหว่าง ชุมชนกับองค์การบริหารส่วน ตำบลภายใต้การบริหารจัดการ อย่างโปร่งใส

		3.ปรับปรุงแผนและนโยบายให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน	
3. นโยบายด้านเศรษฐกิจ	ยุทธศาสตร์ที่ 5 การพัฒนา ด้านระบบสาธารณสุขปโภคและ โครงสร้างพื้นฐาน	1.ส่งเสริมสนับสนุนกลุ่มอาชีพ ในชุมชนให้เกิดการเรียนรู้เพื่อ ออกแบบผลิตภัณฑ์ที่มีความ หลากหลายให้สอดคล้องกับ ความต้องการของผู้บริโภค 2.หาพื้นที่หรือจัดเวทีให้กับ กลุ่มอาชีพได้นำสินค้าไปวาง จำหน่ายตามเทศกาลต่างๆ 3.อบรมและให้ความรู้ทางการ ตลาดผ่านระบบออนไลน์ให้ เข้าถึงผู้บริโภคมากขึ้น	-โครงการส่งเสริมทักษะการ เรียนรู้ด้านอาชีพและฝึกทักษะ ให้กับประชาชนภายในตำบล -โครงการความหลากหลาย ของอาชีพมุ่งสู่เศรษฐกิจชุมชน เข้มแข็ง
4. นโยบายการ สร้างรายได้	ยุทธศาสตร์ที่ 5 การพัฒนา ด้านระบบสาธารณสุขปโภคและ โครงสร้างพื้นฐาน	1. มุ่งสร้างความเข้มแข็ง เศรษฐกิจชุมชน 2.สนับสนุนและส่งเสริมกลุ่ม งานอาชีพ หรือธุรกิจชุมชนให้ เข้มแข็งและสามารถพึ่งตนเอง ได้ ภายใต้ แนวคิดปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง	-โครงการสงเคราะห์และ พัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มผู้ ประกอบอาชีพในชุมชน -โครงการปลูกจิตสำนึกใน การอนุรักษ์และรักษาไว้ซึ่งภูมิ ปัญญาท้องถิ่น

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่” มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ เพื่อพัฒนานโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ และเพื่อเสนอแนะนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจต่อประชาคมตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ สรุปได้ดังนี้

5.1.1 สภาพปัญหาและการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

ตำบลกาญจนาตั้งอยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอเมืองแพร่ไปทางทิศ ตะวันออก ประมาณ 4 กิโลเมตร ลักษณะภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นที่ราบ มีพื้นที่รับผิวดินทั้งหมด 7.80 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 4,875 ไร่ และมีการแบ่งพื้นที่ในการบริหารจัดการออกเป็น 9 หมู่บ้าน ประกอบไปด้วย โดยมี บ้านดอนดี หมู่ที่ 1,7 บ้านดอนแก้ว หมู่ที่ 2 บ้านหัวฝาย หมู่ที่ 3,8 บ้านหนองบ่อ หมู่ที่ 4 บ้านกวาว หมู่ที่ 5 บ้านทุ่งอ่วน หมู่ที่ 6 และบ้านกาญจนา หมู่ที่ 9 มีประชากรรวมทั้งสิ้น 4,529 คน โดยมีขอบเขตในการปกครองตรงทางทิศเหนือ คือ ติดกับ ตำบลเหมืองหม้อ ตำบลบ้านถิ่น ทิศใต้ ติดกับ ตำบลป่าแดง ทิศตะวันออกติดกับ ตำบลสวนเขื่อน ต.กบิลป่าแดง และทิศตะวันตกติดกับ ตำบลนาจักร อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ด้านอาชีพของประชากรตำบลกาญจนา ส่วนมากจะประกอบอาชีพการเกษตรกรรมตามฤดูกาลเป็นหลัก เช่น การทำนาข้าว ข้าวกลอง ข้าวซ้อมมือ ถั่วเหลือง ลำไย มะม่วง นอกนั้นจะเป็นการประกอบอาชีพเสริม อาทิเช่น การรับจ้างแรงงาน การเลี้ยงสัตว์ การประกอบอาชีพอุตสาหกรรมในครัวเรือน เช่น ผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่ การทำชุดเครื่องนอน ผลิตภัณฑ์ผ้าพื้นเมือง และเสื้อหม้อฮ่อม

การลงพื้นที่เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกในเรื่องของ สภาพปัญหาเศรษฐกิจชุมชน โดยภาพรวม พบว่า ผู้ประกอบการในชุมชนยังประสบปัญหาในเรื่องของงบประมาณ ขาดการให้ความรู้ในเรื่องของการใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการผลิต ขาดการประชาสัมพันธ์เชิงทางสื่อออนไลน์

เพื่อให้วิถีชีวิตและเศรษฐกิจชุมชนมีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งพาตัวเองได้ กรณีการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจชุมชนในลักษณะนี้ ส่วนหนึ่งต้องอาศัยการกำหนดทิศทาง แผนการดำเนินงาน และนโยบายจากองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นเข้ามาช่วยดำเนินงาน เพื่อปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลสูงสุดสำหรับชุมชน

เบื้องต้นกับการแก้ไขปัญหาและแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนนั้น ผู้ประกอบอาชีพจะพบปะพูดคุยกันระหว่างสมาชิกในชุมชน เพื่อหาต้นเหตุปัจจัยของปัญหาที่เกิดขึ้นแล้วตัวแทนของกลุ่มจะนำปัญหาดังกล่าวไปยื่นให้กับผู้นำท้องถิ่น เพื่อช่วยหาแนวและวิธีในการแก้ไขปัญหา เพราะปัญหาบางอย่างผู้ประกอบการก็ไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยตนเอง และปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ งบประมาณในการเยียวยาช่วยเหลือผู้ประกอบการจากองค์การภาครัฐก็มีอย่างจำกัด ไม่เพียงพอต่อความต้องการช่วยเหลือได้ เพื่อให้การเยียวยาอย่างทั่วถึง ทางองค์การบริหารส่วนตำบล ควรมีแผนงานโดยเฉพาะด้านงบประมาณ เพื่อให้ทันต่อการเยียวยาของประชาชน

5.1.2 นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

จากข้อมูลแผนการดำเนินงาน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2565 ขององค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนา ที่ได้กำหนดยุทธศาสตร์ไว้ 5 ยุทธศาสตร์ ประกอบไปด้วย ยุทธศาสตร์ที่ 1 ด้านการบริหารจัดการและการบริการประชาชน ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาด้านคุณภาพชีวิตและสังคม ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น การกีฬาและนันทนาการ ยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาด้านสาธารณสุข อนามัยและสิ่งแวดล้อม และ ยุทธศาสตร์ที่ 5 การพัฒนาด้านระบบ สาธารณูปโภคและโครงสร้างพื้นฐาน เมื่อนำยุทธศาสตร์ทั้ง 5 ยุทธศาสตร์ที่ 2 มาทำการ Swot Analysis เป็นการวิเคราะห์สถานการณ์ขององค์การบริหารส่วนตำบลและชุมชนกาญจนา จากสภาพแวดล้อมภายใน คือ จุดเด่น จุดด้อย โอกาส และอุปสรรคของเศรษฐกิจชุมชนในตำบลกาญจนา พบว่า

ชุมชนในองค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนา มีจุดแข็ง คือ องค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนามียุทธศาสตร์ แผนงาน และโครงการตามระยะเวลาที่ชัดเจน ชุมชนมีอัตลักษณ์ทางภูมิปัญญาท้องถิ่นที่โดดเด่น ชุมชนมีการจัดตั้งศูนย์และร่วมกลุ่มกันอย่างเหนียวแน่น มีปราชญ์ชุมชนด้านภูมิปัญญาที่หลากหลาย ที่สามารถพัฒนาต่อยอดของอาชีพได้ เช่น ผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่ การทำชุดเครื่องนอน ผลิตภัณฑ์ผ้าพื้นเมือง และผลิตภัณฑ์เสื้อผ้าหม้อฮ่อม

ส่วนประเด็นจุดอ่อนที่พบในชุมชนตำบลกาญจนา ก็คือ การกำหนดนโยบายและแผนงานยังไม่ครอบคลุมเรื่องการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ทำให้ขาดงบประมาณในการเพิ่มศักยภาพด้านเศรษฐกิจและผลิตภัณฑ์ของชุมชน ส่งผลให้ผลิตภัณฑ์ชุมชนไม่มีความหลากหลายและเป็นที่

แพร่หลายทางการตลาด ขาดบุคลากรรุ่นใหม่ๆ เข้ามารับการอบรมเพื่อสานต่อภูมิปัญญาท้องถิ่น และขาดการสร้างภาคีเครือข่ายกับหน่วยงานต่างๆ

ส่วนประเด็นของโอกาส ในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนนั้น พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลสามารถกำหนดแผนและนโยบายในด้านการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน ในปีงบประมาณ 2566-2570 โดยการจัดทำแผนงาน โครงการ กิจกรรม เพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้ประกอบอาชีพ ในรูปแบบของวิสาหกิจชุมชน เพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชนอย่างยั่งยืน โดยการประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่างๆ ของชุมชน ผ่านทางสื่อออนไลน์ และขอความร่วมมือกับภาครัฐเอกชนที่มีประสบการณ์ในด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์และทางการตลาด โดยจัดให้มีเวทีเสวนาให้ความรู้เรื่องต้นทุนทางมรดกภูมิปัญญาที่มีในชุมชน เพื่อให้ชุมชนรุ่นหลังเกิดความภาคภูมิใจ เห็นถึงคุณค่าและร่วมกันอนุรักษ์ไว้สืบไป

ด้านอุปสรรค ในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนนั้น พบว่า งบประมาณในการสนับสนุนเศรษฐกิจชุมชนมีอย่างจำกัด ขาดความรู้ในเรื่องของการใช้เทคโนโลยีเพื่อการผลิตที่ทันสมัย การตลาดเคลื่อนในเรื่องของข้อมูลข่าวสารส่งผลกระทบต่อทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน และที่สำคัญ คือ เยาวชนรุ่นใหม่ให้ความสนใจน้อยประกอบกับสมาชิกภายในชุมชนบางส่วนยังไม่ตระหนักถึงคุณค่าของมรดกทางภูมิปัญญาที่มีอยู่ในชุมชน

5.1.3 เสนอนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจต่อประชาคมตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร่ จังหวัดแพร่

จากการที่คณะผู้วิจัยได้ทำการ Swot Analysis วิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อย โอกาส และอุปสรรค ของแผนการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ฉบับ ปีงบประมาณ 2561-2565 แล้วเพื่อเห็นถึงโอกาสในการพัฒนาแผนให้สอดคล้องกับความต้องการหรือบริบทของชุมชนกาญจนา คณะผู้วิจัยจึงนำเสนอแนะนโยบาย เป้าประสงค์ แผนงาน และผลผลิต/โครงการ ขึ้นสู่องค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนา ดังนี้

นโยบาย	ยุทธศาสตร์	เป้าประสงค์	ผลผลิต/โครงการ
1. นโยบายเพื่อส่งเสริมและพัฒนาให้ชุมชนเข้มแข็ง	ยุทธศาสตร์ที่ 5 การพัฒนา ด้านระบบสาธารณูปโภคและโครงสร้างพื้นฐาน	เพื่อส่งเสริม สนับสนุนให้ชุมชนเกิดเรียนรู้ และ พัฒนาทักษะในการประกอบอาชีพ ตลอดจนเทคโนโลยี เพื่อปรับปรุงและแปรรูปผลผลิต รวมทั้งการเพิ่มมูลค่า โดยยึดนโยบายการ	-โครงการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีในการแปรรูปผลิตภัณฑ์และเพิ่มมูลค่า

		บริหารแบบบูรณาการร่วมกัน ระหว่างกลุ่ม/องค์กร ทั้ง ภาครัฐและเอกชน	
2. นโยบายด้าน การบริหารจัดการ	ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนา ด้านการบริหารจัดการและ การบริการประชาชน	1. มีความสอดคล้องกับ นโยบายของรัฐบาล จังหวัด และอำเภอเมือง 2. บริหารโดยถือประโยชน์ของ ชุมชนเป็นสำคัญ 3. ปรับปรุงแผนและนโยบายให้ สอดคล้องกับความต้องการ ของชุมชน	1. โครงการเสวนาแลกเปลี่ยน ความคิดเห็นร่วมกันระหว่าง ชุมชนกับองค์การบริหารส่วน ตำบลภายใต้การบริหารจัดการ อย่างโปร่งใส
3. นโยบายด้าน เศรษฐกิจ	ยุทธศาสตร์ที่ 5 การพัฒนา ด้านระบบสาธารณสุขปึกและ โครงสร้างพื้นฐาน	1. ส่งเสริมสนับสนุนกลุ่มอาชีพ ในชุมชนให้เกิดการเรียนรู้เพื่อ ออกแบบผลิตภัณฑ์ที่มีความ หลากหลายให้สอดคล้องกับ ความต้องการของผู้บริโภค 2. หาพื้นที่หรือจัดเวทีให้กับ กลุ่มอาชีพได้นำสินค้าไปวาง จำหน่ายตามเทศกาลต่างๆ 3.อบรมและให้ความรู้ทางการ ตลาดผ่านระบบออนไลน์ให้ เข้าถึงผู้บริโภคมากขึ้น	-โครงการส่งเสริมทักษะการ เรียนรู้ด้านอาชีพและฝึกทักษะ ให้กับประชาชนภายในตำบล -โครงการความหลากหลาย ของอาชีพมุ่งสู่เศรษฐกิจชุมชน เข้มแข็ง
4. นโยบายการ สร้างรายได้	ยุทธศาสตร์ที่ 5 การพัฒนา ด้านระบบสาธารณสุขปึกและ โครงสร้างพื้นฐาน	1. มุ่งสร้างความเข้มแข็ง เศรษฐกิจชุมชน 2. สนับสนุนและส่งเสริมกลุ่ม งานอาชีพ หรือธุรกิจชุมชนให้ เข้มแข็งและสามารถพึ่งตนเอง ได้ ภายใต้ แนวคิดปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง	-โครงการสงเคราะห์และ พัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มผู้ ประกอบอาชีพในชุมชน -โครงการสปุ๊กจิตสำนึกใน การอนุรักษ์และรักษาไว้ซึ่งภูมิ ปัญญาท้องถิ่น

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการที่คณะผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลในเรื่องของ แผนพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ประจำปีงบประมาณ 2562-2565 และมีประเด็นที่จะนำเสนอ ไว้ดังนี้

5.2.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. องค์การบริหารส่วนตำบลควรกำหนดวิสัยทัศน์ในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างเป็นระบบ มีการวางแผนและเรียงลำดับความเร่งด่วนของเศรษฐกิจแล้วนำกลยุทธ์ไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างจริงจัง
2. องค์การบริหารส่วนตำบลควรมีนโยบายส่งเสริมและสนับสนุนจัดสรรงบประมาณเพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้ประกอบการโดยนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการออกแบบผลิตภัณฑ์และสินค้าชุมชน เพื่อยกระดับมูลค่าของสินค้า
3. องค์การบริหารส่วนตำบลควรกำหนดเป็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างเป็นระบบ และทุกระดับ เพื่อรองรับกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม
4. องค์การบริหารส่วนตำบล และองค์กรต่างๆ ที่มีส่วนได้เสียกับชุมชนควรเข้ามามีบทบาทในการสร้างความตระหนักถึงสาเหตุของความยากจน ทำให้ประชาชนรู้ถึงหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างแท้จริง
5. กลไกในการแก้ปัญหาความยากจนในชุมชน ควรมีการสร้างเครือข่ายบริหารที่เชื่อมโยงอย่างเป็นรูปธรรม ตั้งแต่ระดับบุคคล และชุมชน

5.2.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. องค์การบริหารส่วนตำบลควรรวมตัวกันกับชุมชนเพื่อตั้งกลุ่มเพื่อร่วมกันทำการศึกษา เก็บข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาเศรษฐกิจชุมชนภายในชุมชนเพื่อสร้างรากฐานของเศรษฐกิจชุมชนให้เข้มแข็ง
2. องค์การบริหารส่วนตำบลกับตัวแทนของผู้ประกอบการควรเลือกบุคคลที่มีความรู้ความสามารถในหน้าที่การงานนั้นๆ และเป็นที่ยอมรับกันทั้งสองฝ่ายเข้ามาเป็นคณะกรรมการในการขับเคลื่อนแผนพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน
3. องค์การบริหารส่วนตำบลควรมีเวทีกลาง ในการแสดงผลสัมฤทธิ์และความคิดเห็นร่วมกัน เพื่อระดมความคิดเห็นและกันกำหนดนโยบาย แผนปฏิบัติ และโครงการในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้เหมาะสมและเกิดความยั่งยืน

บรรณานุกรม

(1) หนังสือ

- กวี รัชชชน. การสัมมนาการบริหารรัฐกิจ: การประเมินนโยบายสาธารณะ. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2541.
- โกวิท พวงงาม. การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน. ม.ป.ท., 2544.
- จินตวีร์ เกษมสุข. หลักการมีส่วนร่วมการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2557.
- จุมพล หนิมพานิช. การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ มุมมองในทัศนะทางรัฐศาสตร์ การเมือง และรัฐประศาสนศาสตร์ การบริหาร และกรณีศึกษาของไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549.
- เฉลียว บุรีภักดี และคณะ. ชุดการศึกษาค้นคว้าวิชา ทฤษฎีระบบและการประยุกต์ใช้ในการพัฒนา. เพชรบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, 2553.
- ธีรนนท์ นันทขว้าว. กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการกองทัพไทย. วิชาวิทยาการพัฒนาคความมั่นคงแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร: กองทัพบก, 2551.
- นรินทร์ชัย พัฒนาพงศา. การมีส่วนร่วม หลักการพื้นฐาน เทคนิคและกรณีตัวอย่าง. พิมพ์ครั้งที่ 2. เชียงใหม่: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2547.
- นิภา ตรงเที่ยง. คำแถลงนโยบายของ คณะรัฐมนตรี พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี แถลงต่อรัฐสภา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา, 2562.
- บุญเกียรติ ชีวะตระกูลกิจ. การจัดการเชิงยุทธศาสตร์สำหรับ CEO. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุขุมและบุตร, 2547.
- ประเวศ วะสี. กระบวนการนโยบายสาธารณะ. พิมพ์ครั้งที่ 3” กรุงเทพมหานคร: บริษัทปิยอนันต์พับลิชชิ่ง จำกัด, 2552.
- ประสาน หรหมณา. การบริหารแบบมีส่วนร่วม. รายงานประจำปี 2552. โรงเรียนบ้านพรหมนิมิต สพ.สระแก้ว เขต 1, 2551.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). การศึกษา: เครื่องมือพัฒนาที่ยังต้องพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม, 2541.
- พระมหาสทิตย์ อากาศโร. การสร้างองค์กรชุมชนและเครือข่ายในการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร: คณะสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2555.

- พัชรี ลีโรรส และคณะ. **การมีส่วนร่วมของประชาชน**. กรุงเทพมหานคร: คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546.
- เมธี จันทจักรุณณ์ และคณะ. **วิทยากรชุมชน : การแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ระหว่างประชาชน**. นครสวรรค์: สุขุมและบุตร, 2541.
- ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542**. กรุงเทพมหานคร: นามมีบุคส์ พับลิเคชั่นส์, 2546.
- ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์ จำกัด (มหาชน), 2556.
- วัฒนา พัฒนพงษ์. **ขั้นตอนการจัดทำแผนยุทธศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร: บรรณสาส์นการพิมพ์, 2546.
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. **ความหมายของการพัฒนา คำที่มีความหมายใกล้เคียง และแนวคิดพื้นฐานของการพัฒนา**. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2554.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. **องค์การและการจัดการ**. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ธรรมสาร จำกัด, 2545.
- สถาบันพระปกเกล้า. **การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาและงบประมาณสำหรับท้องถิ่น**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า, 2556.
- สนธยา พลศรี. **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, 2545.
- _____. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, 2547.
- สมบัติ อารังธัญวงศ์. **การบริหารโครงการ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: เสมาธรรม, 2545.
- สมยศ นาวิการ. **แนวคิดการบริหารเชิงกลยุทธ์**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ บรรณกิจ, 2545.
- สร้อยตระกูล (ติวยานนท์) อรรถมานะ. **สาธารณบริหารศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี. **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564)**. ประกาศ ณ วันที่ 29 ธันวาคม พ.ศ. 2549.
- สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. **ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 – 2580**. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.พ. 2561.

สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ. **ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 – 2580**. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.พ. 2561.

องค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่, แผนการดำเนินงาน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2565.

อรทัย ก๊กผล. **คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน สำหรับนักบริหารท้องถิ่น**. กรุงเทพมหานคร: จรัญ สนิทวงศ์การพิมพ์, 2552.

อัจฉรา โพธิยานนท์. **การศึกษากับการพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพมหานคร: เทคนิคปริ้นติ้ง, 2539.

(2) งานวิจัย

กัลยาสุตา บัวแก้ว. “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นศึกษา เฉพาะกรณี: องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด”.

ศาสตราศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2550.

ชาคริต โภชะเรือง. “การพัฒนากระบวนการนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมเพื่อรับมือการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ กรณีศึกษา พื้นที่เทศบาลตำบลคูเต่า อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา”. **วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการระบบสุขภาพ**. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2556.

ช่อนกลิ่น วิชายนต์. “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นศึกษา เฉพาะกรณี: เทศบาลตำบลวังดิน อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน”. **ศาสตราศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2550.

ดำรง วัฒนา. “ระบบการบริหารจัดการท้องถิ่น”, **รายงานวิจัย**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2544.

ธีระยุทธ สุดเสมอใจ. “ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงาน”, **รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์, 2550.

ปรีดา เจษฎาวรางกุล. “การมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี”. **รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการปกครองท้องถิ่น**. วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2550.

พระครูปลัดเพลิน วชิโร. “การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน: ศึกษาเฉพาะกรณี หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในจังหวัดสมุทรปราการ”. **พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย:มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2553.

พระมหาสาคร กุลวฑฒโน (ท่ายัง). “การมีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี”. **พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2556.

(3) บทความ

ณัฐกร ดอนแก้วกร. “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนา ตำบลกรณีศึกษา: องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยโป่ง อำเภอหนองไผ่จังหวัดเพชรบูรณ์”.

บทความวิจัย, การประชุมเสวนาสุนันทวิชาการระดับชาติ ด้านการวิจัยเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ครั้งที่ 4. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 2559.

เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ. “นโยบายศาสตร์เชิงวิพากษ์”. วารสารพัฒนบริหารศาสตร์. ปีที่ 49 ฉบับที่ 1 มกราคม - มีนาคม, 2552.

สุวิทย์ ไกรสกุล และจุฑาภรณ์ คงรักษ์กวิน. “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลบางไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี”. วารสารร่วมพฤษ์มหาวิทยาลัยเกริก. ปีที่ 35 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม - สิงหาคม, 2560.

(4) ภาษาต่างประเทศ

Callahan. Kathe. **Elements of Effective Governance, Measurement: Accountability and Participation**. Washington, D.C.: Taylor & Francis Group. Callanan, 2006.

DeLeon Peter. **Democracy and the Policy Sciences**. New York: State University of New York Press, 1997.

H. Mintzberg. B. Ahlstrand and J. Lampel. **Strategy Safari: A Guided Tour Through Wild of Strategic Management**. New York: The Free Press, 1998.

Hajer. Maarten A., and Wagenaar, Hendrik, eds. **Deliberative Policy Analysis : Understanding Governance in the Network Society**. Cambridge: Cambridge University Press, 2003.

Moran Michael. Rein Marin. and Goodin, Robert. **The Oxford Handbook of Public Policy**. Oxford: Oxford University Press, 2006.

ภาคผนวก ก
รูปภาพประกอบการวิจัย

ภาคผนวก ข

หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัย

เรื่อง

นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วม
ของตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

Participatory creative space development policies and strategies
of Kanjana Subdistrict Mueang Phrae District, Phrae Province

โดย

พระอนุสรณ์ กิตติวัฒนโธ, ดร.

พระมหาสิทธิชัย ชยสิทธิ, ดร.

นายอภิชา สุขจีน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พ.ศ. 2565

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกองทุนวิจัยและวิชาการ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

MCURS 800765045

**หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่**

วันที่ 30 พฤศจิกายน 2565

เรื่อง การรับรองการใช้ประโยชน์ของผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

นมัสการ พระอนุสรณ์ กิตติวณฺโณ, ดร.

ข้าพเจ้า นายอนุพงศ์ คำวาง ตำแหน่ง กำนันตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่
ชื่อหน่วยงาน/องค์กร/ชุมชน บ้านดอนแก้ว ที่อยู่ บ้านดอนแก้ว อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ 54000
โทรศัพท์ 0-9313-0615-2 ขอรับรองว่าได้มีการนำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ ของมหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เรื่อง นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วม
ร่วมของตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ซึ่งเป็นผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ของ
พระอนุสรณ์ กิตติวณฺโณ, ดร.

โดยนำไปใช้ประโยชน์ ดังนี้

การใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ เช่น การบรรยาย การสอน การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน

การใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ เช่น งานวิจัยและ/หรืองานสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาประดิษฐ์

การใช้ประโยชน์เชิงนโยบายหรือระดับประเทศ

การใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์/เป้าหมายของงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

~~ช่วงเวลา~~ที่นำไปใช้ประโยชน์ ตั้งแต่ 30 กันยายน 2565 จนถึง 30 พฤศจิกายน 2565
ซึ่งการนำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ เรื่องนี้ไปใช้ประโยชน์นั้น ก่อให้เกิดผลดี ดังนี้

ได้นำเอาความรู้ที่เกิดการวิจัยมาบูรณาการกับนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่เชิง
สร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ และกำหนดแนวทางในการ
พัฒนาเศรษฐกิจชุมชน เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน เป็นการช่วยยกระดับรายได้และคุณภาพชีวิตของ
คนในชุมชนอย่างยั่งยืน

ขอรับรองว่าข้อความข้างต้นเป็นจริงทุกประการ

ลงชื่อ

(นายอนุพงศ์ คำวาง)

ตำแหน่ง กำนันตำบลกาญจนา